

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

คหกรรมศาสตรมหาบัณฑิต

ปริญญา

คหกรรมศาสตร์

คหกรรมศาสตร์

สาขา

ภาควิชา

เรื่อง ศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้

Potential of Thai Wisdom in Native Textiles of the Southern Part

นามผู้วิจัย นางสาวอารีนา อีสามะ

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุธีลักษณ์ ไกรสุวรรณ, ปร.ค.)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์จักรีธ ภิรมย์ธรรมศิริ, Ph.D.)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์กุลขนิษฐ ราชชนบุญวัฒน์, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุธีลักษณ์ ไกรสุวรรณ, ปร.ค.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(รองศาสตราจารย์กัญจนา วีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.....

สืบสินธุ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

ศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้

Potential of Thai Wisdom in Native Textiles of the Southern Part

โดย

นางสาวอรินา อีสามะ

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาคุณธรรมศาสตรมหาบัณฑิต

พ.ศ. 2553

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อารีนา อีสามะ 2553: ศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ ปรินญาตกรรมศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ ภาควิชาเกษตรศาสตร์ ปรินญาตกรรมการที่ปริกษา:
ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุธีลักษณ์ ไกรสุวรรณ, ปร.ด. 117 หน้า

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาลักษณะพื้นฐานของกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้
2) ศึกษาศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้ และ 3) เปรียบเทียบศักยภาพ
ภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของกลุ่มผู้ผลิตแต่ละจังหวัด และระดับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ต่างกัน กลุ่ม
ตัวอย่างคือ กลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ ที่ได้รับระดับดาว OTOP 1-5 ดาว ในโครงการหนึ่งตำบลหนึ่ง
ผลิตภัณฑ์ ปี พ.ศ.2549 จำนวน 30 กลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้
ค่าความถี่ ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยโดยใช้ F-test และ Least Significant Difference (LSD)

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้ผลิตส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิก 25 คนหรือต่ำกว่า เป็นกลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้าน
หรือกลุ่มอาชีพ ได้รับการคัดสรรระดับ 4 ดาว และนับถือศาสนาพุทธ ทอผ้าพื้น ผ้ายกดอก และผ้าตา ส่วนใหญ่ใช้
ใยประดิษฐ์ ไม่ได้ย้อมสีเอง และทอผ้าด้วยกี่กระตุก รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจำหน่ายมากที่สุดคือ ผ้าผืนสำหรับ
ตัดเสื้อผ้า

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองพบว่า กลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอ
พื้นเมืองของภาคใต้มีศักยภาพโดยรวมระดับปานกลาง โดยมีศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มในระดับสูง มี
ศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด ด้านการผลิต และด้านการพัฒนา
คุณภาพของผลิตภัณฑ์ในระดับปานกลาง

ผลการเปรียบเทียบศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของกลุ่มผู้ผลิตแต่ละจังหวัดของภาคใต้
พบว่า มีศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่มีศักยภาพด้าน
การผลิต ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด ด้านความเข้มแข็งของกลุ่มไม่
แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 กลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองที่มีระดับการคัดสรรผลิตภัณฑ์
ต่างกันมีศักยภาพด้านการผลิต ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด ด้านความ
เข้มแข็งของกลุ่ม และด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ลายมือชื่อนิติ

ลายมือชื่อประธานกรรมการ

Arena Esamah 2010: Potential of Thai Wisdom in Native Textiles of the Southern Part. Master of Home Economics, Major Field: Home Economics, Department of Home Economics. Thesis Advisor: Assistant Professor Suteeluk Kraisuwan, Ph.D. 117 pages.

The objectives of this research were to 1) study the basic characteristics of native textile weaving groups in the Southern part; 2) study the potential of Thai wisdom in native textiles of the weaving groups in Southern part; and 3) compare the potential of Thai wisdom in native textiles of weaving groups in each province and those with different OTOP stars levels. The sample were 30 local textile weaving groups in Southern Thailand who received 1 - 5 OTOP stars in One Tambon One Product project in the Year 2006. Data was collected by using an interview form. The data were analyzed by frequency, percentage, and mean value. Means were analyzed by using F-test and Least Significant Difference (LSD).

The research findings indicated that most of the weaving groups consisted of 25 members or fewer; were women, housewives or occupational group; received 4 OTOP stars; and were Buddhists. They wove solid colored fabrics, Yokdok fabric and check pattern fabric. They used synthetic fibers, did not perform dyeing and used Katook loom. Fabrics most produced for selling were those for making clothes.

Analyses of mean values of the potential of Thai wisdom in native textiles showed that the overall potential of Thai wisdom in native textiles of the Southern groups was at a moderate level. The potentials in the group strengthening was at a high level. Whereas the potentials in wisdom transferring, product developing, marketing, production, product quality were at moderate levels.

The results of comparisons among the weaving groups in each province indicated that there was statistical significant difference at .05 level in wisdom transferring but no significant difference at .05 level in production, product development, product quality, marketing and group strengthening. The weaving groups OTOP stars levels had no difference at a statistical significant of .05 level in production, product development, product quality, marketing, group strengthening and wisdom transferring.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความเมตตา และความกรุณาซึ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุธีลักษณ์ ไกรสุวรรณ ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ช่วยเหลือในการวางแผนงานวิจัยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดจนการให้คำปรึกษาแนะนำและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขจิรัฐ ภิรมย์ธรรมศิริ กรรมการที่ปรึกษาวิชาเอก รองศาสตราจารย์ ดร. กุลชนิษฐ์ ราชนบุญวัฒน์ กรรมการที่ปรึกษาวิชารองและรองศาสตราจารย์ ดร. พิชัย ทองดีเลิศ ผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ที่กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำ และช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบพระคุณ อาจารย์ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอนและมอบวิชาความรู้อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป และขอขอบคุณกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ทุกกลุ่มที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูล รวมถึง พี่ชายและมุฮัมมัดอัब्ดุล ยามันที่ช่วยเก็บข้อมูลในการลงพื้นที่สัมภาษณ์

ขอขอบพระคุณ บิดา มารดา พี่ๆ และเพื่อนๆ ทุกคน รวมทั้งสามีที่คอยให้ความช่วยเหลือให้กำลังใจ และคำชี้แนะต่างๆ ตลอดจนการสนับสนุนการทำวิทยานิพนธ์แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงมาด้วยดี

อารีนา อีสามะ

เมษายน 2553

สารบัญ

	หน้า
สารบัญ	(1)
สารบัญตาราง	(2)
สารบัญภาพ	(6)
คำนำ	1
วัตถุประสงค์	3
การตรวจเอกสาร	7
อุปกรณ์และวิธีการ	44
อุปกรณ์	44
วิธีการ	45
ผลและวิจารณ์	51
สรุปและข้อเสนอแนะ	84
สรุป	84
ข้อเสนอแนะ	88
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	90
ภาคผนวก	96
ภาคผนวก ก แบบสัมภาษณ์ศัทยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของ ภาคใต้	97
ภาคผนวก ข เกณฑ์การประเมินศัทยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมือง ของภาคใต้	107
ประวัติการศึกษา และการทำงาน	117

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนสมาชิก	52
2	สถานภาพของกลุ่ม	52
3	ระดับผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรรในปี พ.ศ. 2549	53
4	การนับถือศาสนา	53
5	ชนิดของผ้าที่ทอ	54
6	ใยที่ใช้ทอผ้า	54
7	สีที่ใช้ย้อม	55
8	กึ่งที่ใช้ทอ	55
9	รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจำหน่าย	56
10	ศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองแต่ละด้านของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้	57
11	ศักยภาพด้านการผลิต: การจัดหาวัตถุดิบของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้	57
12	ศักยภาพด้านการผลิต: การผลิตเส้นด้ายของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้	58
13	ศักยภาพด้านการผลิต: การฟอกย้อมของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้	58
14	ศักยภาพด้านการผลิต: การเตรียมเส้นด้ายของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้	59
15	ศักยภาพด้านการผลิต: การทอของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้	60
16	ศักยภาพด้านการผลิต: ลวดลาย สี สัน และรูปแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้	60
17	ศักยภาพด้านการผลิต: การตัดเย็บผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้	61
18	ศักยภาพด้านการผลิต: การผลิตเพื่อจำหน่ายของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้	62
19	ศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้	62
20	ศักยภาพด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้	63
21	ศักยภาพด้านการตลาดของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้	64
22	ศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้	65
23	ศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้	65
24	ศักยภาพโดยรวมของแต่ละจังหวัดในภาคใต้	66

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
25	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพโดยรวมของแต่ละจังหวัด	66
26	ศักยภาพด้านการผลิตของแต่ละจังหวัด	67
27	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการผลิตของแต่ละจังหวัด	67
28	ศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของแต่ละจังหวัด	68
29	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของแต่ละจังหวัด	68
30	ศักยภาพด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของแต่ละจังหวัด	69
31	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของแต่ละจังหวัด	69
32	ศักยภาพด้านการตลาดของแต่ละจังหวัด	70
33	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการตลาดของแต่ละจังหวัด	70
34	ศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มของแต่ละจังหวัด	71
35	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มของแต่ละจังหวัด	71
36	ศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาของแต่ละจังหวัด	72
37	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาของแต่ละจังหวัด	72
38	ผลการวิเคราะห์ Least significant difference (LSD) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาของแต่ละจังหวัด	73
39	ศักยภาพโดยรวมของแต่ละจังหวัดในแต่ละด้าน	74
40	ศักยภาพโดยรวมของแต่ละระดับการคัดสรร	75

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
41	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพโดยรวมของแต่ละระดับการคัดสรร	76
42	ศักยภาพด้านการผลิตของแต่ละระดับการคัดสรร	76
43	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการผลิตของแต่ละระดับการคัดสรร	77
44	ศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของแต่ละระดับการคัดสรร	77
45	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของแต่ละระดับการคัดสรร	78
46	ศักยภาพด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของแต่ละระดับการคัดสรร	78
47	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของแต่ละระดับการคัดสรร	79
48	ศักยภาพด้านการตลาดของแต่ละระดับการคัดสรร	79
49	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการตลาดของแต่ละระดับการคัดสรร	80
50	ศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มของแต่ละระดับการคัดสรร	80
51	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มของแต่ละระดับการคัดสรร	81
52	ศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาของแต่ละระดับการคัดสรร	81
53	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาของแต่ละระดับการคัดสรร	82
54	ศักยภาพโดยรวมของแต่ละระดับการคัดสรรในแต่ละด้าน	82

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางผนวกที่

หน้า

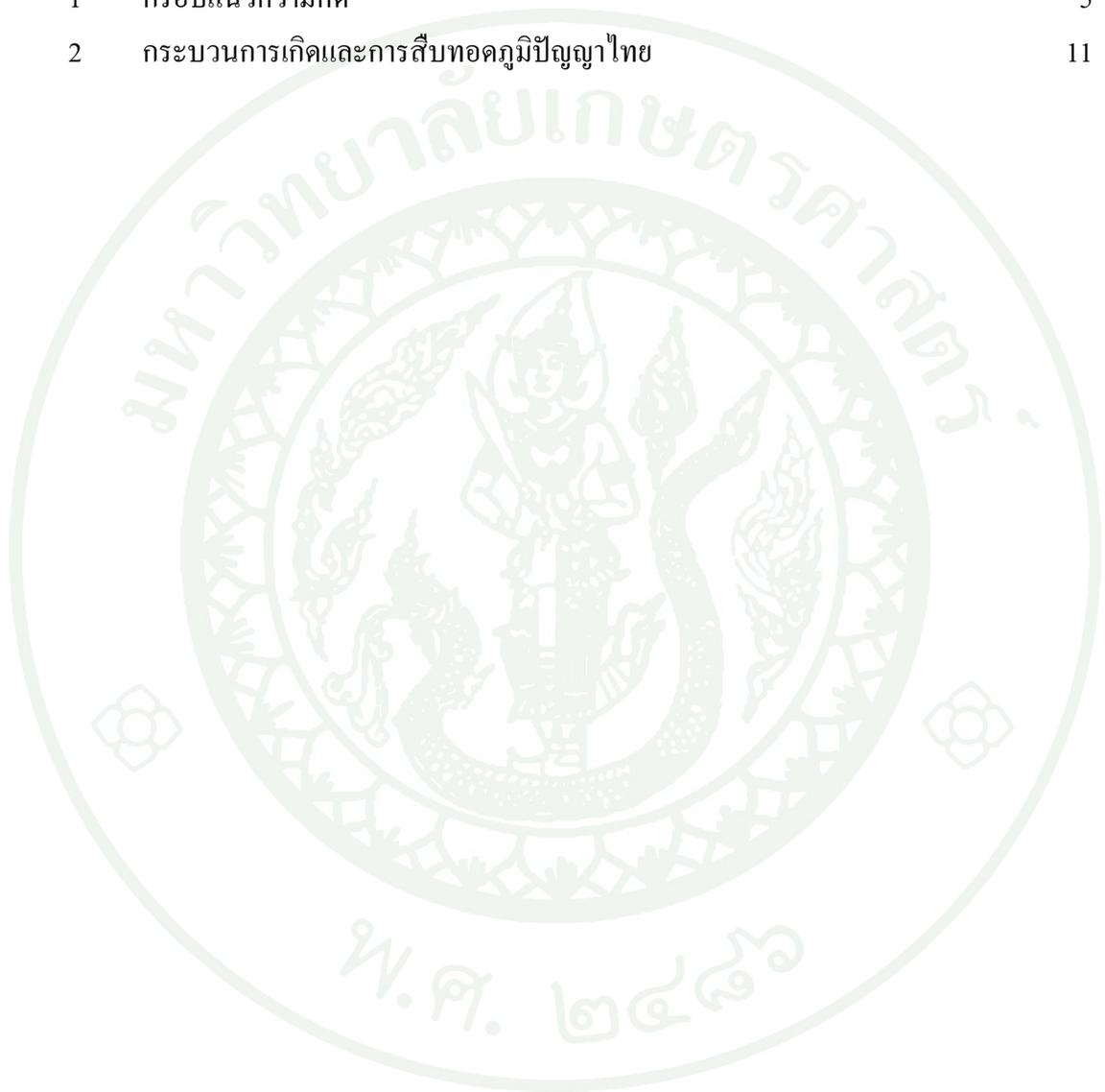
ข1   เกณฑ์การประเมินศักยภาพด้านสิ่งทอพื้นเมือง

108

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวความคิด	5
2	กระบวนการเกิดและการสืบทอดภูมิปัญญาไทย	11

ศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้

Potential of Thai Wisdom in Native Textiles of the Southern Part

คำนำ

ศักยภาพภูมิปัญญาของคนไทย มีอยู่ทั่วไปในชุมชนและท้องถิ่นต่างๆ ซึ่งแตกต่างกันตามแต่การสืบทอดกันมา การทอผ้าพื้นเมืองเป็นภูมิปัญญาไทยอย่างหนึ่ง ที่ในอดีตจะทอผ้าไว้สำหรับการใช้สอยในชีวิตประจำวัน ตามวิถีวัฒนธรรมของกลุ่มชนนั้นๆ โดยใช้เครื่องทอและเทคนิควิธีตามภูมิปัญญาพื้นบ้านเฉพาะถิ่นตน ทำให้เกิด “ผ้าพื้น” ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มชัดเจน เช่น ผ้าไหมมัดหมี่ของชาวบ้านภาคอีสาน ชินลายน้ำไหลของชาวไทลื้อ จังหวัดน่าน ชินตีนจกเมืองล่อง จังหวัดแพร่ ผ้าเช็ดหน้าลายลูกแก้วบ้านนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง ผ้าทอยกดอกเมืองนคร ผ้าไหมพุมเรียง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ฯลฯ (สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, 2547) ด้วยความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ทำให้มีการใช้เครื่องจักรเพื่อผลิตผ้าให้ได้จำนวนมาก (เพยาว์, 2543) ส่งผลให้ประชาชนหันมาใช้ผ้าที่ทอด้วยเครื่องจักรในระบบอุตสาหกรรมกันมากขึ้น เนื่องจากมีราคาถูก สามารถหาซื้อได้ง่าย เนื้อผ้ามีให้เลือกหลายชนิดตลอดจนมีสีและลวดลายที่งดงาม ผ้าที่ทอด้วยมือจึงไม่ได้รับความสนใจ หรือเห็นคุณค่าจากคนในท้องถิ่นเท่าที่ควร ทำให้ความรู้เกี่ยวกับการทอผ้าด้วยมือขาดการสืบทอด ส่วนใหญ่จะมีก็เพียงแต่ผู้สูงอายุเท่านั้นที่ทอผ้า (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 มีเป้าหมายที่จะเร่งรัดการปฏิรูประบบต่างๆ ที่ได้เริ่มวางพื้นฐานไว้แล้วในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติ (นิตยา, 2545) การแก้ปัญหาเศรษฐกิจทางหนึ่ง คือ นโยบายการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน เพื่อให้ชาวบ้านกู้เงินกองทุนไปใช้ในการสร้างงาน สร้างอาชีพ สร้างรายได้ และกรมการพัฒนาชุมชนได้ดำเนินการสนับสนุน ให้ประชาชนรวมกลุ่มผู้มีความรู้ ความสามารถและมีความชำนาญด้านการผลิตเป็นกลุ่มอาชีพเกิดขึ้น จึงเป็นที่มาของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นนโยบายสำคัญที่มุ่งสร้างความเจริญ และต้องการให้แต่ละหมู่บ้านมีผลิตภัณฑ์หลัก 1 ประเภทเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัตถุดิบและทรัพยากรในท้องถิ่น ลดการอพยพย้ายถิ่นไปสู่เมืองใหญ่เป็นการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ให้กับชุมชน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนให้ดีขึ้น (กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2544) ภาคใต้ของประเทศไทยเป็นดินแดนที่มีอารยธรรมสูงส่งมาแต่โบราณ เป็นศูนย์รวมของวัฒนธรรมสาขาต่างๆ (วิเชียร, 2535) มีเอกลักษณ์ในการ

สร้างสรรค์ผ้าทอพื้นเมืองที่มีคุณค่า และเป็นหัตถกรรมที่มีมานาน ผ้าที่รู้จักกันแพร่หลาย ได้แก่ ผ้ายกเมืองนครศรีธรรมราช ผ้าทอพื้นเมืองปัตตานี ผ้าทอเมืองไชยา (สุราษฎร์ธานี) ผ้าทอนาหมื่นศรี จังหวัดตรัง เป็นต้น ผ้าทอเหล่านี้ล้วนแสดงออกถึงศิลปหัตถกรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า เป็นเอกลักษณ์ และถือเป็นมรดกอันล้ำค่าทางวัฒนธรรมของไทย (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2541)

สิ่งทอพื้นเมืองเป็นภูมิปัญญาไทยที่สามารถพัฒนาทรัพยากรท้องถิ่น ให้เกิดรายได้กับ ชุมชนการกำหนดแนวทางในการพัฒนาสิ่งทอพื้นเมืองในแต่ละด้านนั้น จำเป็นจะต้องมีข้อมูล ศักยภาพของกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมือง เพื่อรวบรวมข้อมูลของกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองในแต่ละ ด้าน ดังนั้น การวิจัยเรื่องศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษารวบรวมและจัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาด้านสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ เพื่อวิเคราะห์ ศักยภาพของกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมือง อันจะเป็นแหล่งข้อมูลที่ใช้ในการสนับสนุนและส่งเสริม ความสำเร็จของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อีกทั้งยังเป็นประโยชน์ต่อกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอ พื้นเมืองทั่วประเทศ และเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษาในการนำองค์ความรู้ไปใช้ในการศึกษาครั้ง ต่อไป

วัตถุประสงค์

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาลักษณะพื้นฐานของกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองภาคใต้
2. ศึกษาศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของกลุ่มผู้ผลิตภาคใต้ โดยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้ ในเรื่องต่างๆ ต่อไปนี้
  - 2.1 ด้านการผลิต
  - 2.2 ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์
  - 2.3 ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์
  - 2.4 ด้านการตลาด
  - 2.5 ด้านความเข้มแข็งของกลุ่ม
  - 2.6 ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา
3. เปรียบเทียบศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของกลุ่มผู้ผลิตในแต่ละจังหวัดของภาคใต้ ในด้านการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ การตลาด ความเข้มแข็งของกลุ่ม และด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา
4. เปรียบเทียบศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของกลุ่มผู้ผลิตที่มีระดับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ต่างกัน ในด้านการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ การตลาด ความเข้มแข็งของกลุ่ม และด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางสนับสนุนและส่งเสริมความสำเร็จของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาอาชีพการผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ ให้สามารถผลิตจำหน่ายและแข่งขันได้ในเชิงพาณิชย์
3. เป็นแนวทางในการอนุรักษ์ และส่งเสริมภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองให้คงอยู่สืบไป
4. เป็นข้อมูลในการจัดฝึกอบรม สัมมนา ให้กับผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองรายใหม่

ขอบเขตของการวิจัย

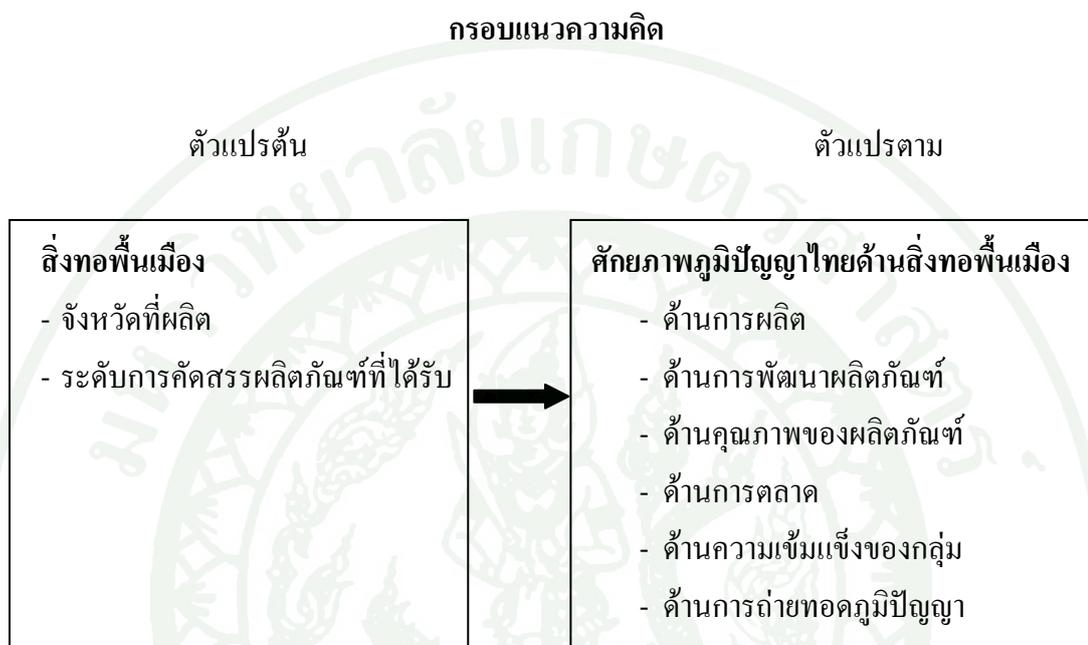
การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้ ได้แก่ กลุ่มผู้ผลิตในจังหวัดตรัง นครศรีธรรมราช ปัตตานี พัทลุง สงขลา และจังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่เข้าร่วมโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และได้รับคัดเลือกเป็นสินค้าสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับ 1-5 ดาว ในปี พ.ศ. 2549 ที่ปรากฏในเครือข่ายใยแมงมุม และในรายชื่อผลการคัดสรรสินค้า หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

นิยามศัพท์

ศักยภาพด้านสิ่งทอพื้นเมือง หมายถึง ความสามารถ ความชำนาญของคนไทยในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถทอผ้าพื้นเมืองที่เน้นการผลิตด้วยมือ

ภูมิปัญญา หมายถึง ความรู้ ความสามารถ ที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ที่ผ่านการเรียนรู้ การพัฒนา และสืบทอดกันมายาวนาน เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาการดำเนินชีวิตในชุมชนกับสิ่งแวดล้อม

สิ่งทอพื้นเมือง หมายถึง สิ่งทอที่ผลิตโดยชุมชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ที่มีเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะทั้งในด้านวัสดุ เทคนิค สี สัน ลวดลาย และรูปแบบ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผ้าที่ทอด้วยมือ และใช้วัสดุธรรมชาติ

ภาพที่ 1 กรอบแนวความคิด

ตัวแปรของการวิจัย

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย คือ

1. ตัวแปรต้น (independent variable) คือ จังหวัด และระดับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ที่ได้รับ
2. ตัวแปรตาม (dependent variable) ได้แก่ ศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมือง ในด้านการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ การตลาด ความเข้มแข็งของกลุ่ม และด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา

สมมติฐานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีสมมติฐานดังนี้

1. กลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองในแต่ละจังหวัด มีศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมือง ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด ด้านความเข้มแข็งของกลุ่ม และด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาไม่แตกต่างกัน
2. กลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองที่มีระดับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ที่ได้รับแตกต่างกัน มีศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมือง ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด ด้านความเข้มแข็งของกลุ่ม และด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาไม่แตกต่างกัน

การตรวจเอกสาร

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ ได้ตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ
2. แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย
3. สิ่งทอพื้นเมือง
4. เกณฑ์การคัดสรรสุดยอด หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์
5. สิ่งทอพื้นเมืองภาคใต้
6. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับศักยภาพ

ความหมายศักยภาพ

ปรีชา (2532) กล่าวว่า ศักยภาพ หมายถึง อำนาจหรือคุณสมบัติ ที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ อาจจะทำให้พัฒนาหรือปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้

สามารถ (2534) กล่าวว่า ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถที่แฝงเร้นอยู่ในตัว ซึ่งจะแสดงออกมาให้ปรากฏได้เมื่อมี โอกาสอันควร แต่ความสามารถที่แฝงเร้นอยู่นี้ แต่ละคนมีอยู่ไม่เหมือนกัน

ราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้ให้ความหมายของศักยภาพว่า หมายถึง ภาวะแฝง อำนาจหรือคุณสมบัติที่มีแฝงอยู่ในสิ่งต่างๆ อาจทำให้พัฒนาหรือปรากฏเป็นสิ่งที่ประจักษ์ได้

ดร.ณ (2547) กล่าวว่า ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถที่ซ่อนเร้นภายในร่างกายที่ยังไม่ได้ถูกนำมาใช้

จากนักวิชาการหลายๆ ท่าน ได้ให้ความหมายศักยภาพไว้ในความหมายที่ใกล้เคียงกัน จึงสรุปได้ว่า ศักยภาพ หมายถึง ความสามารถที่มีอยู่ในตัวบุคคลหรือสิ่งต่างๆ ที่นำมาพัฒนาให้ปรากฏขึ้นมาได้

แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาไทย

พื้นฐานภูมิปัญญาไทย

“ภูมิปัญญา” เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่กับสังคมมาช้านาน เป็นการดำรงอยู่ในชีวิตที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่น เป็นความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตที่เรียนรู้และมีประสบการณ์สืบทอดกันมาทั้งทางตรง คือ ประสบการณ์ด้วยตนเอง หรือทางอ้อมซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่

นิตยา (2544) ได้กล่าวว่า วัฒนธรรมไทยเป็นผลรวมจากความคิด สติปัญญาของมนุษย์ ซึ่งได้สร้างสรรค์และยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิต อันนำไปสู่พื้นฐานแห่งภูมิปัญญา

พื้นฐานสำคัญที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนเป็นรากฐานแห่งภูมิปัญญาสู่ศิลปะพื้นบ้านอันเป็นกระบวนการที่เป็นระบบทางความคิด คือ (นิตยา, 2544)

1. พื้นฐานทางปรัชญา ความเชื่อที่ยอมรับนับถือสืบทอดต่อกัน เป็นพื้นฐานความคิดเพื่อการพัฒนาสู่การกระทำในรูปกิจกรรมผลงาน
2. พื้นฐานทางจิตวิทยา การศึกษาส่วนรวมก่อนการศึกษาส่วนตัว
3. พื้นฐานทางสังคม สังคมประชาธิปไตย การมีน้ำใจประชาธิปไตย การยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน การร่วมมือกัน

4. พื้นฐานทางวัฒนธรรมประจำท้องถิ่น

พื้นฐานทางประวัติศาสตร์ ศิลปะพื้นฐานในรูปแบบของการพัฒนาการ สืบทอด ประวัติศาสตร์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้านมีความสัมพันธ์กับ ชุมชนมาช้านาน ชุมชนใดที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่ยาวนานย่อมมีภูมิปัญญาของชุมชนหรือภูมิปัญญา ของตนเองทั้งสิ้น

ความหมายภูมิปัญญา

ภูมิปัญญา (wisdom) มีความหมายว่า ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทาง พฤติกรรม และความสามารถในการแก้ปัญหาของมนุษย์ (วิจิตร และคณะ, 2547)

ภูมิปัญญาพื้นบ้าน เป็นองค์ความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ที่สั่งสม และสืบทอด กัน อันเป็นความสามารถ และศักยภาพในเชิงแก้ปัญหา การปรับตัว เรียนรู้และสืบทอดสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อดำรงอยู่ของเผ่าพันธุ์ จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของเผ่าพันธุ์หรือเป็นวิถีชาวบ้าน (วิจิตร และ คณะ, 2547)

ภูมิปัญญาท้องถิ่น (local wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรู้ที่เกิดจาก ประสบการณ์ในชีวิตของเรา ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิด วิเคราะห์ จนเกิดปัญญาและตก ผลึกเป็นองค์ความรู้ ที่ประกอบขึ้นจากความรู้เฉพาะหลายๆ เรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อย ออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่างๆ อาจจะกล่าวได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐาน ขององค์ความรู้สมัยใหม่ ที่จะช่วยในการเรียนรู้การแก้ปัญหา การจัดการและปรับตัวในการดำเนิน ชีวิตของเรา ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่มีอยู่ทั่วไปในสังคมชุมชน และในตัวของผู้รู้เอง หาก มีการสืบทอดค้นหา เพื่อศึกษาและนำมาใช้ก็จะเป็นที่รู้จัก เกิดการยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปยัง คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัยได้ (วิจิตร และคณะ, 2547)

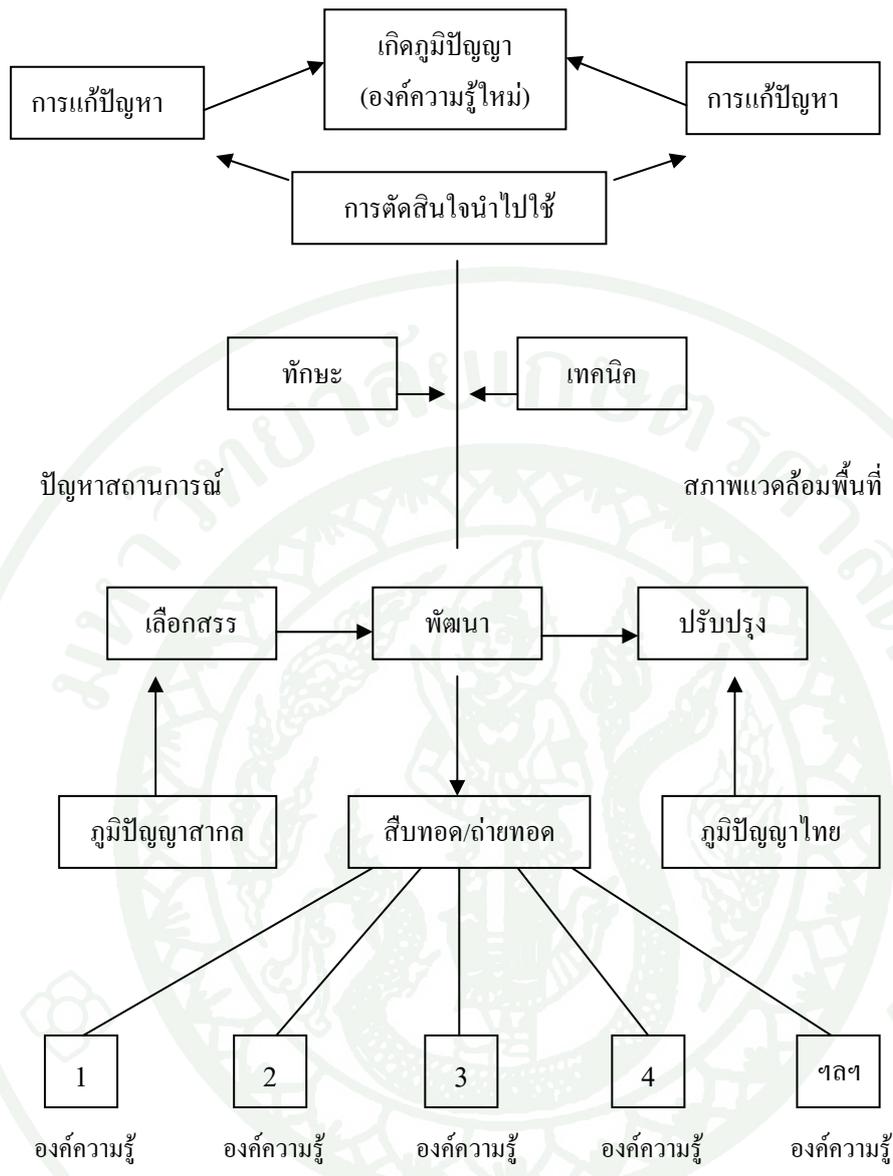
จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ความสามารถ และ ทักษะที่เกิดจากกระบวนการคิดของชาวบ้านในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นกับสภาวะแวดล้อมต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเป็นการสั่งสม สืบทอดกันมา และมีการปรับใช้ให้เหมาะสมกับกาลเวลา

ภูมิปัญญาไทยหมายถึง องค์ความรู้ ความสามารถและทักษะของคนไทยอันเกิดจากการ สังคมประสบการณ์ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ เลือกรองร ประยุกต์ พัฒนา และถ่ายทอดสืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย ภูมิปัญญาไทยนี้มีลักษณะเป็นองค์รวม มีคุณค่าทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นในวิถีชีวิตไทย ซึ่งภูมิปัญญา ท้องถิ่นอาจเป็นที่มาขององค์ความรู้ที่งอกงามขึ้นใหม่ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินวิถีชีวิตของคนไทย ลักษณะองค์รวมของภูมิปัญญา มีความ เด่นชัดในหลายด้าน เช่น ด้านเกษตรกรรม ด้านอุตสาหกรรม และหัตถกรรม ด้านการแพทย์ แผนไทย ด้านการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ด้านศิลปกรรม ด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านปรัชญา ศาสนา ประเพณี และด้าน โภชนาการ (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษา, 2546)

จากความหมายข้างต้น พอสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาไทย หมายถึง องค์ความรู้ต่างๆ ที่สามารถ พัฒนาทักษะให้เกิดเป็นที่ประจักษ์ สามารถแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น ให้เหมาะสมกับ สภาพแวดล้อมและนำมาพัฒนาให้เข้ากับวิถีการดำเนินชีวิตของตนเองได้ ซึ่งเป็นการพัฒนา ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคลให้มีคุณค่าที่เด่นชัด ดังนั้นภูมิปัญญาไทยสามารถที่จะ ถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูด หรืออากัปกริยาก็ได้ เพื่อให้คนรุ่นหนึ่งจดจำและนำมาถ่ายทอดสู่คนอีก รุ่นหนึ่งปฏิบัติสืบเนื่องต่อกันมาในปัจจุบัน เช่น ภูมิปัญญาด้านสิ่งทอ ภูมิปัญญาด้านอาหาร และภูมิปัญญาชาแผนโบราณ เป็นต้น (วิจิตร และคณะ, 2547)

การเกิดภูมิปัญญา

ภูมิปัญญาเกิดจากกระบวนการที่เกิดจากการสืบทอด ถ่ายทอดองค์ความรู้ที่มีอยู่เดิมในชุมชน ท้องถิ่นต่างๆ แล้วพัฒนา เลือกรองร ปรับปรุงองค์ความรู้เหล่านั้นจนเกิดทักษะและความชำนาญที่ สามารถแก้ไขปัญหาและพัฒนาชีวิต ได้อย่างเหมาะสมกับยุคสมัย แล้วเกิดภูมิปัญญา (องค์ความรู้ ใหม่) ที่เหมาะสมและสืบทอดพัฒนาต่อไปอย่างไม่สิ้นสุด ซึ่งแสดงในภาพที่ 2 (วรวิฐ และคณะ, 2546)

ภาพที่ 2 กระบวนการเกิดและการสืบทอดภูมิปัญญาไทย

ที่มา: วรวัชร และคณะ (2546)

ลักษณะของภูมิปัญญาไทย

เครือข่ายกาญจนาภิเษก (2543) ได้อธิบายลักษณะของภูมิปัญญาไทยไว้ดังนี้

1. ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเป็นทั้งความรู้ ทักษะ ความเชื่อ และพฤติกรรม
2. ภูมิปัญญาไทยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
3. ภูมิปัญญาไทยเป็นองค์รวมหรือกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิตของคน
4. ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว และการเรียนรู้เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชน และสังคม
5. ภูมิปัญญาไทยเป็นพื้นฐานสำคัญในการมองชีวิต เป็นพื้นฐานความรู้ในเรื่องต่างๆ
6. ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเฉพาะ หรือมีเอกลักษณ์ในตัวเอง
7. ภูมิปัญญาไทยมีการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับสมดุลในการพัฒนาการทางสังคม

สิ่งทอพื้นเมือง

สิ่งทอพื้นเมืองของไทยเป็นกระบวนการที่เกิดจากการสั่งสมทางภูมิปัญญาที่เกิดจากการเรียนรู้ ทดลอง และพัฒนาในด้านต่างๆ ทั้งการแปรรูปวัตถุดิบจากธรรมชาติ เช่น ฝ้าย ไหม ป่าน และปอ หรือวัตถุดิบจากการสังเคราะห์มาเป็นเส้นใยผ้า การประดิษฐ์อุปกรณ์ทอผ้า รวมถึงการย้อมสี ซึ่งดั้งเดิมจะย้อมด้วยสีธรรมชาติ เช่น แก่นขนุน ครั่ง คราม มะเกลือ แข แต่ปัจจุบัน มีการย้อมด้วยสีสังเคราะห์แพร่หลายมากขึ้น และการสร้างสรรค์ลวดลายต่างๆ บนผืนผ้าเหล่านี้ เป็นที่มาขององค์ความรู้ในการผลิตสิ่งทอพื้นเมืองที่ตอบสนองความต้องการของคนในสังคม และเมื่อมีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง อาจมีการพัฒนาและปรับปรุงให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป (กรมศิลปากร, 2542)

ความสำคัญของการผลิตสิ่งทอพื้นเมือง

ผ้าเป็นปัจจัยสำคัญขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เพราะผ้าเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ ในสังคมเกษตรกรรมบรรพกาลสืบมา ทุกครัวเรือนจะมีการทอผ้าเพื่อใช้สอยกันภายในครอบครัว และมีการถ่ายทอดกรรมวิธีการทอผ้าให้แก่สมาชิก โดยเฉพาะสมาชิกเพศหญิง จนสั่งสมเป็นภูมิปัญญาที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง เป็นเสมือนมรดกทางวัฒนธรรม ผ้าที่ทอได้นำมาใช้ในครอบครัวเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน ผ้าทอยังถูกนำมาใช้ในพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิต ตั้งแต่เกิดจนตาย หรืออาจใช้ในการแลกเปลี่ยนกับผลผลิตอื่น ในปัจจุบันมีการรณรงค์การใช้ผ้าทอไทย เนื่องด้วยพระมหากษัตริย์ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ (วรรณมา และ ยุรารัตน์, 2537)

วัสดุที่ใช้ทำสิ่งทอพื้นเมือง

ในอดีตวัสดุที่ใช้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองส่วนใหญ่เป็นวัสดุจากธรรมชาติ เช่น ใยฝ้าย ใยไหม และสีจากธรรมชาติ ปัจจุบันมีการใช้วัสดุที่สังเคราะห์จากสารเคมีเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากหาซื้อได้ง่าย สะดวกและรวดเร็วในกรรมวิธีการทำ เช่น ใยประดิษฐ์ และสีสังเคราะห์ วัสดุที่ใช้ทำสิ่งทอพื้นเมืองมีดังนี้

1. เส้นใย แบ่งออกได้ดังนี้

1.1 เส้นใยจากไหม

เส้นใยไหมได้จากตัวไหมที่สร้างใยออกมา การเลี้ยงตัวไหมนิยมเลี้ยงกันมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคกลาง ส่วนภาคใต้นั้นมีการเลี้ยงบ้างแต่ไม่มากนัก การเลี้ยงไหมเริ่มจากการปลูกต้นหม่อนไว้สำหรับเป็นอาหารของตัวไหม ต้นหม่อนจะขึ้นได้ดีกับดินเกือบทุกชนิด ต้นหม่อนต้องการความชุ่มชื้นเล็กน้อยในช่วงแรกของการเติบโต เมื่อต้นหม่อนเติบโตเต็มที่จะทนความแห้งแล้งได้ดี ตัวไหมเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่มีลักษณะคล้ายตัวหนอน เมื่อหนอนไหมแก่เต็มที่หนอนไหมจะชักใยทำรังหุ้มตัวของมันเอง ตัวไหมจะอาศัยอยู่ในภายในรังประมาณ 3 วัน ก็จะขุดตัวกลายเป็นดักแด้ ผู้ปลูกหม่อนและเลี้ยงไหมจะนำใบหม่อนที่ปลูกไว้มาหั่นเป็นฝอยๆ ปล่อยให้ตัวไหมกินตามช่วงวัยและเฝ้าดูแลตัวไหมชักใยจนกลายเป็นดักแด้ เมื่อเขย่งรังไหม

จะได้ยินเสียงขลุ่ยขลุ่ย จึงสามารถนำเอารังไหมไปด้อมเพื่อสาวไหมออกจากรังได้ หลังจากนั้นจึงนำเส้นไหมไปฟอกเพื่อขจัดกาวยาไหมออกจากเส้นไหม เพื่อทำเป็นเส้นด้ายไหม ฟอกสีและย้อมสีตามต้องการ แล้วจึงนำไปทอเป็นผืนผ้าได้ (อัญญาพร, 2547)

1.2 เส้นใยจากฝ้าย

ฝ้ายเป็นพืชเศรษฐกิจที่สามารถปลูกกันได้ทั่วประเทศไทย เนื่องจากเป็นพืชเขตอากาศร้อน ชอบดินเหนียวปนทราย อากาศโปร่งไม่ชอบที่ร่มมีเงาบัง ปลูกง่าย ฝ้ายจะเริ่มปลูกในช่วงประมาณเดือนพฤษภาคม เพื่อให้ต้นฝ้ายได้รับน้ำฝนในช่วงเดือนมิถุนายนถึงเดือนสิงหาคม เมื่อเข้าฤดูหนาวหรือประมาณเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนธันวาคม ฝ้ายก็จะแก่และสมอแตกปุยดีแล้ว จึงสามารถเก็บมาผลิตเป็นเส้นด้ายได้ พันธุ์ฝ้ายที่นิยมปลูกทั่วไปในประเทศไทย คือ พันธุ์ฝ้ายสีตุ่น ปุยฝ้ายจะมีสีตุ่นๆ หรือสีน้ำตาลอ่อน และพันธุ์ฝ้ายดอกสีขาวจะมีปุยสีขาว กลุ่มวัฒนธรรมที่นิยมใช้เส้นใยฝ้ายทอผ้ามักปลูกฝ้ายเอง และปั่นเส้นใยมาทอเพื่อเป็นเครื่องนุ่งห่ม เคหะสิ่งทอ และสิ่งทอในพุทธศาสนา กลุ่มชนเหล่านี้ ได้แก่ ไทยวน ไทลื้อ และไทพวนในภาคเหนือ ไทครั้งและไททรงดำในภาคกลาง ภูไทหรือผู้ไทย ไทญ้อและไทโล่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2545)

1.3 เส้นใยประดิษฐ์

ปัจจุบันมีการใช้เส้นใยประดิษฐ์ ในการทอผ้ามากขึ้นในแทบทุกภูมิภาค ส่วนหนึ่งเกิดจากความเจริญทางด้านเทคโนโลยี และวิวัฒนาการสมัยใหม่ จึงทำให้สามารถผลิตเส้นใยประดิษฐ์มาใช้กันมากขึ้น เช่น เรยอน แอซีเตต พอลิเอสเตอร์ และอะคริลิก โดยเส้นใยประดิษฐ์มีคุณสมบัติที่ดีในการทอ มีความเหนียวทำให้ทอได้ง่าย ไม่ค่อยขาดในขณะทอ สามารถย้อมติดสีได้ง่าย สีไม่ตก เมื่อทอเป็นผืนผ้าจะมีลักษณะคล้ายผ้าไหม และผ้าฝ้าย ดูแลรักษาง่าย ทนทาน สามารถหาซื้อได้ง่ายและราคาไม่แพงเหมือนใยธรรมชาติ ใยประดิษฐ์มีหลายประเภท หลายขนาดหลายแบบ ให้เลือกซื้อและเลือกใช้ ปัจจุบันกำลังได้รับความนิยมมากขึ้น จากกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง เพราะหาซื้อได้ง่าย ไม่เสียเวลาในการปลูกฝ้าย และเลี้ยงไหม (รัชฎา, 2547)

2. สีข้อม แบ่งได้ดังนี้

2.1 สีจากธรรมชาติ

ขจิจรัส (2547) ได้กล่าวไว้ว่า สีจากธรรมชาติที่ได้จากต้นไม้ ได้แก่ ราก แก่น เปลือก ต้น ผล ดอก เมล็ด และใบ สามารถจำแนกสีต่างๆ ได้ดังนี้

2.1.1 สีแดง ได้จาก รากขยอ แก่นฝาง ลูกคำแสด เปลือกสมอ ครั่ง

2.1.2 สีคราม ได้จาก ต้นคราม หรือต้นหอม ใ้รากและใบ

2.1.3 สีเหลือง ได้จาก แก่นแข หรือแก่นแกล แก่นขนุน ต้นหม่อน
ขมิ้น เปลือกไม้ นมแมว แก่นสุพรรณิการ์ ดอกกรรณิการ์ ดอกดาวเรือง

2.1.4 สีทองอ่อน ได้จาก เปลือกต้นมะพูด เปลือกผลทับทิม แก่นแกล
และต้นคราม ใบหูกวาง เปลือกและผลสมอพิเภก ใบส้มป่อยและผงขมิ้น ใบแค ใบสับปะรดอ่อน

2.1.5 สีดำ ได้จาก ผลมะเกลือ ผลกระจาก ผลเปลือกสมอ

2.1.6 สีส้ม ได้จาก เปลือกและรากขยอ ดอกกรรณิการ์ (ส่วนที่เป็นสีส้ม)
เมล็ดคำแสด

2.1.7 สีเหลืองอมส้ม ได้จาก ดอกคำฝอย

2.1.8 สีม่วงอ่อน ได้จาก ลูกหว่า

2.1.9 สีชมพู ได้จาก ต้นฝาง ต้นมหากาฬ

2.1.10 สีนํ้าตาล ได้จาก เปลือกไม้โกกงาง เปลือกผลมังคุด

2.1.11 สีทากี้เกมเหลือง ได้จาก หมากสง แก่นแกลแล

2.1.12 สีเขียว ได้จาก เปลือกต้นมะริดไม้ ใบหูกวาง เปลือกสมอ คราม
ทับด้วยแกลง

2.2 สีสังเคราะห์

สีสังเคราะห์หรือที่เรียกกันว่า สีเคมี เป็นสีที่มนุษย์สังเคราะห์ขึ้นจากสารเคมี เพื่อให้ได้สีที่มีคุณสมบัติตามต้องการ ดังนั้นสีสังเคราะห์จึงมีคุณสมบัติเหมาะสำหรับการ ใช้ย้อมใย แต่ละประเภท และมีคุณสมบัติแตกต่างกัน ส่วนใหญ่สีที่ชาวบ้านเลือกใช้กันเป็นสีสำเร็จรูป เช่น สีตราแมววิ่งรอบโลก สีตราสิงโตเหยียบโลก เป็นต้น เนื่องจากเป็นสีที่มีกรรมวิธีการย้อมไม่ยุ่งยาก หาซื้อสะดวก ดูแลรักษาง่าย และมีราคาถูก (ขจีจรัส, 2547)

เครื่องมือในการทอผ้า

เครื่องมือในการทอผ้า แบ่งตามลักษณะงานเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ อุปกรณ์สำหรับเตรียมด้าย ก่อนทอและเครื่องมือในการทอ

1. อุปกรณ์สำหรับเตรียมด้ายก่อนทอ มีดังนี้ (อุบลศรี, 2529)

1.1 ไนหรือไนกรอ เป็นเครื่องมือสำหรับกรอด้ายเข้ากับหลอด ลักษณะเป็นวงล้อขนาด เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 72 เซนติเมตร ทำด้วยไม้ไผ่หรือหวาย ฐานทำด้วยไม้ขนาดกว้างประมาณ 20 เซนติเมตร ยาว 50 เซนติเมตร สำหรับตั้งแกนวงล้อและแกนหลอด ระหว่างวงล้อและแกนหลอด มีเส้นเชือกผูกโยง เมื่อหมุนวงล้อก็จะทำให้แกนหลอดหมุนไปด้วย ปัจจุบันมีการพัฒนาใช้โครงเหล็กทำอุปกรณ์ชนิดนี้

1.2 ระวัง เป็นเครื่องมือสำหรับเข็นด้าย มีลักษณะเหมือนกังหันลม 2 ดอก แต่ละดอกมี เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 52 เซนติเมตร ทำด้วยไม้หรือไม้ไผ่เหลาแบนๆ ดอกละ 3 อัน ระหว่าง กังหันทั้งสองมีแกนและเส้นด้ายหรือไนลอนผูกโยงสำหรับรองรับเข็ดไหม ฐานของระวังทำด้วยไม้ กว้างประมาณ 13 เซนติเมตร ยาว 43 เซนติเมตร

ระวิงใช้คู่กับไนเมื่อต้องการกรอเส้นไหมพุ่งเข้าหลอด โดยจะสวมหลอดคั่นหรือหลอดพุ่งที่แกนหลอดของไน แล้วนำเจ็ดไหมที่ต้องการกรอสวมที่ระวิงและดึงเส้นไหมจากเจ็ดนั้นผูกติดกับหลอดคั่นหรือหลอดพุ่ง เมื่อหมุนวงล้อของไน แกนหลอดก็จะหมุนทำให้หลอดคั่นหรือหลอดพุ่งที่สวมติดอยู่หมุนดึงเส้นไหมจากระวิงพันติดไปกับหลอดนั้นด้วย โดยระวิงจะหมุนตามช่วยคลายเส้นไหมจากเจ็ดไหม ทำให้เส้นไหมไม่พันกัน

1.3 หลอดคั่น หรือหลอดเส้นด้ายยืน คือหลอดด้ายหรือหลอดคั่นที่ทำด้วยไม้หรือพลาสติก ใช้สำหรับพันเส้นไหมยืน ยาวประมาณ 6 เซนติเมตร หรืออาจใช้ท่อพลาสติกขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 1.5 เซนติเมตร ยาว 16 เซนติเมตร ก็ได้ ที่สำคัญคือ แกนของหลอดคั่นจะต้องเป็นรูกลวง เพื่อใช้สวมกับแกนหลอดของไนหรือแกนของรางคั่นได้ เมื่อต้องการกรอไหมเข้าหลอดหรือคั่นไหมยืน

1.4 หลอดพุ่ง คือหลอดที่ใช้พันเส้นด้ายพุ่ง คั่น หรือไหมที่ใช้ทอยกดอก ยาวประมาณ 7 เซนติเมตร ใช้ใส่ในกระสวยก่อนนำไปทอ

1.5 รางคั่น คือรางสำหรับใส่หลอดคั่น เมื่อต้องการคั่นด้ายยืน ลักษณะเป็นกรอบไม้สี่เหลี่ยมผืนผ้า ยาว 139 – 225 เซนติเมตร กว้าง 25 – 28 เซนติเมตร ด้านยาวทั้งสองข้างของ รางคั่นต้องเจาะรูตรงกัน เพื่อใช้สอดแกนที่ทำด้วยเหล็กหรือไม้ไผ่เหลาขนาดเล็ก ความยาว 28 – 30 เซนติเมตร รูแต่ละช่องห่างกัน 6 เซนติเมตร แกนของหลอดเดียว รางคั่นแต่ละรางสามารถบรรจุหลอดคั่นได้ 30 – 80 หลอด เมื่อจะใช้รางคั่นต้องนำไปผูกไว้บนที่สูง เช่น รอดหรือตงที่ได้ถุนบ้าน

1.6 หลักคั่นหรือคราด คือหลักที่ใช้คล้องเส้นด้ายที่ได้จากการคั่น เพื่อจัดเส้นด้ายให้เป็นระเบียบ

2. เครื่องมือในการทอ มีดังนี้ (อุบลศรี, 2529)

2.1 โครงกีหรือโครงหูก ประกอบด้วยเสา 4 ต้น มีราวหูกทั้งสี่ด้านทั้งล่างและบน โครงกีมีขนาดกว้าง 130 – 143 เซนติเมตร ยาว 250 – 300 เซนติเมตร

2.2 ฟินหวี (reed) ภาษาท้องถิ่นจะเรียกว่า ฟิม เป็นเครื่องมือในการทอผ้าที่มีลักษณะ

สี่เหลี่ยมผืนผ้า ทำด้วยไม้หรือเหล็ก กว้างประมาณ 14 – 16 เซนติเมตร ยาวประมาณ 90 – 105 เซนติเมตร (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543) ตรงกลางจะเป็นช่องถี่ๆ เป็นไม้ไผ่ซี่เล็กๆ หรือเป็นเหล็กซี่เล็กๆ ถัดห่างตามต้องการ สำหรับจัดระเบียบเส้นด้ายยืนในขณะที่ทอ ฟันหวีหรือฟืมจะเป็นตัวกระทบให้ได้พุ่งจัดสานกับเส้นด้ายยืนเพื่อให้เนื้อผ้าเกิดเป็นลวดลายและมีเนื้อแน่น ตามความต้องการของผู้ทอ

2.3 เขาหรือตะกอ (harness) จะมีลักษณะเป็นกรอบไม้ ซึ่งทำหน้าที่แยกเส้นด้ายยืนออกเป็นหมู่ ตะกอที่ใช้ส่วนใหญ่ทำด้วยเชือกและในเครื่องทอต้องมีอย่างน้อย 2 ตะกอ ซึ่งขึ้นอยู่กับลวดลายการทอ

2.4 ไม้ตะกอ เป็นไม้ที่ใช้ผูกเชือกตะกอ ทำด้วยไม้เหลาหะ โอนเส้นผ่าศูนย์กลาง 2 เซนติเมตร ยาว 130 เซนติเมตร

2.5 ดินฟืม เป็นไม้ 2 ชิ้น ผูกเชือกห้อยกับเขาเพื่อใช้เหยียบ ดึงเขาให้เรียงด้ายยืนขึ้นสลับกัน เพื่อพุ่งกระสวยเข้าไปในช่อง ทำให้ด้ายจัดกัน

2.6 ลูกฟันหรือไม้ม้วนหูก เป็นไม้กระดานที่ใช้ม้วนปลายด้านหนึ่งของเส้นด้ายยืน และจัดเรียงเส้นด้ายยืนให้เป็นระเบียบ ช่วยให้เส้นด้ายในหูกจึงตั้งโดยปลายด้านหนึ่งผูกติดหรือพันกับไม้ม้วนผ้า

2.7 ไม้ขนัด ทำด้วยไม้แผ่นบางๆ หัวท้ายมน สำหรับพุ่งหรือสอดระหว่างเส้นด้าย ทำให้เกิดลวดลายผ้า

2.8 กระสวย ใช้สำหรับสอดใส่เส้นด้ายพุ่งที่ใช้ในการทอผ้า มีลักษณะคล้ายเรือ ส่วนหัวและส่วนท้ายจะมีลักษณะปลายแหลมหรือมนก็ได้ ตรงกลางจะมีร่องสำหรับใส่แกนกระสวย มีทั้งแบบแกนเด็ยและแกนคู่

2.9 ผัง มีลักษณะเป็นไม้เล็ก เรียวยาวกว่าหน้าผ้า ปลายทั้ง 2 ข้างมีเหล็กแหลมติดอยู่ ใช้สำหรับจึงหน้าผ้าให้ตั้งและมีขนาดหน้าผ้าที่เท่ากันในขณะทอ

อุปกรณ์ที่ทำให้เกิดลวดลาย

อุปกรณ์ที่ทำให้เกิดลวดลาย มีดังนี้ (ขจีจรัส, 2547)

1. อุปกรณ์สำหรับผ้าจก ประกอบด้วย ขนเม่น ไม้หลายสำหรับเก็บลวดลายและจัดแยกเส้นด้ายยืนขณะทอ
2. อุปกรณ์สำหรับผ้าจิด ประกอบด้วย ไม้หลายใช้สำหรับจัดแยกด้ายยืนขณะทอ และไม้สอดใช้สำหรับเก็บลายขณะทอ
3. อุปกรณ์สำหรับผ้ามัดหมี่ ประกอบด้วย โส้มัดหมี่ใช้เตรียมเส้นด้ายพุ่งเพื่อมัดให้เกิดลวดลายก่อนนำไปย้อมสีแล้วจึงนำไปทอ

รูปแบบการทอและเทคนิคการทอผ้าประเภทต่างๆ

สิ่งทอพื้นเมืองเป็นผ้าทอที่เกิดจากเส้นด้ายยืนและเส้นด้ายพุ่งทอขัดสานกัน โดยมีตะกอลเป็นตัวยกเส้นด้ายยืน เพื่อสอดเส้นด้ายพุ่งผ่านแนวเส้นด้ายยืนเข้าไป แล้วใช้ฟืม (พื้นหวี) ตีกระทบให้เส้นด้ายพุ่งแนบชิดกับเส้นด้ายยืนเกิดเป็นผืนผ้าขึ้นมา ลวดลายและผิวสัมผัสบนผืนผ้าเกิดจากจำนวนตะกอล เส้นด้ายพุ่ง เส้นด้ายยืน รวมทั้งเส้นด้ายยืนชุดพิเศษและเส้นด้ายพุ่งชุดพิเศษตามรูปแบบการทอ ดังนี้ (วรรณ และ ยุรารัตน์, 2537)

1. ผ้าทอลายจก (plain weave) คือ การทอโดยใช้เส้นด้ายยืน 1 ชุด ด้ายพุ่ง 1 ชุด สอดขัดกันแบบขึ้นหนึ่งลงหนึ่ง โดยใช้ตะกอล 2 ชุด สำหรับสับเส้นด้ายยืนตะกอลละเส้นสลับกัน เวลายกตะกอลหรือสับตะกอล ด้ายยืนหมู่หนึ่งจะขึ้น อีกหมู่หนึ่งจะลง เปิดเป็นช่องให้ด้ายพุ่งสอดเข้าไปได้ เมื่อกระทบให้แน่นจะขัดกับเส้นด้ายยืนเป็นมุมฉาก สามารถแบ่งได้ 2 ประเภท คือ (ขจีจรัส, 2547)

1.1 การทอแบบสมดุล (balanced plain weave) เป็นผ้าทอที่มีการทอโดยใช้จำนวนเส้นด้ายยืนและจำนวนเส้นด้ายพุ่งเท่ากันตลอดหน้าผ้า ได้แก่ ผ้าพื้น ผ้าหางกระรอก ผ้าตาผ้าเหลือง เป็นต้น

1.2 การทอแบบไม่สมดุล (unbalanced plain weave) คือ ผ้าทอที่มีจำนวนเส้นด้ายยืน และจำนวนเส้นด้ายพุ่งไม่เท่ากันได้แก่ ผ้ามัดหมี่ด้ายยืน เป็นการทอที่มีจำนวนเส้นด้ายยืนมากกว่าเส้นด้ายพุ่ง (warp faced) นิยมใช้ทอผ้ามัดหมี่ด้ายยืนและผ้าริ้วตามยาว เพื่อให้เห็นลายจากเส้นด้ายยืนชัดเจน และการทอให้เห็นด้ายพุ่งมากกว่าด้ายยืน (weft faced) นิยมใช้ทอผ้ามัดหมี่ด้ายพุ่งและผ้าริ้วตามขวาง เพื่อให้เห็นลวดลายจากเส้นด้ายพุ่งชัดเจน เช่น ผ้าลายราชวัตร

2. การทอผ้าให้เกิดเส้นด้ายลอย (float weave) เป็นเทคนิคการทอโดยใช้เส้นด้ายยืน 1 ชุด เส้นด้ายพุ่ง 1 ชุด สอดขัดกันในลักษณะทำให้เกิดด้ายลอยบนผืนผ้า จะต่างจากการทอลายขัดธรรมดา การทอเกิดจากการใช้ตะกอล 4-8 ตะกอขึ้นไป ยกตะกอและแยกเส้นด้ายยืนขึ้นลง โดยไม่ได้เพิ่มเส้นด้ายชุดพิเศษเข้าไปในผืนผ้าอย่างจกหรือจิด เกิดเป็นลวดลายต่างจากการทอลายขัดธรรมดา นิยมทอผ้าลายสอง (twill weave) และผ้าทอยกดอก (figured weave)

ผ้ายกดอก เป็นเทคนิคการทำลวดลายซึ่งเกิดจากการยกตะกอแยกเส้นด้ายยืน ใช้เส้นด้ายพุ่งตั้งแต่ 1 เส้น หรือมากกว่านั้นเข้าไปทำให้เกิดลวดลายต่างๆ โดยส่วนมากนิยมใช้ด้ายเงิน ด้ายทอง ซึ่งเทคนิคการทอผ้ายกดอกจะมีลักษณะคล้ายกับการทอผ้าจิด แต่จะต่างกันที่ผ้ายกไม่ได้เพิ่มเส้นด้ายพิเศษ และผ้ายกมีการทอลายพิเศษคือ มีชาย มีเชิงที่แปลกออกไป การทอจะเว้นเส้นด้ายยืนถี่ห่างไม่เท่ากัน โดยใช้ไม้เรียวปลายแหลมทำการคัดยกเส้นยืนขึ้นลงเป็นจังหวะตามลวดลายที่กำหนดไว้จนครบ แล้วสอดเส้นพุ่งไปตามแนวทอและทบตามลายที่คัดไว้ ทอจนเต็มลาย ผ้าทอที่ได้จากการยกดอกจะมีลักษณะคล้ายผ้าจิดและผ้าจกมาก การแยกความแตกต่างสามารถสังเกตได้จากการทอด้วยเทคนิคการจกหรือการจิด ในบริเวณที่มีการจกหรือการจิดเกิดจากการเพิ่มเส้นด้ายชุดพิเศษเข้าไปในเนื้อผ้า จึงสามารถดึงเส้นด้ายที่เพิ่มเข้าไปออกได้โดยไม่ทำให้โครงสร้างผ้าเสียรูปทรง แต่สำหรับผ้าที่ทอด้วยเทคนิคการยกดอกซึ่งไม่ได้มีการเพิ่มเส้นด้ายชุดพิเศษ เมื่อดึงเส้นด้ายในผืนผ้า ส่งผลให้โครงสร้างผ้าเสียรูปทรงเนื่องจากด้ายพุ่งที่สอดขัดกับด้ายยืนนั้นเป็นเส้นหลัก (อัญญาพร, 2547)

3. การทอผ้าที่ใช้เส้นด้ายพุ่งชุดพิเศษหรือด้ายยืนชุดพิเศษ (supplementary wefts or warps) เป็นเทคนิคการทอให้เกิดลวดลายบนผืนผ้าโดยใช้เส้นด้ายพุ่งชุดพิเศษหรือเส้นด้ายยืนชุดพิเศษในการทอ การใช้เส้นด้ายพุ่งชุดพิเศษแบบต่อเนื่อง (continuous supplementary wefts) เช่น การทอผ้าจิด และการใช้เส้นด้ายพุ่งชุดพิเศษแบบไม่ต่อเนื่อง (discontinuous supplementary wefts) เช่น

การทอผ้าจก การใช้เส้นด้ายยืนชุดพิเศษ เช่น การทอผ้ามุก โดยมีโครงสร้างการทอเป็นลายขัดธรรมดา (plain weave) เมื่อดึงเส้นด้ายชุดพิเศษออกโครงสร้างผ้าจะไม่เสียรูปทรง

การทอผ้าที่ใช้เส้นด้ายพุ่งชุดพิเศษหรือด้ายยืนชุดพิเศษ ได้แก่

3.1 ผ้าจิด เกิดจากการใช้เทคนิคทำให้เกิดลวดลาย โดยใช้ไม้เก็บขิดเขี้ยวหรือสะกิดซ้อนเส้นด้ายยืนขึ้น แล้วสอดเส้นด้ายพุ่งพิเศษไปตามแนวเส้นด้ายยืนที่ถูกเก็บขึ้นตามลาย การพุ่งเส้นด้ายพุ่งชุดพิเศษจะพุ่งจากหน้าผ้านี้ด้านหนึ่ง ไปสู่อีกด้านหนึ่งจนเกิดเป็นลายขัด ตลอดหน้ากว้างของผืนผ้า ลายขัดแต่ละแถวของด้ายพุ่งชุดพิเศษจะเป็นสีเดียวกันตลอดหน้าผ้า การสอดเส้นด้ายพุ่งจะมีระยะความถี่ห่างไม่เท่ากัน

ลักษณะเฉพาะของผ้าจิด คือ ลายซ้ำของเส้นด้ายพุ่งที่เสริมพิเศษเข้าไป จะเป็นสีเดียวกันตลอดหน้าผ้า ซึ่งอาจจะเหมือนกันทั้งผืนหรือไม่เหมือนกันทั้งผืนก็ได้ แต่จะต้องมีลายซ้ำที่มีจุดจบแต่ละช่องของลายให้เห็นได้อย่างชัดเจน (ขจีจรัส, 2547)

3.2 ผ้าจก คำว่า “จก” ในภาษาไทยท้องถิ่น หมายถึง การควัก ล้วง ขุด คู้ย ลักษณะของกระบวนการทอผ้าจก ก็จะต้องใช้การควัก ล้วง ดึง เส้นด้ายพุ่งเสริมพิเศษขึ้นลงเพื่อสร้างลวดลาย (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2545)

ผ้าจก เป็นเทคนิคการทำลวดลายบนผืนผ้า ด้วยวิธีการเพิ่มด้ายพุ่งชุดพิเศษเข้าไปเป็นช่วงๆ ไม่ติดต่อกันตลอดหน้ากว้างของผ้า การจกจะใช้ขนเม่น ไม้ปลายแหลมหรือนิ้วมือ เพื่อยกหรือจกเส้นด้ายยืน แล้วจึงสอดเส้นด้ายพุ่งชุดพิเศษเข้าไปขัดกับเส้นด้ายยืน การเสริมเส้นด้ายพุ่งชุดพิเศษสามารถใช้ได้หลายสี ซึ่งแตกต่างจากผ้าจิด คือ มีการเพิ่มเส้นด้ายพุ่งชุดพิเศษได้เพียงสีเดียวตลอดหน้าผ้า

ผ้าจกอาจทอเป็นตัวชิ้นหรือตีนชิ้น ผ้าชิ้นตีนจกมักประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนหัวชิ้นจะเป็นผ้าพื้นสีขาวหรือสีแดง ส่วนตัวชิ้นเป็นผ้าสีพื้นหรือมีการยกมุกก็ได้ และส่วนตีนชิ้นจะมีการทอด้วยการจกเป็นลวดลายที่สวยงาม ในอดีตมีการนำผ้าทั้ง 3 ส่วนมาเย็บต่อกันเป็นผ้าชิ้นด้วยมืออย่างประณีต ปัจจุบันมีการพัฒนาวิธีการทอผ้าชิ้นตีนจกให้สามารถต่อเป็นผืนเดียวกัน และมีความรวดเร็วขึ้น โดยการใช้อุปกรณ์ที่เรียกว่า “เขาหรือฟิม” ในการเก็บลวดลายผ้าตีนจกที่ต้องการ

จะนำไปทอ เขาหรือฟืมแต่ละเครื่องจะมีการทำลวดลายสำเร็จอยู่บนฟืมก่อนที่จะนำไปประกอบบน กี่ทอผ้า การทอผ้าจะใช้วิธีการยกเขาเพื่อให้เกิดลวดลายตามที่ต้องการ โดยการจกเส้นด้ายยืนด้วย ขนเม่น ไม้ปลายแหลมหรือนิ้ว

การทอผ้าจากเป็นศิลปะที่ประณีต และเป็นมรดกแห่งภูมิปัญญาที่คนไทย สืบทอด ต่อกันมายาวนาน บริเวณภาคเหนือของประเทศไทย มีการทอผ้าจากแพร่หลาย ในกลุ่มวัฒนธรรม ไทย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแพร่ จังหวัดสระบุรี และจังหวัดราชบุรี กลุ่มวัฒนธรรมไทลื้อ จังหวัดเชียงราย จังหวัดน่าน ในภาคกลางมีการทอผ้าจากในกลุ่มวัฒนธรรมไทครั้ง จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสุพรรณบุรี และกลุ่มวัฒนธรรมไทยวน จังหวัดราชบุรี ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ มีการทอผ้าจากในกลุ่มวัฒนธรรม ภูไทหรือผู้ไทย จังหวัดกาฬสินธุ์

3.3 ฟ้ายกมุก เป็นเทคนิคการทอโดยใช้เส้นด้ายยืนชุดพิเศษ เข้าในพื้นผ้า โดยการเตรียม เส้นด้ายยืนชุดพิเศษ 1 ชุด เพิ่มไว้บนเส้นด้ายยืนอีกชุดหนึ่งบนกี่ทอผ้า ลวดลายฟ้ายกมุกบนพื้นผ้า เกิดขึ้นจากการใช้ตะกอตั้งยืนชุดพิเศษขัดกับด้ายยืนอีกชุดหนึ่งที่อยู่บนกี่ทอผ้า การทอฟ้ายกมุก เส้นด้ายยืนชุดพิเศษจะถูกดึงมาเสริมลงไปบนเส้นด้ายยืนอีกชุดหนึ่งจนเกิดเป็นลวดลาย ตามแบบที่เก็บตะกอ

ฟ้ายกมุกในท้องถิ่นต่างๆ ของประเทศไทย ได้แก่ ฟ้ายกมุกไทพวน จังหวัดสุโขทัย เดิมกลุ่มไทพวนทอฟ้ายกมุกเพื่อเป็นผ้าชิ้นมุก และส่วนตัวชิ้นของผ้าชิ้นดินจกทอเป็นลายยกมุก สีเขียวหรือสีเหลืองบนพื้นสีดำ ลวดลายเป็นวงกลมเล็กๆ เรียงต่อกันเป็นแถวคล้ายสร้อยมุก และ ฟ้ายกมุกไทยวน เดิมมีกรรมวิธีการทอเช่นเดียวกับฟ้ายกมุกไทพวน ชาวไทยวนที่ทอฟ้ายกมุก ได้แก่ ไทยวนในจังหวัดแพร่ จังหวัดอุดรดิตถ์ และจังหวัดสระบุรี เป็นต้น ส่วนไทยวนในจังหวัดเชียงใหม่ ไม่นิยมทอฟ้ายกมุก กลุ่มไทยวนจังหวัดราชบุรี มีการทอฟ้ายกมุกแต่ทอด้วยเทคนิคจิด (สำนัก คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2545)

4. การทอเกาะหรือลัวง (tapestry weave) เป็นการทอผ้าโดยมีโครงสร้างการทอเป็นลายขัด ธรรมดา (Plain weave) แต่ใช้ด้ายพุ่งสลับสีเป็นช่วงๆ เพื่อให้เกิดลวดลาย สีสันจากเส้นด้ายพุ่ง ที่ทอ แต่ละช่วงเป็นลวดลายเล็กละเอียดหรือเป็นลวดลายหยาบก็ได้ ซึ่งเป็นวิธีการทอที่ไม่ได้ใช้เส้นด้าย พุ่งสอดเข้าไปตลอดหน้าผ้าตามกรรมวิธีการทอผ้าทั่วไป แต่จะใช้เส้นด้ายพุ่งแต่ละช่วงเกี่ยวกันไว้ หรือพันรอบๆ เส้นด้ายยืนริมสุดในแต่ละช่วงลาย

5. การทอผ้ามัดหมี่ (ikat) เป็นเทคนิคการทำให้เกิดลวดลายบนผืนผ้า ด้วยวิธีการมัดข้อมเส้นด้ายพุ่งหรือเส้นด้ายยืนให้เป็นลวดลายก่อน แล้วจึงนำไปทอเป็นผืนผ้า ลักษณะเฉพาะของผ้ามัดหมี่คือ จะเป็นรอยซึมของสีข้อมตามลวดลายลำดับสีที่ถูกมัด เมื่อนำมาทอจะเกิดลวดลายที่เหลื่อมล้ำกันเป็นลวดลายบนผืนผ้าในขณะทอ ผ้ามัดหมี่มีเทคนิคการทอให้เกิดลวดลาย 3 แบบ คือ (จจิรัฐ, 2547)

5.1 มัดหมี่ด้ายยืน (warp ikat) เป็นเทคนิคการทำให้เกิดลวดลายด้วยการมัดข้อมเฉพาะด้ายยืนเท่านั้น นิยมใช้แพร่หลายในกลุ่มชาวไทภูเขา

5.2 มัดหมี่ด้ายพุ่ง (weft ikat) เป็นเทคนิคการทำให้เกิดลวดลายด้วยการมัดข้อมเฉพาะเส้นด้ายพุ่ง ในประเทศไทยนิยมทอกันมากที่สุด โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และบางจังหวัดในภาคกลาง เช่น จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดลพบุรี จังหวัดชัยนาท จังหวัดพิจิตร และจังหวัดฉะเชิงเทรา

5.3 มัดหมี่สองทาง (two way ikat) เป็นเทคนิคการทำให้เกิดลวดลายด้วยการมัดข้อมทั้งเส้นด้ายยืนและเส้นด้ายพุ่ง ซึ่งนิยมใช้กันหลายประเทศ เช่น จีน ญี่ปุ่น อินเดีย อินโดนีเซีย และประเทศไทย เป็นต้น ในประเทศไทยมีการทอผ้ามัดหมี่ประเภทนี้ในกลุ่มไทภูเขา หรือ ส่วย เขมร เช่น ในจังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดร้อยเอ็ด ผ้ามัดหมี่ประเภทนี้คือ ผ้าอันปรม

โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นหนึ่งในนโยบายหลักของรัฐบาลที่ได้มอบหมายให้กระทรวงต่างๆ นำไปปฏิบัติให้เกิดผลเพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ ให้แก่ชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศ เนื่องจากกระบวนการสร้างรายได้แบบเดิมที่มีอยู่ไม่เพียงพอต่อการสะสมความมั่งคั่ง และพัฒนาชุมชนให้เติบโตได้อย่างมีคุณภาพ และหากต้องการเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชน รายได้ควรมาจากทักษะ ความชำนาญ ความสามารถตลอดจนภูมิปัญญาเดิมของแต่ละชุมชนมีอยู่ หากได้มีการนำสิ่งเหล่านี้มาพัฒนาต่อยอดให้เป็นผลผลิตใหม่ที่ตลาดต้องการก็จะสามารถก้าวไกลไปสู่สากลได้ ซึ่งจะเป็นอีกทางหนึ่งที่สามารถเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนได้อย่างยั่งยืน เมื่อชุมชนมีรายได้ก็ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็ง นอกจากเป็นการช่วยบรรเทาปัญหาเศรษฐกิจแล้วยังช่วยสร้างเครือข่ายความมั่นคงทาง

สังคมให้แก่มุมชนด้วย (ทักษิณ, 2544 อ้างอิงใน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2544) ซึ่งกระทรวง อุตสาหกรรมได้ให้ความหมายของ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” ว่าหมายถึง ความมุ่งหวังในกลุ่ม ราษฎร ได้มีอาชีพ มีงานทำ มีรายได้ มีการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ ด้วยการทำผลิตภัณฑ์ อุตสาหกรรมที่ผู้บริโภคมองรับได้ด้วยตนเองในตำบลและราษฎรยังคงอยู่ในท้องถิ่น (กรมส่งเสริม อุตสาหกรรม, 2544)

ที่มาและหลักการของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นนโยบายหนึ่งที่รัฐบาลกำหนดขึ้นมาเพื่อช่วย แก้ปัญหาความยากจนที่ประชาชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า โดยรัฐบาลจะ เข้าไปช่วยเหลือในด้านเทคโนโลยีและความรู้สมัยใหม่รวมถึงการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้า จากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ต เป็น การส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ให้ ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ ด้วยการนำทรัพยากรภูมิปัญญาในท้องถิ่น มาพัฒนาเป็น ผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่ม เป็นที่ต้องการของตลาด ทั้งในและ ต่างประเทศและได้กำหนดระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกาศ ณ วันที่ 7 กันยายน 2544 ขึ้น โดยกำหนดให้มี คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ หรือเรียกโดยย่อว่า กอ.นตผ. ซึ่งมี อำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนแม่บทการดำเนินการ “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” กำหนดมาตรฐานและหลักเกณฑ์การคัดเลือกขึ้นบัญชีผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบล รวมทั้งสนับสนุนให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย และแผนแม่บทอย่างมีประสิทธิภาพ (นิรนาม, 2544) โดยมีหลักการสำคัญ 3 ประการ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2544) คือ

1. เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (local yet global) ผลิตภัณฑ์และบริการที่ใช้ภูมิ ปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

2. พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ (self-reliance-creativity) ทำความฝันให้เป็นจริงด้าน กระบวนการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยสร้างกิจกรรมที่อาศัยศักยภาพของท้องถิ่น

3. การสร้างทรัพยากรมนุษย์ (human resource development) ฟูมฟักประชาชนให้ใช้ชีวิตด้วยความท้าทายและมีจิตวิญญาณในการสร้างสรรค์

วัตถุประสงค์ของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

การดำเนินงานตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มีวัตถุประสงค์ดังนี้ (นิรนาม, 2544)

1. สร้างงาน สร้างรายได้ แก่ชุมชน
2. สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนให้สามารถคิดเอง ทำเอง ในการพัฒนาท้องถิ่น
3. ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
4. ส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

รัฐบาลมีนโยบายที่ช่วยสนับสนุนโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ดังนี้ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2544)

1. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการลงทุน สร้างอาชีพเสริม สร้างรายได้ ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน
2. การจัดตั้งธนาคารประชาชน เพื่อกระจายโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินให้กับประชาชนผู้มีรายได้น้อย เพื่อสร้างทางเลือกและลดการพึ่งพาแหล่งเงินกู้ยืมในระบบ ซึ่งทำให้ประชาชนมีโอกาสในการสร้างงาน สร้างรายได้ ได้ด้วยตนเอง
3. การพักชำระหนี้เกษตรกร เป็นการเปิดโอกาสให้เกษตรกรซึ่งเป็นพลเมืองส่วนใหญ่ของประเทศที่มีฐานะยากจน มีรายได้น้อย ได้มีโอกาสในการสร้างฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

4. อินเทอร์เน็ตตำบล เป็นการสร้างช่องทางในการขายสินค้า หรือแลกเปลี่ยนเชื่อมโยง ประกอบการเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ถูกต้องและต่อเนื่อง

การบริหารโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

การบริหารโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีขั้นตอนดังนี้ (กิตติ, 2545)

ขั้นตอนที่ 1 ระดับองค์การบริหารส่วนตำบล / ท้องถิ่น มีหน้าที่หลักในการประชาสัมพันธ์ชี้แจงแนวคิดและจัดประชาคมเพื่อคัดเลือกผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบลให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นวัดดูดิบในท้องถิ่น และแผนชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 ระดับอำเภอ / กิ่งอำเภอ โดยคณะกรรมการดำเนินการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีหน้าที่หลัก ในการจัดลำดับผลิตภัณฑ์ดีเด่นตำบลต่างๆของอำเภอ / กิ่งอำเภอ การบูรณาการแผนและงบประมาณเพื่อให้การสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 3 ระดับจังหวัด โดยคณะกรรมการดำเนินการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีหน้าที่หลัก ในการจัดลำดับผลิตภัณฑ์ดีเด่นอำเภอต่างๆ ของจังหวัด การบูรณาการแผนและงบประมาณ เพื่อให้การสนับสนุน

ขั้นตอนที่ 4 ระดับส่วนกลาง โดยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีหน้าที่หลักในการกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกและขึ้นบัญชีผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบลและสนับสนุนผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในบัญชี ให้เป็นไปตามนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนแม่บท

วิธีการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

วิธีการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มีขั้นตอนดังนี้ (นิรนาม, 2544)

ขั้นตอนที่ 1 การเรียนรู้ / ประชาสัมพันธ์โครงการ

1. ประชุมทำความเข้าใจระหว่างฝ่ายข้าราชการ ประชาชน เอกชน

2. ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ แนวคิด หลักการ ปรัชญา
3. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน จังหวัด อำเภอ ตำบล
4. กำหนดแผนงาน แนวทางการดำเนินการ เน้นหลักการทำงาน “พหุภาคี”

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดผลิตภัณฑ์

1. คณะกรรมการระดับตำบล / อำเภอ / จังหวัด ร่วมจัดประชาคมตำบลค้นหาผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะเด่นในแต่ละท้องถิ่น
2. คัดเลือก / จัดลำดับผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของตำบล

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์

1. วางแผนการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์
  - 1.1 ด้านการจัดการ
  - 1.2 การแปรรูปผลิตภัณฑ์
  - 1.3 การบรรจุภัณฑ์ การออกแบบ
  - 1.4 มาตรฐานผลิตภัณฑ์ เช่น อย. มอก. รหัสสากล ฮาลาล
2. สนับสนุนแหล่งเงินทุน
3. ดำเนินการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์
4. วิจัยผลิตภัณฑ์

ขั้นตอนที่ 4 การขยายตลาด (กระจายสินค้า)

1. วางแผนการจำหน่ายผลิตภัณฑ์สู่ตลาดภายในและนอกประเทศ

2. วางแผนการขนส่ง จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์
3. ประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ทางสื่อ E-Commerce
4. การประชาสัมพันธ์ในเชิงรุก
5. จัดประกวดผลิตภัณฑ์ มอบประกาศเกียรติคุณ
6. จัดงานแสดงมหกรรมสินค้า “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์”
7. วิจัยการตลาด

ขั้นตอนที่ 5 การติดตาม/ประเมินผล

1. กำหนดเกณฑ์ชี้วัดและมาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์
2. ติดตามประเมินผลโดยคณะกรรมการจังหวัด/อำเภอ
3. เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินการ

รัฐบาลได้ดำเนินงานตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มาจนถึงปัจจุบันและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เข้าไปช่วยส่งเสริม สนับสนุนกลุ่มทอผ้าที่เข้าร่วมโครงการฯ ในด้านต่างๆ รวมถึงการจัดการประกวดผ้าทอที่เป็นผ้าไหมและผ้าฝ้าย ประเภทภูมิปัญญาและเชิงพาณิชย์ ส่งเสริมให้กลุ่มทอผ้าส่งผลงานผลิตภัณฑ์ผ้าทอเข้าประกวด เป็นการช่วยกระตุ้นให้กลุ่มทอผ้า ตื่นตัวและพยายามพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอเข้าประกวด และพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอของตนเองให้มีคุณภาพและสวยงาม นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนด้านการตลาดและเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่เข้าร่วมโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ผ่านทางเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสาร และประเภทของผลิตภัณฑ์ที่เข้าร่วมโครงการฯ ให้ประชาชนทั่วไปสามารถรับข้อมูลข่าวสารได้สะดวกขึ้น โดยการเปิดดูทางอินเทอร์เน็ต เป็นการโฆษณาสินค้าจากที่ต่างๆ ซึ่งเป็นประโยชน์ทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

เกณฑ์การคัดสรรสุดยอด หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

เกณฑ์การคัดสรรสุดยอด หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ (นิรนาม, 2544)

ส่วน ก ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้

1. ชื่อกลุ่ม จำนวนสมาชิกกลุ่ม ประเภทผลิตภัณฑ์ ชื่อหัวหน้ากลุ่ม สถานที่ตั้ง และการติดต่อกลุ่ม
2. สถานะกลุ่ม
3. จำนวนแรงงาน

ส่วน ข หลักเกณฑ์ทั่วไป (general criteria) 4 ด้าน ประกอบด้วย

1. ด้านการผลิต ประกอบด้วยปัจจัยด้านต่างๆ ดังนี้
  - 1.1 แหล่งที่มาของวัตถุดิบ หมายถึง ปริมาณวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตที่ได้มาจากพื้นที่ในจังหวัดนั้น ต่อปริมาณวัตถุดิบทั้งหมดที่ใช้ในการผลิต
  - 1.2 การขยายแรงงาน / กำลังการผลิต หมายถึง จำนวนแรงงานหรือเครื่องจักร อุปกรณ์ หรือผลผลิตที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี
  - 1.3 ช่วงระยะเวลาในการผลิต หมายถึง ช่วงระยะเวลาที่ผู้ผลิตทำการผลิตสินค้าขึ้นๆ ในแต่ละปี
  - 1.4 กำลังการผลิต หมายถึง เมื่อมีการสั่งซื้อสินค้าจากลูกค้ามีความสามารถผลิตสินค้าได้ตามจำนวนที่ลูกค้าต้องการหรือไม่ ระดับใด

1.5 การรักษาสีเงวล้อมในกระบวนการผลิต หมายถึง กระบวนการผลิตสินค้ามีผลกระทบต่อสีเงวล้อมเพียงใด และมีระบบในการแก้ไขผลกระทบของสีเงวล้อมหรือไม่

1.6 ศักยภาพการผลิตจำนวนมากเพื่อจำหน่าย หมายถึง เมื่อลูกค้าสั่งซื้อสินค้าเป็นจำนวนมากและหลายครั้ง สามารถผลิตสินค้าได้คุณภาพเหมือนเดิมหรือไม่ เพียงใด

2. ด้านการตลาด ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้

2.1 จำนวนแหล่งจำหน่ายสินค้า หมายถึง จำนวนร้านค้าแหล่งจำหน่าย ผู้รับซื้อสินค้า ที่นำสินค้าไปจำหน่าย

2.2 รายได้ในการจัดจำหน่ายสินค้าเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา หมายถึง ปริมาณรายได้จากการจำหน่ายสินค้าในรอบ 12 เดือนนี้ เทียบกับปริมาณการจำหน่ายในรอบ 12 เดือนที่แล้ว

2.3 ความต่อเนื่องของตลาด หมายถึง การมีลูกค้าเก่าหรือลูกค้าใหม่อย่างเดียวหรือทั้งสองอย่างและการสั่งซื้อ เป็นอย่างไร

2.4 รูปแบบของบรรจุภัณฑ์ หมายถึง ลักษณะ หรือรูปแบบบรรจุภัณฑ์ที่ใช้บรรจุสินค้า เพื่อความสวยงามและไม่ให้สินค้าเสียหาย

2.5 เครื่องหมายและฉลาก หมายถึง ข้อความและเครื่องหมายที่แจ้งรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ ที่ผู้ผลิตใช้ติดกับสินค้านั้น เพื่อให้ผู้บริโภค หรือผู้ซื้อทราบ

2.6 ช่องทางการจำหน่าย หมายถึง วิธีการที่ผู้ผลิตจำหน่ายสินค้า เช่น จำหน่ายเอง ผ่านคนกลาง ผ่านอินเทอร์เน็ต เป็นต้น

2.7 การสร้างแรงจูงใจ และความพึงพอใจของลูกค้า หมายถึง วิธีการใดๆ ที่ผู้ผลิตใช้เพื่อให้ลูกค้าสนใจและซื้อสินค้า

3. ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้

3.1 ที่มาของรูปแบบ สี สันของผลิตภัณฑ์ หมายถึง ลักษณะและที่มาของรูปแบบ และสี สันของผลิตภัณฑ์ที่ได้มาโดยวิธีการใด

3.2 การพัฒนารูปแบบ สี สัน ของผลิตภัณฑ์ หมายถึง การปรับเปลี่ยนรูปแบบ สี สันของผลิตภัณฑ์ให้ดีขึ้นโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.3 การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผลิตในรอบ 1 ปี หมายถึง รูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้มีการพัฒนาอย่างไร จากใคร

3.4 การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงรูปแบบบรรจุภัณฑ์

3.5 คุณภาพของผลิตภัณฑ์ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีคุณลักษณะด้านวัตถุดิบ กระบวนการผลิต และการรับรองมาตรฐาน ที่สนองความต้องการ และความพึงพอใจของผู้บริโภค แบ่งการพิจารณาเป็น 2 กรณี คือ กรณีผลิตภัณฑ์ประเภทอาหาร/เครื่องดื่ม และกรณีผลิตภัณฑ์ประเภทผ้า เครื่องแต่งกาย เครื่องใช้ เครื่องประดับตกแต่ง ศิลปะประดิษฐ์และของที่ระลึก และสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหารและยา

4. ด้านเรื่องราวหรือตำนานของผลิตภัณฑ์ ประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ดังนี้

4.1 เรื่องราวของตัวผลิตภัณฑ์ (story of product) หมายถึง ประวัติความเป็นมาของตัวผลิตภัณฑ์ เช่น วัตถุดิบ วิธีการผลิต หรือภูมิปัญญาที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์นั้นๆ

4.2 ภูมิปัญญาท้องถิ่น / เอกลักษณ์ของท้องถิ่น หมายถึง มีการนำความรู้ ทักษะความสามารถในการผลิตที่สืบสานมาจากบรรพบุรุษในท้องถิ่นนั้นๆ มาใช้ในการผลิตมากน้อยเพียงใด

การจัดระดับสินค้า (product level)

การคัดสรร OTOP Product Champion ประกอบด้วย ปัจจัยต่างๆ ทั้งในด้านหลักเกณฑ์ทั่วไป (general criteria) 5 ด้าน และหลักเกณฑ์เฉพาะกลุ่มผลิตภัณฑ์ (specific criteria) ซึ่งจะนำมากำหนดระดับสินค้า (product level) ออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (นิรนาม, 2544)

1. ระดับ 5 ดาว ได้คะแนนตั้งแต่ 90 คะแนนขึ้นไป เป็นสินค้าที่มีคุณภาพมาตรฐาน หรือมีศักยภาพในการส่งออก
2. ระดับ 4 ดาว ได้คะแนนระหว่าง 89-90 คะแนน เป็นสินค้าที่มีศักยภาพเป็นที่ยอมรับระดับประเทศและสามารถพัฒนาสู่สากลได้
3. ระดับ 3 ดาว ได้คะแนนระหว่าง 70-79 คะแนน เป็นสินค้าระดับกลาง ที่สามารถพัฒนาสู่ระดับ 4 ดาว
4. ระดับ 2 ดาว ได้คะแนนระหว่าง 60-69 คะแนน เป็นสินค้าสามารถพัฒนาสู่ระดับ 3 ดาว มีการประเมินศักยภาพเป็นระยะ
5. ระดับ 1 ดาว ได้คะแนนต่ำกว่า 60 คะแนน เป็นสินค้าที่ไม่สามารถพัฒนาสู่ระดับ 2 ดาวได้ เนื่องจากมีจุดอ่อนมากและยากต่อการพัฒนา

ผลการคัดสรรในระดับจังหวัด/ภาค โดยคณะอนุกรรมการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ จังหวัด/อำเภอ (นคพ.จังหวัด/อำเภอ) ซึ่งใช้เกณฑ์การคัดสรรพิจารณาถึงความสามารถในการผลิต (supply side) จะส่งต่อไปให้คณะอนุกรรมการประกวดและจัดงานในระดับประเทศ จัดประกวดเพื่อคัดสรรสุดยอด หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย โดยใช้เกณฑ์การคัดสรรพิจารณาถึงความต้องการของตลาด (demand side) เป็นหลัก

สิงทอพื้นเมืองภาคใต้

ลักษณะภูมิประเทศ

ภาคใต้มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 70,715.19 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 13.78 ของพื้นที่ทั้งประเทศ ประกอบด้วยจังหวัดต่างๆ 14 จังหวัด คือ จังหวัดกระบี่ ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานี พังงา พัทลุง ภูเก็ต ยะลา ระนอง สงขลา สตูล และสุราษฎร์ธานี โดยมีอาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์และประเทศสหภาพพม่า ทิศตะวันออกติดต่อกับอ่าวไทย ทิศใต้ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ทิศตะวันตกติดต่อกับประเทศพม่าและทะเลอันดามัน ประชากรในภาคใต้พูดภาษาไทยสำเนียงได้แต่ส่วนใหญ่จะพูดภาษาไทยสำเนียงภาคกลางได้ มีประชากรบางส่วนในจังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส ซึ่งนับถือศาสนาอิสลามพูดภาษายาวี ซึ่งเป็นภาษาท้องถิ่นคล้ายคลึงกับภาษามาเลเซีย แต่ในปัจจุบันการคมนาคมติดต่อกันมีมากขึ้นอย่างทั่วถึง และผลจากการศึกษาเล่าเรียนทำให้ชาวไทยเหล่านี้พูดภาษาไทยได้มากขึ้น การแต่งกายของคนในภาคใต้นั้น หญิงนิยมนุ่งผ้าชิ้นยาวคลุมถึงข้อเท้ามีลวดลายเรียกว่า "ผ้าบาติก" (พื้นเมืองเรียกปาเต๊ะ) สวมเสื้อรัดรูปปล่อยชายยาว ส่วนชายนิยมนุ่งโจรงสวมเสื้อปล่อยชาย อย่างไรก็ตามลักษณะเช่นนี้มีให้เห็นไม่มากนัก ส่วนมากจะแต่งตัวตามสมัยนิยม (สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2541)

อาชีพในภาคใต้มีค่อนข้างหลากหลายในแต่ละจังหวัด ที่สำคัญได้แก่ การทำสวน มีสวนยางพาราเป็นพืชสำคัญที่สุด รองลงมาเป็นสวนมะพร้าวสวนผลไม้ ซึ่งได้แก่เงาะ ทุเรียน มังคุด ลองกอง สวนปาล์ม น้ำมัน ไร่กาแฟ ส่วนการทำงานจะมีมากทางด้านชายฝั่งตะวันออกในจังหวัดสุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช พัทลุง และบางส่วนของจังหวัดสงขลา นอกเหนือไปจากการทำเกษตรกรรมภาคใต้มีการทำเหมืองแร่ ซึ่งทำกันในหลายจังหวัด ส่วนใหญ่เป็นการขุดแร่ดีบุก การประมงมีการทำกันตลอดชายฝั่งทะเลและมีทำเรือประมงที่ไปจับปลาห่างจากชายฝั่ง โดยเฉพาะบริเวณชายฝั่งทะเลตะวันตกมีทำเรือประมงที่จังหวัดระนองและที่กั้นตั้งจังหวัดตรัง พร้อมกับมีโรงงานอุตสาหกรรมแปรรูปสัตว์น้ำคอยรองรับด้วย การท่องเที่ยวในปัจจุบันกลายเป็นอาชีพที่สำคัญของประชากรในเกาะสมุย เกาะพะงัน ภูเก็ต พังงา กระบี่ และตรัง เพราะชายฝั่งทะเลในบริเวณดังกล่าวเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะจากต่างประเทศให้เข้ามาพักผ่อนนักท่องเที่ยวจากมาเลเซีย และสิงคโปร์จะมาซื้อเสื้อผ้า เครื่องใช้ และบริโภคอาหารแปลกๆ ที่หาดใหญ่

จังหวัดสงขลา เพราะสินค้าเหล่านี้มีราคาสูงกว่าในประเทศของเขา (สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2541)

ประวัติความเป็นมาของผ้าทอพื้นเมืองภาคใต้

ผ้าเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญามนุษย์ ซึ่งได้สั่งสมสืบทอดความรู้กันมาช้านาน จนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งในวิถีชีวิต ในภาคใต้ของประเทศไทย มีหลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ที่แสดงให้เห็นว่า กลุ่มชนซึ่งอาศัยอยู่ในอาณาบริเวณนี้มีพัฒนาการด้านการทอผ้ามานานกว่า 35,000 – 45,000 ปี เช่นมีการพบ “หินทุบเปลือกไม้” (bark – cloth beaters) ซึ่งใช้ทุบเปลือกไม้ใบไม้ เพื่อทำผ้าที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ชุมพร พังงา และสุราษฎร์ธานี และยังพบ “แว” ซึ่งทำด้วยหิน กระดุกสัตว์และดินเผา ที่ใช้ปั่นฝ้ายสำหรับทอผ้า ในอำเภอสิงหนคร อำเภอรโนด และบ้านปะโอ อำเภอสิงหนคร จังหวัดสงขลา ที่ตำบลท่าเรือ อำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช และที่ตำบลเขาศรีวิชัย อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ในช่วงสมัยประวัติศาสตร์ มีพงศาวดารจีนสมัยราชวงศ์เหลียง (พ.ศ. 1045 - 1099) บันทึกเกี่ยวกับสินค้าของประเทศคันโทลี ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นเมืองโบราณในเขตอำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ที่ตำบลคันโทลีในเขตอำเภอท่าชนะนี้ ยังมีการทอผ้าต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน (สถาพร, 2547)

การทอผ้าในดินแดนภาคใต้ของไทยช่วง 1,500-1,000 กว่าปีที่ผ่านมา มีการพัฒนาการด้านการทอผ้าก้าวหน้าไปมาก เช่นมีการใช้สีย้อมเส้นใยที่จะใช้ทอผ้าสีต่างๆ มีกระบวนการเตรียมเส้นยืน (warp) และเส้นพุ่ง (weft) มีการประดิษฐ์คิดค้นเครื่องมือ คือ หูก หรือ กี่ สำหรับทอผ้า มีเทคนิคในการเก็บตะกอลายผ้า ทำให้ผ้าที่ทอมีลวดลายดอก ยกดอกเด่นชัด นอกจากนี้ยังรู้จักใช้เส้นเงินเส้นทอง ทอสอดแทรก ตกแต่ง ลายดอกทำให้ผ้ามีความสวยงามยิ่งขึ้น และชาวใต้สมัยโบราณใช้ผ้าในโอกาสต่างๆ เช่น ในชีวิตประจำวันใช้ผ้าที่ทอด้วยฝ้ายธรรมดา แต่ในโอกาสพิเศษ เช่น พิธีแต่งงานจะนุ่งผ้ายกดอกเส้นเงินเส้นทอง เป็นต้น (สถาพร, 2547)

ช่วงสมัยกรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 (ประมาณ พ.ศ. 2311-2484) การทอหูกหรือการทอผ้าในภาคใต้ของไทยไม่ได้ทำขึ้นใช้สอยเฉพาะภายในครัวเรือนเท่านั้น แต่ผลิตเพื่อเป็นสินค้าด้วย แหล่งทอผ้าชายส่วนใหญ่จะอยู่ตามบ้านเจ้าเมือง และกรมการเมือง เช่น ที่เมืองนครศรีธรรมราช และเมืองไชยา เป็นต้น บางครั้งช่างฝีมือทอผ้าที่เป็นในท้องถิ่นอาจจะไม่เพียงพอ จึงได้มีการเกณฑ์แรงงานจากเมืองอื่นเข้ามาสมทบ นอกจากนี้เจ้าเมืองและกรมการเมืองในหัวเมืองภาคใต้ยังได้แรงงานทอผ้าจากช่างทอชาวเมืองปัตตานีและไทรบุรีด้วย เนื่องจากในช่วงต้น

กรุงรัตนโกสินทร์ราชสำนักไทยได้เกณฑ์กองทัพจากเมืองนครศรีธรรมราช ไชยา สงขลาและพัทลุง ไปตีเมืองปัตตานีและไทรบุรีหลายครั้ง และเมื่อรบชนะเมืองดังกล่าวในปี พ.ศ. 2328 และ พ.ศ. 2364 ตามลำดับก็ได้ “กวาดครัว” ชาวเมืองทั้งสองกลับมาด้วยส่วนหนึ่งส่งไปยังเมืองหลวง บางส่วนได้แบ่งไว้ตามหัวเมืองต่างๆ ภาคใต้ เพื่อเป็นบำเหน็จความชอบแก่เจ้าเมืองและ กรมการเมืองที่ได้เข้าร่วมในการทำสงคราม ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่าการทอผ้าในภาคใต้ ส่วนหนึ่งได้รูปแบบการทอผ้าของช่างทอชาวเมืองปัตตานี และไทรบุรี เข้ามาประสมประสานกับฝีมือช่างทอผ้าพื้นเมือง เช่น ผ้ายกเมืองนครศรีธรรมราช และผ้ายกไหมพุมเรียง เป็นต้น (สถาพร, 2547)

แหล่งทอผ้าพื้นเมืองของภาคใต้

การทอผ้าในภาคใต้ มีกันอยู่ทั่วไปทุกหมู่บ้าน กลุ่มชนที่ทอผ้าอยู่ในปัจจุบันหลายแห่ง เฉพาะที่สำคัญและมีลักษณะเฉพาะถิ่นที่ปรากฏเป็นของตนเอง เช่น ผ้าทอพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผ้าทอเกาะขอม อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ผ้าทอนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ผ้ายก จังหวัดนครศรีธรรมราช ผ้าทอแพรงหา อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง และผ้าทอที่อำเภอกอโกวิท จังหวัดปัตตานี สามารถพัฒนางานทอผ้าจากหัตถกรรมในครัวเรือนเป็นอุตสาหกรรมขนาดย่อม ทำรายได้ให้กับประชากรในท้องถิ่นจำนวนมาก และยังคงดำเนินการทอผ้ามาจนถึงปัจจุบัน (อุบลศรี และ ชัลมา, 2540)

ผ้าทอพื้นเมืองที่สำคัญของภาคใต้

ผ้าทอพื้นเมืองที่สำคัญของภาคใต้มีดังนี้

1. ผ้าทอนาหมื่นศรี

ผ้าทอนาหมื่นศรีจัดว่าเป็นผ้าทอพื้นบ้านจากตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง ส่วนมากเป็นผ้าฝ้ายมีทั้งที่ทอเป็นผ้าพื้นและยกดอก ผ้าทอยกดอกนาหมื่นศรียังคงรักษาและยึดถือรูปแบบลวดลายโบราณในท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นเมืองดั้งเดิม

การทอผ้าในตำบลนาหมื่นศรี ได้ทำสืบทอดติดต่อกันมาหลายชั่วอายุคน เป็นงานเสริมจากอาชีพหลัก ซึ่งได้แก่ การทำนา ทำสวน ผ้าที่ทอนอกจากใช้กันเองในครอบครัวแล้ว ยังส่งขาย

ให้กับหมู่บ้านใกล้เคียงด้วย การทอผ้าในท้องถิ่นนี้หยุดชะงักในราวสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 เนื่องจากฝ้ายราคาถูกลงซึ่งทอด้วยเครื่องจักรส่งเข้ามาขายมากมาย ชาวบ้านจึงหันไปนิยมใช้ผ้าที่ทอด้วยเครื่องจักรแทนผ้าทอมือ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2514 มีสตรีพื้นบ้าน 3 คน ซึ่งมีฝีมือการทอผ้า ได้ร่วมกันฟื้นฟูการทอผ้าพื้นเมืองแบบโบราณเรียกกันว่า “ผ้าทอกี่พื้นเมือง” ต่อมาในปี พ.ศ. 2517 มีการรวบรวมสมาชิก 30 คนจัดตั้งเป็นกลุ่มทอผ้าขึ้นและได้นำที่กระตุกซึ่งทอผ้าได้เร็วกว่าที่พื้นเมืองเข้ามาใช้ด้วย ประมาณปี พ.ศ. 2525 สมาชิกกลุ่มทอผ้าได้จัดตั้งสหกรณ์ทอผ้า เพื่อจัดการด้านการตลาด และได้ปรับปรุงลักษณะและวิธีดำเนินงานเป็นแบบศูนย์ศึกษาอาชีพ เพื่อให้บริการด้านวิชาการแก่สตรีในท้องถิ่น ได้กว้างขวางขึ้น การรวมตัวของกลุ่มทอผ้าบ้านนาหมื่นศรี ยังเป็นแบบอย่างการจัดตั้งกลุ่มทอผ้าในจังหวัดอื่นๆ เช่น จังหวัดพัทลุง นครศรีธรรมราช และภูเก็ต เป็นต้น (อุบลศรี, 2529)

การทอผ้าบ้านนาหมื่นศรีในระยะแรกใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่น เช่น ฝ้าย ค้ายดิบ ปัจจุบันจะใช้วัสดุที่มีขายทั่วไปในท้องตลาด เช่น ค้าย ไหม ไหมเทียม และไนลอน ผ้าทอบ้านนาหมื่นศรีผลิตออกมาเพื่อใช้ประโยชน์ต่างๆ กัน ได้แก่ ผ้าถุง ผ้าโสร่งชาย ผ้าตัดเสื้อ ผ้าขาวม้า ผ้าเช็ดหน้า ผ้ากราบพระ ผ้าพาดบา ผ้าสไบ และผ้าพานซ้าง สำหรับลวดลายที่ทอมีหลายแบบ เช่น ลายลูกแก้ว ลายดาวล้อมเดือน ลายลูกแก้วชิงดวง ลายลูกแก้วโง้ง ลายราชวัตร ลายตาหมากรุก (ลายเกล็ดเต่า) ลายสมุก ลายดอกจัน ลายเกสร ลายดอกกก ลายดอกพิกุล ลายช่อมาลัย ลายหางกระรอก ลายตานก สำหรับลายรูปสัตว์ ได้แก่ ลายครุฑ นกยูง และลายตัวอักษร เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีลายตัวอักษรที่เป็นคติสอนใจ แสดงให้เห็นถึงฝีมือเชิงช่าง และความเป็นปราชญ์พื้นบ้านของช่างทอผ้าบ้านนาหมื่นศรี รวมทั้งความประณีตในการจัดลวดลายบนผืนผ้า ทำให้ผลิตภัณฑ์ผ้าทอในท้องถิ่นนี้ มีความงามที่เป็นแบบเฉพาะตัวซึ่งต่างไปจากผ้าทอจากแหล่งอื่น (อุบลศรี และ ชัลมา, 2540)

2. ฝ้ายกเมืองนครศรีธรรมราช

ฝ้ายกเมืองนคร เป็นผ้าทอมือของชาวเมืองนครศรีธรรมราช มีทั้งผ้าไหม และผ้าฝ้าย เช่น “ฝ้ายกทอง” เป็นผ้าที่มีความงดงามและมีชื่อเสียงมากในอดีต ดังมีหลักฐานกล่าวถึงในวรรณกรรมเก่าครั้งกรุงศรีอยุธยา เรื่อง ขุนช้างขุนแผน นอกจากนี้ฝ้ายกทองยังเป็นเครื่องราชบรรณาการ ซึ่งเจ้าเมืองนครศรีธรรมราชส่งไปถวายยังราชสำนักในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ (สถาพร, 2547)

การทอผ้าหรือการทอหูกที่เมืองนครศรีธรรมราช แต่เดิมนั้นมีอยู่ทั่วไป แหล่งทอผ้าซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี ได้แก่ บริเวณตัวเมืองนครศรีธรรมราช และที่บ้านนาสาร บ้านม่วงขาว และบ้าน

มะม่วงสองต้น สำหรับที่บ้านมะม่วงสองต้นนี้ มีหลักฐานว่าหลังจากที่เจ้าพระยา นครศรีธรรมราช ตีเมืองไทรบุรีได้ในปี พ.ศ. 2364 ก็ได้นำเชลยชาวเมืองไทรบุรี ที่เป็นช่างฝีมือ กลับมาที่เมือง นครศรีธรรมราชจำนวนมาก เช่น พวกช่างปั้น ช่างหล่อโลหะประสม ช่างทอง ช่างเงิน เครื่องประดับ และช่างทอผ้า โดยเฉพาะช่างทอผ้าจะให้อยู่บริเวณตำบลมะม่วงสองต้น จึง สันนิษฐานกันว่าการทอผ้าของเมืองนครศรีธรรมราชนี้ส่วนหนึ่งอาจได้แบบอย่างมาจากการทอ ผ้าของพวกแขกไทรบุรี (สถาพร, 2547)

ผ้ากเมืองนครศรีธรรมราชที่ทอกันดั้งเดิมนั้น เป็นผ้าหน้ากว้างใช้คนทอถึง 3 คน นั่ง เรียงกันเรียกว่า “ขนาด 12 เขา” แต่การทอผ้ากสมัยต่อมา หน้าผ้าจะแคบลง ผ้ากเมืองนครทอได้ หลายชนิด แต่ละชนิดจะมีลายดอกงดงาม เช่น ผ้าตา ซึ่งมีชายผ้าเป็นแถบลายทอง และลายเงิน สำหรับผ้าตานี้สมัยก่อนนิยมใช้นุ่งเป็นผ้าโจงกระเบนทั้งหญิงและชาย (อุบลศรี และ ชัลมา, 2540)

ปัจจุบันนี้ ผ้ากในจังหวัดนครศรีธรรมราชยังมีทออยู่บ้าง ชนิดของลายผ้าที่ทอกันสืบ ต่อมาตั้งแต่โบราณนี้มีอยู่หลายอย่างหลายชนิด ที่รู้จักกันดี คือ ผ้าราชวัตร ผ้าตาสมุก ผ้าตา ผ้าห่ม ผ้าหางกระรอก ผ้าพื้น ผ้าเก็บดอก ผ้าม่วง ส่วนผ้ากดอก เช่น ผ้าลายดอกพิกุล ผ้าลายก้าน แยก ผ้าลายดอกมะลิร่วง ผ้าลายดอกมะลิใหญ่ ผ้าลายก้านแยงสองชั้น ผ้าลายดอกสีเขา ผ้าลายดอก พิกุลแก้ว ผ้าลายดอกพิกุลใหญ่ ผ้าลายดอกเขมร ผ้าลายกริว ผ้าลายกริวร่อง (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2541)

3. ผ้าทอโลกไผ่

ผ้าทอโลกไผ่ เป็นผ้าทอมือของชาวบ้านหมู่บ้านโลกไผ่ ตำบลพร่อน อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส การทอผ้าที่หมู่บ้านโลกไผ่มีมานานแล้ว ส่วนมากจะทอผ้าขาวม้าด้ายฝ้าย ทอแบบ 2 ตะกอ และ 4 ตะกอ ลายตา 2 สี หรือทอสลับสีตั้งแต่ 2-7 สี เช่นเดียวกับผ้าจวนตานี คือมีลักษณะ ส่วนต่อระหว่างตัวผ้ากับชายผ้าจะทอลายหางกระรอก เรียกว่า คิ้ว เดิมเรียก จือหวัน หรือจวน (อุบล ศรี และ ชัลมา, 2540)

ผ้าทอโลกไผ่ใช้ด้ายดิบทอ โดยจะนำด้ายดิบแช่น้ำ 3 คืน แล้วนำไปขยำนน้ำข้าวหรือ น้ำ แป้ง หลังจากนั้นจะนำไปตาก หวี แล้วจึงนำไปผ่านขั้นตอนการเตรียมด้ายและสู่เครื่องทอ คือ กี่ แบบโบราณหรือที่เรียกว่า หูก แต่ปัจจุบันนี้ช่างทอใช้ทอด้วยกี่กระตุกเพราะทอได้เร็วกว่า (อุบลศรี และ ชัลมา, 2540)

ลวดลายผ้าทอโลกไผ่ ได้แก่ ลายตาไหม หรือลายตา ลายตาหน่วยฝ้าย ลายตา ดอกมูก ลายตาราง หรือตานกเป็ด เป็นลายที่เกิดจากการทอแบบ 2 ตะกอ และลายตารางหรือตาข่าย (ไผ่) ซึ่งเป็นลายที่ได้จากการทอแบบ 4 ตะกอ (อุบลศรี และ ชัลมา, 2540)

การทอผ้าในปัจจุบันนี้ชาวบ้านไม่ได้ยึดเป็นอาชีพหลักแต่จะทอผ้าเมื่อยามว่างจากการทำงานในท้องถิ่น และไร่สวน โดยรับค้าหรือวัตถุดิบจากโครงการมูลนิธิส่งเสริมศิลปาชีพในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ที่ศูนย์จังหวัดนครราชสีมา (อุบลศรี และ ชัลมา, 2540)

4. ผ้าทอปัตตานี

ผ้าทอปัตตานี เป็นชื่อที่เรียกตามแหล่งทอเช่นเดียวกับผ้าทอเกาะยอ และผ้าทอนาหมื่นศรี ผ้าทอปัตตานีหรือผ้าจวนตานีนี้ไม่มีประวัติความเป็นมาที่แน่ชัดว่าเริ่มมีการทอผ้าดังกล่าวตั้งแต่เมื่อใด แต่จากหลักฐานซึ่งเป็นพงศาวดารจีนเมื่อประมาณ พ.ศ. 1400-1700 บันทึกว่า มีการทอผ้า กดอกด้วยเส้นเงิน เส้นทองและผ้าแพร ในรัฐตัมมาลิ่งหรือตามพรลิงค์ ซึ่งเชื่อว่าเป็นชุมชนโบราณที่อยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย (อุบลศรี, 2529)

5. ผ้าทอเกาะยอ

ผ้าทอเกาะยอ หรือผ้าเกาะยอ เป็นผ้าทอมือของชาวบ้านตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เส้นใยที่ใช้ทอเป็นด้าย ด้ายปั่นไหม และใยสังเคราะห์ ความประณีตในการประดิษฐ์ ลวดลาย และการให้สีสันที่สวยงาม ทำให้ผ้าเกาะยอเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีชื่อเสียงและทำ รายได้ให้กับท้องถิ่นจำนวนมาก (สถาพร, 2547)

ช่างทอผ้าเกาะยอจะมีทั้งหญิงและชาย การทอผ้าในระยะแรกใช้หูกหรือกีมือและใช้ “ตรน” แทนกระสวย ปลูกฝ้ายใช้เอง และใช้สีย้อมผ้าที่ได้จากธรรมชาติ เช่น สีแดง ได้จากรากยอ สีครามได้จากคราม เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2482 รัฐบาลได้ส่งครูทอผ้าชาวจีน 2 คน มาสอนวิธีการทอผ้าด้วยกี่กระตุกให้ชาวเกาะยอที่วัดแหลมพ้อ จึงมีการใช้กี่กระตุกสืบต่อมา เดิมคุณภาพของผ้าเกาะยอไม่ดีนัก สีตก เส้นใยที่ทอแข็ง ทำให้ฝ้ายบ่ง่าย จึงแข่งกับตลาดผ้าจากโรงงานไม่ได้ ประกอบกับระยะหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ผ้าที่ส่งเข้ามาจากต่างประเทศได้รับความนิยมจากประชาชนมากขึ้น เพราะราคาถูก สีไม่ตก ผ้าเกาะยอจึงถูกลืมไปกว่า 30 ปี จนกระทั่งปี พ.ศ. 2516 สมาคมสตรีนัก

ธุรกิจและวิชาชีพแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์สาขาจังหวัดสงขลา ซึ่งมีคุณหญิงชื่นจิตต์ สุขุม เป็นนายกสมาคมได้เข้ามาส่งเสริมการทอผ้าในตำบลเกาะยอ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญเข้ามาอบรม การทอผ้าและสอนวิธีการย้อมสีเส้นใยให้กับชาวเกาะยอ และนำเส้นใยสังเคราะห์เข้ามาใช้ในการ ทอผ้าทำให้ผ้าเกาะยอมีคุณภาพดีขึ้นและสีสันสวยงาม นอกจากนี้ทางสมาคมยังหาตลาดและ เผยแพร่และนำผ้าเกาะยอโดยการจัดแสดงแบบเสื้อ ตัดเย็บด้วยผ้าเกาะยอทั้งในจังหวัดสงขลาและ กรุงเทพมหานคร ทำให้ผ้าทอเกาะยอเป็นที่รู้จัก และกลับมาสู่ความนิยมของ ประชาชนอีกครั้งหนึ่ง (สถาพร, 2547)

ผ้าเกาะยอนอกจากจะมีชื่อในด้านคุณภาพทนทาน แล้วลักษณะแบบของลวดลายผ้ายังมี มากมาก ทำให้ผู้บริโภคเลือกนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม เช่น ลายกากบาท ลายข้าวหลามตัด ลายคดกริช ลายดอกแก้ว ลายดอกพิกุล ลายดอกรสสุคนธ์ ลายดอกพยอม ลายดอกกรัก ลายดอกห้า หนึ่ง ลายนุหงา ลายดอกผกากรอง ลายดอกแฝด ลายราชวัตรดอกเล็ก ลายราชวัตรดอกใหญ่ ลายพริกไทย ลายลูกหวาย ลายลูกโซ่ ลายตาสก๊อต ลายหมากรุก ลายโกกั๊ยม ลายตะเคียน และลาย หางกระรอก เป็นต้น (ทบวงมหาวิทยาลัย, 2541)

6. ผ้าทอพุมเรียง

ผ้าทอพุมเรียง เป็นผ้าทอมือของชาวไทยมุสลิมที่บ้านหัวเลน ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้าย โดยเฉพาะ “ผ้าไหมยกดอกพุมเรียง” เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย เนื่องจากมีแบบลวดลายสีสันสวยงาม (ปกรณ, 2545)

การทอผ้าในตำบลพุมเรียง มีพัฒนาการที่ต่อเนื่องกันมาช้านานจนถึงสมัยต้น กรุงรัตนโกสินทร์ ซึ่งขณะนั้นเมืองไชยาตั้งอยู่ที่พุมเรียง สตรีชาวพุมเรียงได้ทอผ้าถุงห่ม ผ้าพัน ผ้ายา ผ้ารื้อ ผ้าขาวม้าเป็นจำนวนมาก เมื่อเหลือใช้ในครอบครัวก็มีการนำออกขายในตลาด สำหรับ ผ้ายกทอง ผ้ายกไหม ผ้าม่วงนั้น ต้องสั่งทอจากบ้านผู้ว่าราชการหรือกรมการเมืองผู้ใหญ่ในปี พ.ศ. 2427 มีหลักฐานว่า เมืองไชยาพุมเรียงส่งผ้ายก ผ้าไหม ผ้าพัน ผ้าอบ ผ้าขาวม้า เป็นสินค้าไปขาย ในหัวเมืองใกล้เคียง โดยมีมูลค่าส่งออกถึงปีละ 2,000 บาท (เทียบกับราคาข้าวขณะนั้น เกวียนละ 5 ตำลึง หรือ 20 บาท) สำหรับฝ้ายและไหมที่ใช้ทอผ้าต้องสั่งซื้อจากภายนอก ไม่มีผลิตในท้องถิ่น ส่วนเครื่องมือที่ใช้ในระยะแรกคือหูก ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2482-2485 มีการนำกี่กระตุก แบบจีน เข้ามาเผยแพร่โดยรัฐบาลสมัยนั้นให้การสนับสนุนส่งครูทั้งชาวไทยและชาวจีนเข้ามาฝึกสอน มี

สตรีไทยและไทยมุสลิมบ้านพุมเรียงสมัครเข้าเรียนเป็นจำนวนมาก แต่การทอผ้ายุคใหม่ยังคงต้องใช้ Huck แบบเดิม การทอผ้าในพุมเรียงเริ่มซบเซาในสมัยสงครามโลกที่ 2 เนื่องจากวัสดุที่ใช้ทอผ้ามีราคาแพงและขาดตลาด อีกทั้งมีผ้าที่ทอด้วยเครื่องจักรส่งเข้ามาขายมาก สตรีไทยพุทธส่วนมากจึงเลิกทอผ้า คงมีแต่สตรีไทยมุสลิมเท่านั้นที่ยังคงสืบสานมรดกวัฒนธรรมการทอผ้าพุมเรียงมาจนถึงปัจจุบัน (อุบลศรี และ ชัลมา, 2540)

งานทอผ้าของสตรีไทยมุสลิมพุมเรียง มีลักษณะพิเศษเฉพาะที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ คือการทอผ้าไหมยกคั้นเงิน ยกคั้นทอง และยกไหม ซึ่งลวดลายแบบต่างๆ มากมาย มหาวิทยาลัยศิลปากร (2543) ได้แบ่งประเภทลวดลายของผ้าทอเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. ประเภทดอกไม้ ได้แก่ ลายพิกุล ลายดอกกุหลาบ ลายดอกบุหงา ลายดอกโบตั๋น ลายดอกเขี้ยวกระแต ลายดอกแก้ว ลายดอกมะลิ ลายดอกก้านแย่ง ลายก้านในดอก ลายดอกลอย ลายดอกถม และลายเครือวัลย์
2. ประเภทลายสัตว์ ได้แก่ ลายครุฑ ลายราชสีห์เข้าถ้ำ ลายจิ้งหอน (กินนร) ลายราชสีห์ ลายช้าง ลายแมลงวัน ลายนกยูง ลายหนูช้าง ลายปลาตะเพียน และลายลูกปลา
3. ประเภทลายเบ็ดเตล็ด ได้แก่ ลายราชวัตร โคม ลายราชวัตรดอกเล็ก ลายดอกไม้ใหญ่ ลายโคมเพชร ลายช่อเทพ ลายข้าวหลามตัด ลายยอดแหลม ลายก้างปลา ลายไทย ลายยกเบ็ด ลายขงบิน ลายสมอเรือ ลายมาเลเซีย ลายนพเก้า เป็นต้น

ความงดงามหลากหลายของลวดลายบนผืนผ้าเหล่านี้ ได้สะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของสตรีไทยมุสลิมบ้านพุมเรียงได้อย่างกระจ่างชัด สำหรับผ้าฝ้ายส่วนใหญ่ทอด้วยกี่กระตุก มีการทอเป็นสี่พื้นหรือสลัสี และทอยกดอกเลียนแบบผ้าไหมแต่ราคาย่อมเยากว่า จึงได้รับความนิยมอย่างกว้างขวางทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้าย นอกจากนำมาทำเป็นเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มแล้ว ยังใช้ทำผลิตภัณฑ์อื่นๆ เช่น กระเป๋าถือ กรอบรูป พวงกุญแจ ผ้าคลุมหมม ดอกไม้ประดิษฐ์ฝ้ายรองจาน ผ้าเช็ดหน้า ผ้าพันคอ เน็คไท และเครื่องแต่งบ้านเรือนต่างๆ ผ้าทอพุมเรียงจึงเป็นสินค้าออกที่สำคัญอย่างหนึ่งของจังหวัดสุราษฎร์ธานี (อุบลศรี และ ชัลมา, 2540)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิบูลย์ (2540) ได้ศึกษาหัตถกรรมชายฝั่งทะเลอันดามัน พบว่า บ้านนาหมื่นศรี เป็นหมู่บ้านที่ทอผ้าสืบต่อกันมา ผ้าที่ทอกันมากส่วนใหญ่เป็นผ้าฝ้าย เดิมมักทอเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน ผ้าทอนาหมื่นศรีมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ที่ปัจจุบันการทอผ้าบ้านนาหมื่นศรีได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบและกรรมวิธีไปจากดั้งเดิมบ้าง เช่น เปลี่ยนจากทอหรือทอที่พื้นบ้านมาเป็นทอที่กระตุก เปลี่ยนจากการข้อมเส้นใยด้วยสิทธรมชาติมาเป็นเส้นด้ายสำเร็จที่มาจากโรงงาน ทำให้รูปแบบและสีสันทของผ้าเปลี่ยนไปบ้าง และได้พัฒนาเป็นหัตถกรรมจำหน่ายเป็นของที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยวต่างถิ่น แต่ผ้าทอส่วนใหญ่ก็ยังมีรูปแบบเฉพาะถิ่นพอสมควร

เพียงเพ็ญ (2546) ได้ศึกษาเรื่อง การถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมือง ในจังหวัด นครศรีธรรมราช พบว่า ผู้ทอผ้าเกือบทั้งหมดเป็นเพศหญิงมีอายุเฉลี่ย 36.90 ปี ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีสถานภาพสมรส จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา มีอาชีพหลักทอผ้าและทำนาในสัดส่วนเท่ากัน รายได้เฉลี่ย 3,791.67 บาทต่อเดือน จากการศึกษาการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีการถ่ายทอดความรู้การทอผ้าแบบนอกระบบเป็นส่วนใหญ่ โดยมีวิทยากรเข้ามาให้ความรู้ในหมู่บ้านซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคคลในครอบครัวที่ทอผ้าส่วนใหญ่เป็นแม่ และพบว่าการเรียนรู้เกี่ยวกับทอผ้าที่ผู้เรียนได้เริ่มเรียนรู้ เมื่ออายุโดยเฉลี่ย 28.6 ปี และเหตุผลที่เรียนทอผ้าส่วนใหญ่ระบุว่ามีความชอบ ใจรัก เห็นคนอื่นทำจึงอยากทำบ้างและต้องการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

อรอบ และ คณะ (2547) ทำการวิจัยเรื่องโครงการแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญา ลายผ้านาหมื่นศรี พบว่า ผ้าทอนาหมื่นศรี เป็นผ้าทอที่มีลักษณะเฉพาะซึ่งสืบทอดต่อเนื่องมาเป็นเวลายาวนาน ทั้งด้าน สี โครงสร้างของผืนผ้า และลายผ้า ซึ่งลักษณะที่ปรากฏนี้เป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอนาหมื่นศรี และได้รวบรวมองค์ความรู้ด้านต่างๆ เกี่ยวกับผ้านาหมื่นศรีรวมทั้งประวัติ วัฒนธรรมชุมชน ได้แก่ ชนิดของผ้า ลายผ้า ขั้นตอนการทอผ้า ประวัติวัฒนธรรมการใช้ผ้า คนทอผ้า และศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวกับการทอผ้า องค์ความรู้ที่ได้นี้สรุปเป็นเอกสาร และแปรเป็นสื่อนิทรรศการ เพื่อให้กลุ่มทอผ้าได้ใช้ประโยชน์ต่อไปในการศึกษาทำความเข้าใจ และเผยแพร่ต่อผู้อื่นได้ รวมทั้งสามารถนำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาผลิตภัณฑ์ โดยนำส่วนที่เป็นเอกลักษณ์ของผ้าทอลายมรดกไปใส่ไว้ในผ้าทอรุ่นใหม่เพื่อแสดงเอกลักษณ์ของผ้าทอนาหมื่นศรี

นกุล (2547) ศึกษาเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์การถ่ายทอดภูมิปัญญาศิลปะพื้นบ้านการทอผ้าพื้นเมืองภาคใต้ พบว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาศิลปะพื้นบ้านการทอผ้าพื้นเมืองภาคใต้มีส่วนประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองภาคใต้และกระบวนการสร้างสรรค์งานทอผ้าพื้นเมืองภาคใต้ กระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าพื้นเมืองภาคใต้ มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้ในองค์ประกอบทางด้านวิธีการถ่ายทอด ขั้นตอนการถ่ายทอด และเทคนิคการถ่ายทอด พบว่า มีวิธีการถ่ายทอดโดยให้ผู้รับการถ่ายทอดการทอผ้าดูแบบอย่างการทอผ้าทีละขั้นตอน และให้ผู้รับการถ่ายทอดทอผ้าฝึกปฏิบัติตามทีละขั้นตอนด้วยตนเอง โดยการให้ดูตัวอย่างลวดลายผ้าจากของจริงที่มีชื่อเรียกว่า “ครูผ้า” และทดลองฝึกทำตามตัวอย่าง กระบวนการสร้างสรรค์งานทอผ้าพื้นเมืองภาคใต้ การทอผ้าพื้นเมืองภาคใต้เดิมได้สร้างสรรค์ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ในบ้าน ได้แก่ ผ้าขาม้า ผ้าถุง ผ้าห่ม ผ้าเช็ดหน้า และผ้าทอ ด้วยจุดประสงค์พิเศษ ส่วนลวดลายผ้า สามารถแบ่งกลุ่มเป็น 3 ลักษณะ คือผ้าพื้น ผ้าตา และผ้ายกดอก

กิตติยาพรรณ (2548) ศึกษาเรื่อง การติดตามประเมินผลโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์: กรณีศึกษาผ้าไทย พบว่า กลุ่มทอผ้าส่วนใหญ่เข้าร่วมโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มาแล้วมากกว่า 2 ปี มีจำนวนสมาชิกกลุ่มระหว่าง 21-40 คน โดยเฉลี่ยสมาชิกสามารถทอผ้าได้คนละ 10 ผืนหรือเมตรต่อเดือน หลังจากกลุ่มเข้าร่วมโครงการฯ ส่วนใหญ่มียอดการจำหน่ายเพิ่มขึ้น มีการทอผ้ามัดหมี่และแปรรูปเป็นผ้าคลุมไหล่มากที่สุด มีหลักการออกแบบผลิตภัณฑ์ตามคำสั่งของลูกค้า ส่วนใหญ่จัดจำหน่ายที่ศูนย์ที่กลุ่มจัดตั้ง มีปัญหาและอุปสรรคด้านการตลาดที่มีน้อยและไม่แน่นอน

สุธิ์ลักษณ์ และคณะ (2549) ศึกษาศึกษาภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของภาคกลาง จากกลุ่มผู้ผลิตจำนวน 72 กลุ่ม ใน 26 จังหวัดในภาคกลาง พบว่าในภาพรวมกลุ่มผู้ผลิตในภาคกลาง มีศักยภาพด้านสิ่งทอพื้นเมืองในระดับปานกลาง โดยมีศักยภาพด้านการผลิตเพื่อจำหน่าย ด้านความเข้มแข็งของกลุ่มและด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาในระดับมาก มีศักยภาพด้านการเตรียมเส้นด้าย การทอ การออกแบบลวดลายและผลิตภัณฑ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดในระดับปานกลาง และมีศักยภาพด้านการจัดหาวัตถุดิบ การผลิตเส้นด้าย การฟอกย้อม การตัดเย็บผลิตภัณฑ์และด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ในระดับน้อย

ขจีรัส และคณะ (2552) ศึกษาศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จากกลุ่มผู้ผลิตจำนวน 68 กลุ่ม ใน 18 จังหวัดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ในภาพรวมกลุ่มผู้ผลิตภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีศักยภาพด้านสิ่งทอพื้นเมืองในระดับสูง โดยมีศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่ม การถ่ายทอดภูมิปัญญา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การฟอกย้อม การเตรียมเส้นด้ายในระดับสูง มีศักยภาพด้านการตลาด คุณภาพผลิตภัณฑ์ การจัดหาวัตถุดิบ การผลิตเส้นด้าย การทอ การออกแบบลวดลายผ้าและผลิตภัณฑ์ และการผลิตเพื่อจำหน่ายในระดับปานกลาง และมีศักยภาพด้านการตัดเย็บผลิตภัณฑ์ในระดับต่ำ

Piromthamsiri *et al.* (2009) ศึกษาศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ พบว่าในภาพรวมกลุ่มผู้ผลิตภาคใต้ มีศักยภาพด้านสิ่งทอพื้นเมืองที่ระดับสูง โดยมีศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่ม การถ่ายทอดภูมิปัญญา การตลาด และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ระดับสูง มีศักยภาพด้านการผลิตระดับปานกลาง มีศักยภาพด้านคุณภาพผลิตภัณฑ์ระดับปานกลาง

อุปกรณ์และวิธีการ

อุปกรณ์

อุปกรณ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview form) ที่เป็นคำถามกำหนดคำตอบให้เลือก ซึ่งได้ดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

1. ศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือต่างๆ รูปแบบการผลิตสิ่งทอพื้นเมือง ในจังหวัดที่ทำการศึกษ จากหนังสือ เอกสารงานวิจัย เอกสารทางวิชาการ เอกสารประกอบการเรียน วารสาร และเครือข่ายใยแมงมุม

2. สร้างแบบสัมภาษณ์ศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ โดยแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานของกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมือง ได้แก่ ชื่อกลุ่ม จำนวนสมาชิก สถานภาพของกลุ่ม ระดับผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรร ศาสนาของกลุ่มผู้ผลิต ชนิดของผ้าที่ทอ ใยที่ใช้ทอผ้า สีที่ใช้ย้อม กี่ที่ใช้ทอ และรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจำหน่าย

ส่วนที่ 2 ศักยภาพภูมิปัญญาไทยของกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองในด้านต่างๆ ดังนี้

- 2.1 ด้านการผลิต
- 2.2 ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์
- 2.3 ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์
- 2.4 ด้านการตลาด
- 2.5 ด้านความเข้มแข็งของกลุ่ม
- 2.6 ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา

กำหนดเกณฑ์คะแนนระดับศักยภาพในการประเมินค่าคำตอบ ดังนี้

ระดับศักยภาพ	คะแนน
ศักยภาพสูง	3
ศักยภาพปานกลาง	2
ศักยภาพต่ำ	1

วิธีการ

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ ได้แก่ จังหวัด ชุมพร ตรัง นครศรีธรรมราช นราธิวาส ปัตตานี พัทลุง สงขลา และสุราษฎร์ธานี

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ ที่ได้จากการ สุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) จากกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองที่ได้รับการคัดสรรหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับ 1-5 ดาว ในเว็บไซต์ไทยตำบล ดอท คอม และในรายชื่อผลการคัดสรร สินค้า หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ. 2549 ได้แก่ จังหวัดตรัง นครศรีธรรมราช ปัตตานี พัทลุง สงขลา และสุราษฎร์ธานี จำนวน 30 กลุ่ม ดังนี้

จังหวัดตรัง มีจำนวน 4 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มทอผ้าหนาหมื่นศรี 19/1 หมู่ที่ 8 บ้านควนสวรรค์ ตำบลนาหมื่นศรี อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง (ระดับคัดสรร 4 ดาว)
2. กลุ่มทอผ้าบ้านไสป่อ 128 หมู่ที่ 72 ตำบลนาวง อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง (ระดับคัดสรร 3 ดาว)

3. กลุ่มทอผ้าบ้านห้วยนาง 325/1 หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยนาง อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง
(ระดับคัดสรร 3 ดาว)

4. กลุ่มทอผ้าบ้านบ่อหรั่ง 23/1 หมู่ที่ 8 ตำบลบางดี อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง
(ระดับคัดสรร 3 ดาว)

จังหวัดนครศรีธรรมราช มีจำนวน 8 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มทอผ้าบ้านตรอกแค 39 หมู่ที่ 4 ตำบลขนหาด อำเภอชะอวด
จังหวัดนครศรีธรรมราช (ระดับคัดสรร 5 ดาว)

2. กลุ่มทอผ้าบ้านเนินม่วง 105/1 หมู่ที่ 4 ตำบลขนหาด อำเภอชะอวด
จังหวัดนครศรีธรรมราช (ระดับคัดสรร 5 ดาว)

3. กลุ่มทอผ้าบ้านขนหาด 5 หมู่ที่ 7 ตำบลขนหาด อำเภอชะอวด
จังหวัดนครศรีธรรมราช (ระดับคัดสรร 4 ดาว)

4. กลุ่มทอผ้ายกบ้านมะม่วงปลายแขน 39 หมู่ที่ 8 ตำบลท่าจิว อำเภอเมือง
จังหวัดนครศรีธรรมราช (ระดับคัดสรร 4 ดาว)

5. กลุ่มทอผ้าบ้านเนินธัมมัง 55/1 หมู่ที่ 5 ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่
จังหวัดนครศรีธรรมราช (ระดับคัดสรร 4 ดาว)

6. กลุ่มสตรีบ้านบางสูง 25 หมู่ที่ 2 ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่
จังหวัดนครศรีธรรมราช (ระดับคัดสรร 3 ดาว)

7. กลุ่มทอผ้าบ้านคงคาล้อม 97 หมู่ที่ 1 ตำบลแม่เจ้าอยู่หัว อำเภอเชียรใหญ่
จังหวัดนครศรีธรรมราช (ระดับคัดสรร 3 ดาว)

8. กลุ่มทอผ้าลายดอก อบต. บ้านเขาโร 229 หมู่ที่ 3 ตำบลเขาโร อำเภอทุ่งสง
จังหวัดนครศรีธรรมราช (ระดับคัดสรร 2 ดาว)

จังหวัดปัตตานี มีจำนวน 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มทอผ้าตำบลทรายขาว หมู่ที่ 3 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
(ระดับคัดสรร 4 ดาว)

2. กลุ่มทอผ้าบ้านตรัง 123 หมู่ที่ 2 บ้านตรัง ตำบลตรัง อำเภอมายอ จังหวัดปัตตานี
(ระดับคัดสรร 3 ดาว)

3. กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านพิเทน 20 หมู่ที่ 3 ตำบลพิเทน อำเภอทุ่งยางแดง
จังหวัดปัตตานี (ระดับคัดสรร 2 ดาว)

จังหวัดพัทลุง มีจำนวน 6 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มทอผ้าบ้านหน้าเกาะ 87 หมู่ที่ 1 บ้านหน้าเกาะ ตำบลตะพาน อำเภอศรีบรรพต
จังหวัดพัทลุง (ระดับคัดสรร 5 ดาว)

2. กลุ่มทอผ้านิคมลานข่อย หมู่ที่ 1 ตำบลลานข่อย อำเภอป่าพะยอม จังหวัดพัทลุง
(ระดับคัดสรร 5 ดาว)

3. กลุ่มสตรีทอผ้าสหกรณ์พนมวังค์ 122 หมู่ที่ 6 ตำบลพนมวังค์ อำเภอกวนขนุน
จังหวัดพัทลุง (ระดับคัดสรร 4 ดาว)

4. กลุ่มทอผ้าบ้านทอนชมพู 72 หมู่ที่ 2 ตำบลชมพู กิ่งอำเภอสรินครินทร์ จังหวัดพัทลุง
(ระดับคัดสรร 4 ดาว)

5. กลุ่มสตรีทอผ้าพัฒนาอาชีพ 189 หมู่ที่ 7 ตำบลปรางหมู่ อำเภอเมืองขนุน จังหวัดพัทลุง
(ระดับคัดสรร 4 ดาว)

6. กลุ่มผ้าทอบ้านแพรกหา 91 หมู่ที่ 2 ตำบลแพรกหา อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง
(ระดับคัดสรร 4 ดาว)

จังหวัดสงขลา มีจำนวน 6 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มทอผ้ากระแสดินธุ์ 62/2 หมู่ที่ 3 ตำบลกระแสดินธุ์ อำเภอกะแสดินธุ์
จังหวัดสงขลา (ระดับคัดสรร 4 ดาว)

2. กลุ่มทอผ้าบ้านสวนออก 90 หมู่ที่ 2 ตำบลห้วยลึก อำเภอกวนเนียง จังหวัดสงขลา
(ระดับคัดสรร 4 ดาว)

3. กลุ่มผ้าทอรั่มไทร 53 หมู่ 5 บ้านท่าไทร ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
(ระดับคัดสรร 4 ดาว)

4. กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรทอผ้าเกาะยอ 5/1 หมู่ที่ 3 ตำบลเกาะยอ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
(ระดับคัดสรร 4 ดาว)

5. กลุ่มทอผ้าตำบลทรายขาว หมู่ที่ 3 ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
(ระดับคัดสรร 4 ดาว)

6. กลุ่มทอผ้าตะเคียน 68 หมู่ที่ 1 ตำบลตะเคียน อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา
(ระดับคัดสรร 2 ดาว)

จังหวัดสุราษฎร์ธานี มีจำนวน 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านท่ากระจาย 131 หมู่ที่ 1 บ้านท่ากระจาย ตำบลท่าชนะ อำเภอท่าชนะ
จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ระดับคัดสรร 5 ดาว)

2. กลุ่มอาชีพทอผ้าบ้านในเขา 61 หมู่ที่ 1 ตำบลประสงค์ อำเภอท่าชนะ
จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ระดับคัดสรร 5 ดาว)

4. กลุ่มทอผ้าบ้านพุมเรียง 87/2 บ้านพุมเรียง ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี (ระดับคัดสรร 4 ดาว)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้นำกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอนดังนี้

1. โทรศัพท์นัดหมายเวลาสัมภาษณ์ กับผู้นำกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองทั้ง 30 กลุ่ม ในจังหวัดตรัง นครศรีธรรมราช ปัตตานี พัทลุง สงขลา และสุราษฎร์ธานี
2. เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ กับผู้นำกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมือง ทั้ง 30 กลุ่ม โดยนำแบบสัมภาษณ์ไปสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล มีดังนี้

1. ลักษณะพื้นฐานของกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมือง วิเคราะห์ข้อมูล โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ
2. ข้อมูลศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ ด้านต่างๆ ได้แก่ ด้านการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ การตลาด ความเข้มแข็งของกลุ่ม และด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา วิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย

การกำหนดระดับของค่าเฉลี่ยศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมือง เพื่อใช้อธิบายคะแนนของค่าเฉลี่ยเป็นระดับศักยภาพ ใช้การจัดช่วงระดับคะแนนเป็น 3 ระดับ โดยวิธีดังนี้ (บุญเรียง, 2545)

$$\begin{aligned}
 \text{ช่วงกว้างของข้อมูล} &= \frac{\text{ค่าสูงสุด} - \text{ค่าต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\
 &= \frac{3 - 1}{3} \\
 &= 0.66
 \end{aligned}$$

กำหนดระดับศักยภาพจากคะแนน โดยใช้เกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.34 - 3.00	หมายถึง มีศักยภาพในระดับสูง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.67 - 2.33	หมายถึง มีศักยภาพในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00 - 1.66	หมายถึง มีศักยภาพในระดับต่ำ

3. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของกลุ่มผู้ผลิตในแต่ละจังหวัด และที่มีระดับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ต่างกัน โดยใช้ค่า F-test

4. เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย โดยใช้ Least Significant Difference (LSD) (บุญเรียง, 2545)

สถานที่ทำการวิจัย

กลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองในภาคใต้ ทั้งหมด 6 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดตรัง นครศรีธรรมราช ปัตตานี พัทลุง สงขลา และสุราษฎร์ธานี

ระยะเวลาทำการวิจัย

เริ่มทำการวิจัยตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2552 ถึงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2552

ผลและวิจารณ์

จากการศึกษาเรื่อง ศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ ได้ผลการศึกษาแบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานของกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองภาคใต้

ตอนที่ 2 ศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของกลุ่มผู้ผลิตภาคใต้ 6 ด้านดังนี้

- 2.1 ด้านการผลิต
- 2.2 ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์
- 2.3 ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์
- 2.4 ด้านการตลาด
- 2.5 ด้านความเข้มแข็งของกลุ่ม
- 2.6 ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของกลุ่มผู้ผลิตในแต่ละจังหวัดของภาคใต้

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของกลุ่มผู้ผลิตที่มีระดับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ต่างกัน

ตอนที่ 1 ลักษณะพื้นฐานของกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองภาคใต้

ตารางที่ 1 จำนวนสมาชิก

(n = 30)

จำนวนสมาชิก	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
25 คนหรือต่ำกว่า	18	60.00
26 – 50 คน	8	26.67
51 คนขึ้นไป	4	13.33
รวม	30	100.00

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ ส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิก 25 คนหรือต่ำกว่า รองลงมาคือ มีจำนวนสมาชิกระหว่าง 26 – 50 คน และ 51 คนขึ้นไป ตามลำดับ

ตารางที่ 2 สถานภาพของกลุ่ม

(n = 30)

สถานภาพของกลุ่ม	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
กลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้าน หรือกลุ่มอาชีพ	27	90.00
กลุ่มสหกรณ์	3	10.00
รวม	30	100.00

จากตารางที่ 2 จะเห็นว่าสถานภาพของกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ เกือบทั้งหมดเป็นกลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้านหรือกลุ่มอาชีพ มีเพียงร้อยละ 10 ที่เป็นกลุ่มสหกรณ์

ตารางที่ 3 ระดับผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรรในปี พ.ศ. 2549

(n = 30)

ระดับการคัดสรร	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
5 ดาว	4	13.33
4 ดาว	14	46.67
3 ดาว	8	26.67
2 ดาว	4	13.33
รวม	30	100.00

จากตารางที่ 3 จะเห็นว่าระดับผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองได้รับการคัดสรรของภาคใต้ ส่วนใหญ่เป็นระดับ 4 ดาว รองลงมาคือ ระดับ 3 ดาว สำหรับระดับ 5 และ 2 ดาว มีจำนวนเท่ากัน และไม่มีระดับ 1 ดาว

ตารางที่ 4 การนับถือศาสนา

(n = 30)

ศาสนา	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
พุทธ	25	83.33
อิสลาม	5	16.67
รวม	30	100.00

จากตารางที่ 4 จะเห็นว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ รองลงมาคือ ศาสนาอิสลาม

ตารางที่ 5 ชนิดของผ้าที่ทอ

(n = 30)

ชนิด ¹	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
ผ้าพื้น	27	90.00
ผ้ายกดอก	27	90.00
ผ้าตา	26	86.66
ผ้ามัดหมี่	15	50.00
ผ้าหางกระรอก	7	23.33
ผ้ายกด้นเงินด้นทอง	3	10.00
ผ้าริ้ว	2	6.66
ผ้าขิด	2	6.66
ผ้าตาสมุก	1	6.66
ผ้าจก	1	3.33
ผ้าลายน้ำไหล	1	3.33

¹ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 5 จะเห็นว่าชนิดของผ้าที่กลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ ส่วนใหญ่ทอ คือ ผ้าพื้น ผ้ายกดอก รองลงมาคือ ผ้าตา ผ้ามัดหมี่ และผ้าหางกระรอก สำหรับผ้ายกด้นเงินด้นทอง ผ้าริ้ว ผ้าขิด ผ้าตาสมุก ผ้าจก และผ้าลายน้ำไหล มีการทอเพียงเล็กน้อย

ตารางที่ 6 ไยที่ใช้ทอผ้า

(n = 30)

ไย ¹	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
ใยประดิษฐ์	27	90.00
ฝ้าย	12	40.00
ไหม	7	23.33

¹ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 6 จะเห็นว่าชนิดของเส้นใยที่กลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ใช้ทอผ้ามากที่สุด คือ ใยประดิษฐ์ รองลงมาคือ ใยฝ้าย และใยไหม ตามลำดับ

ตารางที่ 7 สีที่ใช้ย้อม

(n = 30)

สี ¹	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
ไม่ได้ย้อมสีเอง	16	56.66
สีสังเคราะห์	11	36.66
สีธรรมชาติ	7	23.33

¹ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 7 จะเห็นว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ ส่วนใหญ่ไม่ได้ย้อมสีเอง จะใช้วัตถุดิบที่ย้อมสำเร็จแล้วมาทอผ้า รองลงมาคือ ย้อมสีเองโดยใช้สีสังเคราะห์ และสีธรรมชาติ

ตารางที่ 8 กี่ที่ใช้ทอ

(n = 30)

ชนิด ¹	จำนวน (กลุ่ม)	ร้อยละ
กี่กระดูก	26	86.66
กี่ทอมือ	5	16.66

¹ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 8 จะเห็นว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ เกือบทั้งหมดใช้กี่กระดูก มีเพียงส่วนน้อยที่ใช้กี่ทอมือ

ตารางที่ 9 รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจำหน่าย

(n = 30)

ชนิด ¹	จำนวน	ร้อยละ
ผ้าฝ้ายสำหรับตัดเสื้อผ้า	25	83.33
ผ้าขาวม้า	21	70.00
ผ้าซิ่น	18	60.00
ผ้าพันคอ/ผ้าคลุมไหล่	13	43.33
อื่นๆ (ผ้าเช็ดหน้า ผ้าบุโซฟา กลองทิชชู	13	43.33
กระเป๋าใส่โทรศัพท์ ยาม รองเท้า กลองใส่		
แว่นตา เข็มใส่ประกาศนียบัตร หมวก		
เนคไท ผ้าแขวนฝาผนัง)		
เสื้อ	7	23.33
ปลอกหมอน	6	20.00
กระเป๋า	6	20.00
ผ้าโสร่ง	5	16.66
ผ้าปูโต๊ะ	4	13.33
ผ้าม่าน	2	6.66

¹ ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

จากตารางที่ 9 จะเห็นว่ารูปแบบผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ ผลิตจำหน่ายมากที่สุด คือ ผ้าฝ้ายสำหรับตัดเสื้อผ้า รองลงมาคือ ผ้าขาวม้า ผ้าซิ่น ผ้าพันคอ/ ผ้าคลุมไหล่ และผลิตภัณฑ์อื่นๆ ได้แก่ ผ้าเช็ดหน้า ผ้าบุโซฟา กลองทิชชู กระเป๋าใส่โทรศัพท์ ยาม รองเท้า กลองใส่แว่นตา เข็มใส่ประกาศนียบัตร หมวก เนคไท ผ้าแขวนฝาผนัง นอกจากนี้ยังมีผลิตภัณฑ์เสื้อ ปลอกหมอน กระเป๋า ผ้าโสร่ง ผ้าปูโต๊ะ และผ้าม่าน ตามลำดับ การที่กลุ่มผู้ผลิต ผลิตผ้าฝ้ายสำหรับตัดเสื้อผ้ามากที่สุด เนื่องจากส่วนใหญ่ผู้บริโภคนิยมซื้อผ้าฝ้ายแล้วนำไปตัดเย็บเสื้อผ้าเอง

ตอนที่ 2 ศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของกลุ่มผู้ผลิตภาคใต้

ตารางที่ 10 ศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองแต่ละด้านของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้

(n = 30)

ศักยภาพ	คะแนนศักยภาพเฉลี่ย	ระดับศักยภาพเฉลี่ย
ด้านความเข้มแข็งของกลุ่ม	2.75	สูง
ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา	2.30	ปานกลาง
ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์	2.29	ปานกลาง
ด้านการผลิต	2.00	ปานกลาง
ด้านการตลาด	1.95	ปานกลาง
ด้านการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์	1.93	ปานกลาง
รวม	2.20	ปานกลาง

จากตารางที่ 10 จะเห็นว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ มีศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองในภาพรวมระดับปานกลาง โดยมีศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มในระดับสูง และมีศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การผลิต การตลาด และการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 11 ศักยภาพด้านการผลิต : การจัดหาวัตถุดิบของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้

(n = 30)

ศักยภาพ	ระดับศักยภาพ						คะแนน ศักยภาพ เฉลี่ย	ระดับ ศักยภาพ เฉลี่ย
	สูง		ปานกลาง		ต่ำ			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
การจัดหาสี่ข้อมธรรมชาติ	6	20.00	-	-	24	80.00	1.40	ต่ำ
การจัดหาใยประดิษฐ์	1	3.33	2	6.67	27	90.00	1.13	ต่ำ
การจัดหาใยฝ้าย	-	-	1	3.33	29	96.67	1.03	ต่ำ
การจัดหาใยไหม	-	-	-	-	30	100.00	1.00	ต่ำ
การจัดหาสี่ข้อม	-	-	-	-	30	100.00	1.00	ต่ำ
สังเคราะห์								
รวม							1.11	ต่ำ

จากตารางที่ 11 จะเห็นว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ มีศักยภาพด้านการจัดหา

วัตถุประสงค์ในภาพรวมระดับต่ำ โดยมีศักยภาพการจัดการวัตถุประสงค์ทุกด้านในระดับต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตจะสั่งซื้อเส้นด้ายที่ย้อมสำเร็จแล้วจากต่างจังหวัด

ตารางที่ 12 ศักยภาพด้านการผลิต : การผลิตเส้นด้ายของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้

(n = 30)

ศักยภาพ	ระดับศักยภาพ						คะแนน ศักยภาพ เฉลี่ย	ระดับ ศักยภาพ
	สูง		ปานกลาง		ต่ำ			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
การปั่นด้ายฝ้าย	10	33.33	2	6.67	18	60.00	1.73	ปานกลาง
การสาวไหม	9	30.00	2	6.67	19	63.33	1.67	ปานกลาง
รวม							1.70	ปานกลาง

จากตารางที่ 12 จะเห็นว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ มีศักยภาพด้านการผลิตเส้นด้ายในภาพรวมระดับปานกลาง โดยมีศักยภาพการผลิตเส้นด้ายทุกด้านในระดับปานกลาง อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้จะใช้ใยประดิษฐ์ในการทอผ้า จึงทำให้ไม่ได้ปั่นด้ายฝ้ายและสาวไหมเอง

ตารางที่ 13 ศักยภาพด้านการผลิต : การฟอกย้อมของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้

(n = 30)

ศักยภาพ	ระดับศักยภาพ						คะแนน ศักยภาพ เฉลี่ย	ระดับ ศักยภาพ
	สูง		ปานกลาง		ต่ำ			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
การย้อมสีธรรมชาติ	14	46.67	4	13.33	12	40.00	2.07	ปานกลาง
การย้อมสีสังเคราะห์	14	46.67	4	13.33	12	40.00	2.07	ปานกลาง
การฟอกไหม	10	33.33	2	6.67	18	60.00	1.73	ปานกลาง
การฟอกขาวเส้นด้าย	10	33.33	2	6.67	18	60.00	1.73	ปานกลาง
รวม							1.90	ปานกลาง

จากตารางที่ 13 จะเห็นว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ มีศักยภาพด้านการฟอกย้อมในภาพรวมระดับปานกลาง โดยมีศักยภาพการฟอกย้อมทุกด้านในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาด้านการฟอกไหม และการฟอกขาวเส้นด้าย จะเห็นว่ากลุ่มผู้ผลิตส่วนใหญ่มีศักยภาพต่ำ เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตจะซื้อเส้นด้ายสำเร็จรูปในการทอผ้า จึงไม่มีทักษะด้านการฟอกไหมและฟอกขาวเส้นด้าย

ตารางที่ 14 ศักยภาพด้านการผลิต : การเตรียมเส้นด้ายของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้

(n = 30)

ศักยภาพ	ระดับศักยภาพ						คะแนน ศักยภาพ เฉลี่ย	ระดับ ศักยภาพ เฉลี่ย
	สูง		ปานกลาง		ต่ำ			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
การเตรียมเครื่องด้ายขึ้น	28	93.34	1	3.33	1	3.33	2.90	สูง
การร้อยตะกอลำหรับทอ ลายขัด	28	93.34	1	3.33	1	3.33	2.90	สูง
การร้อยตะกอลำหรับทอ ยกดอก	27	90.00	1	3.33	2	6.67	2.83	สูง
การร้อยตะกอลำหรับทอ ลายสอง	26	86.66	2	6.67	2	6.67	2.80	สูง
การเตรียมเส้นด้ายพุ่งสำหรับ มัดหมี	7	23.33	1	3.33	22	73.34	1.50	ต่ำ
การมัดหมี	8	26.67	1	3.33	21	70.00	1.50	ต่ำ
รวม							2.42	สูง

จากตารางที่ 14 จะเห็นว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ มีศักยภาพด้านการเตรียมเส้นด้ายในภาพรวมระดับสูง โดยมีศักยภาพด้านการเตรียมเครื่องด้ายขึ้น การร้อยตะกอลำหรับทอลายขัด การร้อยตะกอลำหรับทอยกดอก และการร้อยตะกอลำหรับทอลายสอง ในระดับสูง ส่วนการเตรียมเส้นด้ายพุ่งสำหรับมัดหมี และการมัดหมี มีศักยภาพในระดับต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองในภาคใต้ส่วนใหญ่ไม่มีการทอมัดหมี

ตารางที่ 15 ศักยภาพด้านการผลิต: การทอของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้

(n = 30)

ศักยภาพ	ระดับศักยภาพ						คะแนน ศักยภาพ	ระดับ ศักยภาพ
	สูง		ปานกลาง		ต่ำ			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
การทอลายขัด	30	100.00	-	-	-	-	3.00	สูง
การทอลายสอง	27	90.00	2	6.67	1	3.33	2.87	สูง
การทอยกดอก	26	86.66	2	6.67	2	6.67	2.80	สูง
การทอมัดหมี่	12	40.00	2	6.67	16	53.33	1.87	ปานกลาง
การทอจก	-	-	1	3.33	29	96.67	1.03	ต่ำ
รวม							2.31	ปานกลาง

จากตารางที่ 15 จะเห็นว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ มีศักยภาพด้านการทอในภาพรวมระดับปานกลาง โดยมีศักยภาพการทอลายขัด การทอลายสอง และการทอยกดอกในระดับสูง ส่วนการทอมัดหมี่มีศักยภาพในระดับปานกลาง และการทอจกมีศักยภาพในระดับต่ำ ทั้งนี้ เนื่องจากผ้าทอจกเป็นสิ่งทอพื้นเมืองที่มีแหล่งผลิตมากในภาคเหนือ กลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้จึงมีศักยภาพการทอจกต่ำ

ตารางที่ 16 ศักยภาพด้านการผลิต: ลวดลาย สี สัน และรูปแบบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้

(n = 30)

ศักยภาพ	ระดับศักยภาพ						คะแนน ศักยภาพ	ระดับ ศักยภาพ
	สูง		ปานกลาง		ต่ำ			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
การออกแบบสีสัน	27	90.00	2	6.67	1	3.33	2.87	สูง
ออกแบบลวดลายผ้า	19	63.33	9	30.00	2	6.67	2.57	สูง
การออกแบบผลิตภัณฑ์การ	21	70.00	4	13.33	5	16.67	2.53	สูง
รวม							2.66	สูง

จากตารางที่ 16 จะเห็นว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ มีศักยภาพด้านลวดลาย สี สัน และรูปแบบผลิตภัณฑ์ในภาพรวมระดับสูง โดยมีศักยภาพด้านการออกแบบลวดลายผ้า การออกแบบสีสัน และการออกแบบผลิตภัณฑ์ในระดับสูงทั้ง 3 ด้าน ผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองในแต่ละจังหวัดจะมีลวดลายประจำท้องถิ่น และผลิตอยู่เป็นประจำ จึงสามารถที่จะผลิตได้อย่างชำนาญ และ

สามารถออกแบบลวดลายขึ้นมาใหม่ได้ สอดคล้องกับทบทวนมหาวิทยาลัย (2541) ได้ระบุว่า บางครั้งผ้าทอมีการพลิกแพลง ดัดแปลงให้มีลวดลายที่แปลกออกไปโดยไม่ทราบลาย แต่จะเรียกกันง่ายๆ และจดจำถ่ายทอดต่อกันมา

ตารางที่ 17 ศักยภาพด้านการผลิต : การตัดเย็บผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้

ศักยภาพ	ระดับศักยภาพ						คะแนน ศักยภาพ เฉลี่ย	ระดับ ศักยภาพ เฉลี่ย
	สูง		ปานกลาง		ต่ำ			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
การตัดเย็บเครื่องแต่งกาย	11	36.67	6	20.00	13	43.33	1.93	ปานกลาง
การตัดเย็บผลิตภัณฑ์อื่นๆ	10	33.33	7	23.34	13	43.33	1.90	ปานกลาง
การตัดเย็บผลิตภัณฑ์เคหะ สิ่งทอ	10	33.33	6	20.00	14	46.67	1.87	ปานกลาง
รวม							1.90	ปานกลาง

จากตารางที่ 17 จะเห็นว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ มีศักยภาพด้านการตัดเย็บผลิตภัณฑ์ในภาพรวมระดับปานกลาง โดยมีศักยภาพการตัดเย็บเครื่องแต่งกาย การตัดเย็บผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ และการตัดเย็บผลิตภัณฑ์อื่นๆ ในระดับปานกลางทั้ง 3 ด้าน ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตมีทักษะในการตัดเย็บเครื่องแต่งกายและผลิตภัณฑ์ได้บางส่วนเท่านั้น

ตารางที่ 18 ศักยภาพด้านการผลิต : การผลิตเพื่อจำหน่ายของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้

(n = 30)

ศักยภาพ	ระดับศักยภาพ						คะแนน ศักยภาพ เฉลี่ย	ระดับ ศักยภาพ เฉลี่ย
	สูง		ปานกลาง		ต่ำ			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ความสามารถในการผลิตเพื่อสนองความต้องการของลูกค้า	29	96.67	1	3.33	-	-	2.97	สูง
ความสามารถผลิตซ้ำให้ได้คุณภาพเดิม	28	93.33	2	6.67	-	-	2.93	สูง
จำนวนแรงงาน	4	13.33	19	63.34	7	23.33	1.90	ปานกลาง
ปริมาณการผลิตเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา	7	23.33	10	33.34	13	43.33	1.80	ปานกลาง
ช่วงเวลาในการผลิต	4	13.33	2	6.67	24	80.00	1.33	ต่ำ
รวม							2.19	ปานกลาง

จากตารางที่ 18 จะเห็นว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ มีศักยภาพด้านการผลิตเพื่อจำหน่าย ในภาพรวมระดับปานกลาง โดยมีศักยภาพด้านความสามารถในการผลิตเพื่อสนองความต้องการของลูกค้าและความสามารถผลิตซ้ำให้ได้คุณภาพเดิมระดับสูง ด้านจำนวนแรงงานและปริมาณการผลิตเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา มีศักยภาพในระดับปานกลาง และช่วงเวลาในการผลิตมีศักยภาพในระดับต่ำ ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตใช้ช่วงเวลาที่ว่างจากงานประจำทอผ้า

ตารางที่ 19 ศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้

(n = 30)

ศักยภาพ	ระดับศักยภาพ						คะแนน ศักยภาพ เฉลี่ย	ระดับ ศักยภาพ เฉลี่ย
	สูง		ปานกลาง		ต่ำ			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์	9	30.00	20	66.67	1	3.33	2.97	สูง
การพัฒนาตลาดขาย สีสันของผลิตภัณฑ์	8	26.67	13	43.33	9	30.00	1.97	ปานกลาง
การพัฒนาบรรจุภัณฑ์	2	6.67	24	80.00	4	13.33	1.93	ปานกลาง
รวม							2.29	ปานกลาง

จากตารางที่ 19 จะเห็นว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ มีศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในภาพรวมระดับปานกลาง โดยมีศักยภาพการพัฒนาในรูปแบบผลิตภัณฑ์ในระดับสูง ส่วนการพัฒนาตลาดย สีสันของผลิตภัณฑ์มีศักยภาพในระดับปานกลาง ทั้งนี้ในด้านการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์ทางกลุ่มมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นและตาม แนวความคิดของกลุ่มร่วมด้วย ส่วนทางด้านตลาดย สีสันของผลิตภัณฑ์ ยังไม่มีการพัฒนา ทั้งนี้ เนื่องจากทางกลุ่มจะสั่งซื้อเส้นด้ายเป็นล็อตใหญ่จึงต้องใช้เส้นด้ายให้หมดในแต่ละครั้ง และการขึ้น ก็แต่ละครั้งต้องทอให้ได้หลายๆ ผืน เพราะในการขึ้นลายแต่ละครั้งต้องใช้เวลามาก และต้องจ้างคน มาขึ้นก็ทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ส่วนบรรจุภัณฑ์นั้น ไม่มีการพัฒนา เนื่องจากต้องใช้ค่าใช้จ่าย มาก กลุ่มผู้ผลิตส่วนใหญ่ไม่มีทุนเพียงพอที่จะลงทุนพัฒนาด้านบรรจุภัณฑ์

ตารางที่ 20 ศักยภาพด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้

ศักยภาพ	ระดับศักยภาพ						คะแนน ศักยภาพ	ระดับ ศักยภาพ
	สูง		ปานกลาง		ต่ำ			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
การรับรองมาตรฐาน	-	-	28	93.33	2	6.67	1.93	ปานกลาง
รวม							1.93	ปานกลาง

จากตารางที่ 20 จะเห็นว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ มีศักยภาพด้านคุณภาพของ ผลิตภัณฑ์ในภาพรวมระดับปานกลาง เนื่องจากส่วนใหญ่ผ่านการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน จึงทำให้มีศักยภาพในระดับปานกลาง หากมีการส่งออกจำเป็นต้องผ่านการรับรองมาตรฐานที่สูงขึ้น เช่น มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

ตารางที่ 21 ศักยภาพด้านการตลาดของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้

(n = 30)

ศักยภาพ	ระดับศักยภาพ						คะแนน ศักยภาพ	ระดับ ศักยภาพ
	สูง		ปานกลาง		ต่ำ			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	เฉลี่ย	เฉลี่ย
ความต่อเนื่องของตลาด	24	80.00	6	20.00	-	-	2.80	สูง
แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์	8	26.67	6	20.00	16	53.33	1.73	ปานกลาง
รายได้ในการจำหน่าย ผลิตภัณฑ์เมื่อเทียบกับปีที่ ผ่านมา	6	20.00	8	26.67	16	53.33	1.67	ปานกลาง
ช่องทางการจัดจำหน่าย	2	6.66	14	46.67	14	46.67	1.60	ต่ำ
รวม							1.95	ปานกลาง

จากตารางที่ 21 จะเห็นว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ มีศักยภาพด้านการตลาด ในภาพรวมระดับปานกลาง โดยมีศักยภาพด้านความต่อเนื่องของตลาดในระดับสูง สำหรับแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และรายได้ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา มีศักยภาพในระดับปานกลาง และช่องทางการจัดจำหน่าย มีศักยภาพในระดับต่ำ ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้กลุ่มผู้ผลิตมีช่องทางการจำหน่ายให้มากขึ้น และรักษาตลาดเดิมไว้ให้ได้ ควบคู่กับการขยายตลาดใหม่เพิ่มเติม โดยใช้การประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างกลุ่มผู้ผลิตในและนอกพื้นที่ด้วย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของรัชนี (2538) ที่เสนอแนะการพัฒนาการทอผ้าว่าการขยายตลาดและประชาสัมพันธ์ต้องทำในทุกระดับทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดความต้องการสินค้าเพิ่มขึ้นและจะส่งผลกับการเผยแพร่เอกลักษณ์ท้องถิ่นด้วย เพื่อสร้างความเข้มแข็งด้านการตลาดของกลุ่มให้ยั่งยืนต่อไป

ตารางที่ 22 ศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้

(n = 30)

ศักยภาพ	ระดับศักยภาพ						คะแนน ศักยภาพ เฉลี่ย	ระดับ ศักยภาพ เฉลี่ย
	สูง		ปานกลาง		ต่ำ			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
การบริหารจัดการกลุ่ม	29	96.67	1	6.67	-	-	2.97	สูง
ระยะเวลาจัดตั้งกลุ่ม	26	86.67	4	3.33	-	-	2.87	สูง
กองทุนของกลุ่ม	20	66.66	2	13.33	8	26.67	2.40	สูง
รวม							2.75	สูง

จากตารางที่ 22 จะเห็นว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ มีศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มผู้ผลิตในภาพรวมระดับสูง โดยมีศักยภาพทุกด้านในระดับสูง ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตส่วนใหญ่ มีการบริหารจัดการกลุ่มที่ดีกล่าวคือ มีโครงสร้างระเบียบปฏิบัติ มีระยะเวลาในการจัดตั้งกลุ่มระหว่าง 1-5 ปี และมีเงินกองทุนของกลุ่มมากกว่า 50,000 บาท

ตารางที่ 23 ศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้

(n = 30)

ศักยภาพ	ระดับศักยภาพ						คะแนน ศักยภาพ เฉลี่ย	ระดับ ศักยภาพ เฉลี่ย
	สูง		ปานกลาง		ต่ำ			
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
ระบบถ่ายทอดภูมิปัญญา	14	46.67	12	40.00	4	13.33	2.33	ปานกลาง
จำนวนผู้รับการถ่ายทอด ภูมิปัญญา	12	40.00	14	46.67	4	13.33	2.27	ปานกลาง
รวม							2.30	ปานกลาง

จากตารางที่ 23 จะเห็นว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ มีศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาในภาพรวมระดับปานกลาง โดยมีศักยภาพทุกด้านในระดับปานกลาง ทั้งนี้เนื่องจากกลุ่มผู้ผลิตมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาอย่างไม่เป็นระบบ โดยสอนเหมือนแม่สอนลูก หากผู้ใดต้องการเรียนรู้ก็จะมาศึกษาที่กลุ่มผู้ผลิต จึงทำให้จำนวนผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญามีไม่มากนัก

ตอนที่ 3 การเปรียบเทียบศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของกลุ่มผู้ผลิตในแต่ละจังหวัดในภาคใต้

ตารางที่ 24 ศักยภาพโดยรวมของแต่ละจังหวัดในภาคใต้

(n = 30)

จังหวัด	จำนวนกลุ่ม	คะแนนศักยภาพเฉลี่ย	ระดับศักยภาพเฉลี่ย
สุราษฎร์ธานี	3	2.19	ปานกลาง
ปัตตานี	3	2.05	ปานกลาง
ตรัง	4	2.03	ปานกลาง
สงขลา	6	2.02	ปานกลาง
นครศรีธรรมราช	8	1.98	ปานกลาง
พัทลุง	6	1.95	ปานกลาง

จากตารางที่ 24 แสดงศักยภาพโดยรวมของแต่ละจังหวัด จะเห็นว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองในภาคใต้ทุกจังหวัดมีศักยภาพในระดับปานกลาง โดยจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีคะแนนศักยภาพสูงสุด และจังหวัดพัทลุงมีคะแนนศักยภาพต่ำสุด

ตารางที่ 25 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพโดยรวมของแต่ละจังหวัด

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	5	.158	.032	.205	.957
ภายในกลุ่ม	24	3.708	.155		
รวม	29	3.867			

ตารางที่ 25 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพโดยรวมของแต่ละจังหวัด พบว่า กลุ่มผู้ผลิตแต่ละจังหวัด มีศักยภาพโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นสรุปได้ว่าศักยภาพโดยรวมของแต่ละจังหวัดในภาคใต้ได้แก่ ศักยภาพด้านการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ การตลาด ความเข้มแข็งของกลุ่ม และการถ่ายทอดภูมิปัญญาไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 26 ศักยภาพด้านการผลิตของแต่ละจังหวัด

(n = 30)

จังหวัด	จำนวนกลุ่ม	คะแนนศักยภาพเฉลี่ย	ระดับศักยภาพเฉลี่ย
สุราษฎร์ธานี	3	2.56	สูง
สงขลา	6	2.38	สูง
ปัตตานี	3	2.29	ปานกลาง
ตรัง	4	2.25	ปานกลาง
นครศรีธรรมราช	8	2.20	ปานกลาง
พัทลุง	6	2.15	ปานกลาง

จากตารางที่ 26 แสดงศักยภาพด้านการผลิตของแต่ละจังหวัด จะเห็นว่าจังหวัดที่มีศักยภาพในระดับสูง คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และสงขลา ส่วนจังหวัดที่มีศักยภาพเฉลี่ยในระดับปานกลาง คือ จังหวัดปัตตานี ตรัง นครศรีธรรมราช และพัทลุง

ตารางที่ 27 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการผลิตของแต่ละจังหวัด

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	5	.360	.072	.833	.539
ภายในกลุ่ม	24	2.073	.086		
รวม	29	2.432			

ตารางที่ 27 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการผลิตของแต่ละจังหวัด พบว่า กลุ่มผู้ผลิตแต่ละจังหวัด มีศักยภาพด้านการผลิตแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น สรุปได้ว่าศักยภาพด้านการผลิตได้แก่ การจัดหาวัตถุดิบ การผลิตเส้นด้าย การฟอกย้อม การเตรียมเส้นด้าย การทอ การตัดเย็บผลิตภัณฑ์ และการผลิตเพื่อจำหน่ายของแต่ละจังหวัด มีศักยภาพไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 28 ศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของแต่ละจังหวัด

(n = 30)

จังหวัด	จำนวนกลุ่ม	คะแนนศักยภาพเฉลี่ย	ระดับศักยภาพเฉลี่ย
ปัตตานี	3	2.33	ปานกลาง
พัทลุง	6	2.14	ปานกลาง
สุราษฎร์ธานี	3	2.11	ปานกลาง
ตรัง	4	2.08	ปานกลาง
นครศรีธรรมราช	8	1.96	ปานกลาง
สงขลา	6	1.94	ปานกลาง

จากตารางที่ 28 แสดงศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของแต่ละจังหวัด จะเห็นว่าทุกจังหวัดมีศักยภาพในระดับปานกลาง

ตารางที่ 29 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของแต่ละจังหวัด

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	5	.412	.082	.383	.855
ภายในกลุ่ม	24	5.162	.215		
รวม	29	5.574			

ตารางที่ 29 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของแต่ละจังหวัด พบว่า กลุ่มผู้ผลิตแต่ละจังหวัด มีศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น สรุปได้ว่าศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้แก่ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ การพัฒนาตลาด สีสันของผลิตภัณฑ์และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของแต่ละจังหวัด มีศักยภาพไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 30 ศักยภาพด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของแต่ละจังหวัด

(n = 30)

จังหวัด	จำนวนกลุ่ม	คะแนนศักยภาพเฉลี่ย	ระดับศักยภาพเฉลี่ย
ตรัง	4	2.00	ปานกลาง
นครศรีธรรมราช	8	2.00	ปานกลาง
สุราษฎร์ธานี	3	2.00	ปานกลาง
สงขลา	6	2.00	ปานกลาง
พัทลุง	6	1.83	ปานกลาง
ปัตตานี	3	1.67	ปานกลาง

จากตารางที่ 30 แสดงศักยภาพด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของแต่ละจังหวัด จะเห็นว่าทุกจังหวัดมีศักยภาพในระดับปานกลาง

ตารางที่ 31 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของแต่ละจังหวัด

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	5	.367	.073	1.173	.351
ภายในกลุ่ม	24	1.500	.063		
รวม	29	1.867			

ตารางที่ 31 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของแต่ละจังหวัด พบว่า กลุ่มผู้ผลิตแต่ละจังหวัด มีศักยภาพด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น สรุปได้ว่าศักยภาพด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การรับรองมาตรฐานของแต่ละจังหวัด มีศักยภาพไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 32 ศักยภาพด้านการตลาดของแต่ละจังหวัด

(n = 30)

จังหวัด	จำนวนกลุ่ม	คะแนนศักยภาพเฉลี่ย	ระดับศักยภาพเฉลี่ย
ตรัง	4	2.13	ปานกลาง
พัทลุง	6	2.12	ปานกลาง
สุราษฎร์ธานี	3	1.99	ปานกลาง
นครศรีธรรมราช	8	1.93	ปานกลาง
สงขลา	6	1.83	ปานกลาง
ปัตตานี	3	1.59	ต่ำ

จากตารางที่ 32 แสดงศักยภาพด้านการตลาดของแต่ละจังหวัด จะเห็นว่าเกือบทุกจังหวัดมีศักยภาพในระดับปานกลาง ยกเว้นจังหวัดปัตตานีเพียงจังหวัดเดียวที่มีศักยภาพในระดับต่ำ

ตารางที่ 33 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการตลาดของแต่ละจังหวัด

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	5	.800	.160	1.024	.426
ภายในกลุ่ม	24	3.750	.156		
รวม	29	1.867			

ตารางที่ 33 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการตลาดของแต่ละจังหวัด พบว่า กลุ่มผู้ผลิตแต่ละจังหวัด มีศักยภาพด้านการตลาดแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น สรุปได้ว่าศักยภาพด้านการตลาด ได้แก่ ความต่อเนื่องของตลาด แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ รายได้ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมาและช่องทางการจัดจำหน่ายของแต่ละจังหวัด มีศักยภาพไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 34 ศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มของแต่ละจังหวัด

(n = 30)

จังหวัด	จำนวนกลุ่ม	คะแนนศักยภาพเฉลี่ย	ระดับศักยภาพเฉลี่ย
พัทลุง	6	2.83	สูง
ตรัง	4	2.83	สูง
สุราษฎร์ธานี	3	2.77	สูง
ปัตตานี	3	2.77	สูง
นครศรีธรรมราช	8	2.75	สูง
สงขลา	6	2.55	สูง

จากตารางที่ 34 แสดงศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มของแต่ละจังหวัด จะเห็นว่าทุกจังหวัดมีศักยภาพในระดับสูง

ตารางที่ 35 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มของแต่ละจังหวัด

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	5	.300	.060	.572	.721
ภายในกลุ่ม	24	2.519	.105		
รวม	29	2.819			

ตารางที่ 35 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มของแต่ละจังหวัด พบว่า กลุ่มผู้ผลิตแต่ละจังหวัด มีศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น สรุปได้ว่าศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่ม ได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่ม ระยะเวลาจัดตั้งกลุ่มและกองทุนของกลุ่มของแต่ละจังหวัด มีศักยภาพไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 36 ศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาของแต่ละจังหวัด

(n = 30)

จังหวัด	จำนวนกลุ่ม	คะแนนศักยภาพเฉลี่ย	ระดับศักยภาพเฉลี่ย
ตรัง	4	3.00	สูง
นครศรีธรรมราช	8	2.44	สูง
พัทลุง	6	2.33	ปานกลาง
ปัตตานี	3	2.33	ปานกลาง
สุราษฎร์ธานี	3	2.00	ปานกลาง
สงขลา	6	1.75	ปานกลาง

จากตารางที่ 36 แสดงศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาของแต่ละจังหวัด จะเห็นว่า จังหวัดที่มีศักยภาพในระดับสูง คือ จังหวัดตรัง และนครศรีธรรมราช ส่วนจังหวัดที่มีศักยภาพเฉลี่ยในระดับปานกลาง คือ จังหวัดพัทลุง ปัตตานี สุราษฎร์ธานี และสงขลา จังหวัดตรังมีค่าเฉลี่ยคะแนนศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาสูงสุด ทั้งนี้เพราะจังหวัดตรังมีผ้าทอพื้นเมืองที่มีชื่อเสียง คือ ผ้าทอนาหมื่นศรี และมีการบริหารจัดการที่ดี ดังนั้นจึงมีงบประมาณสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพให้กับคนในหมู่บ้าน โดยจัดฝึกอบรมให้กับกลุ่มแม่บ้านและประชาชนที่สนใจ ประกอบกับโรงเรียนในท้องถิ่นได้มีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการทอผ้าพื้นเมือง เพื่อให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมด้วย การจัดศึกษาดูงานในกลุ่มทอผ้าพื้นเมือง และให้นักเรียนได้เรียนรู้หลักและปฏิบัติการทอจริง จึงทำให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านการทอผ้าของจังหวัดตรังมีค่าเฉลี่ยคะแนนศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาสูงกว่าจังหวัดอื่นๆ ในภาคใต้

ตารางที่ 37 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาของแต่ละจังหวัด

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	5	4.206	.841	3.313	.020*
ภายในกลุ่ม	24	6.094	.254		
รวม	29	10.300			

ตารางที่ 37 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาของแต่ละจังหวัด พบว่า กลุ่มผู้ผลิตแต่ละจังหวัด มีศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 38 ผลการวิเคราะห์ Least significant difference (LSD) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาของแต่ละจังหวัด

จังหวัด	$\bar{X}$	ปัตตานี	พัทลุง	ตรัง	นครศรีธรรมราช	สุราษฎร์ธานี	สงขลา
ตรัง	3.00	-	-	-	-	*	*
นครศรีธรรมราช	2.44	-	-	-	-	-	*
ปัตตานี	2.33	-	-	-	-	-	-
พัทลุง	2.33	-	-	-	-	-	-
สุราษฎร์ธานี	2.00	-	-	-	-	-	-
สงขลา	1.75	-	-	-	-	-	-

* แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 38 แสดงผลการวิเคราะห์ Least significant difference (LSD) เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาของแต่ละจังหวัด พบว่า กลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองจังหวัดตรังมีศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาสูงกว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดสงขลาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราชมีศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาสูงกว่ากับกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองจังหวัดสงขลาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองจังหวัดตรัง มีศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาสูงกว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองจังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดสงขลา เนื่องจากมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยจัดฝึกอบรมให้กับกลุ่มแม่บ้าน ประชาชนและนักเรียนอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ส่วนจังหวัดสงขลา พบว่า มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาโดยการจัดอบรมและสอนให้กับสมาชิกของกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองด้วยกันเท่านั้น ไม่มีการเผยแพร่ให้กับบุคคลภายนอกจึงมีศักยภาพการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านสิ่งทอพื้นเมืองต่ำกว่าจังหวัดตรังและนครศรีธรรมราช

ตารางที่ 39 ศักยภาพโดยภาพรวมของแต่ละจังหวัดในแต่ละด้าน

จังหวัด	ศักยภาพ						รวม
	ด้านการผลิต	ด้านการพัฒนา	ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์	ด้านการตลาด	ด้านความเข้มแข็งของกลุ่ม	ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา	
สุราษฎร์ธานี	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง
นครศรีธรรมราช	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	สูง	ปานกลาง
ตรัง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	สูง	ปานกลาง
สงขลา	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง
พัทลุง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง
ปัตตานี	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ต่ำ	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง

จากตารางที่ 39 แสดงศักยภาพโดยภาพรวมของแต่ละจังหวัดในแต่ละด้าน จะเห็นว่าทุกจังหวัดมีศักยภาพในภาพรวมระดับปานกลาง โดยจังหวัดสุราษฎร์ธานีและสงขลา มีศักยภาพด้านการผลิต และความเข้มแข็งของกลุ่มในระดับสูง มีศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ การตลาดและการถ่ายทอดภูมิปัญญาในระดับปานกลาง

จังหวัดนครศรีธรรมราช และตรัง มีศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มและการถ่ายทอดภูมิปัญญาในระดับสูง มีศักยภาพด้านการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ และการตลาดในระดับปานกลาง สำหรับจังหวัดพัทลุงมีศักยภาพด้านเข้มแข็งกลุ่มในระดับสูง มีศักยภาพด้านการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ การตลาดและการถ่ายทอดภูมิปัญญาในระดับปานกลาง ส่วนจังหวัดปัตตานี มีศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มในระดับสูง มีศักยภาพด้านการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ คุณภาพของผลิตภัณฑ์และการถ่ายทอดภูมิปัญญาในระดับปานกลาง และมีศักยภาพด้านการตลาดในระดับต่ำ

ตอนที่ 4 การเปรียบเทียบศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของกลุ่มผู้ผลิตที่มี
ระดับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ต่างกัน

ตารางที่ 40 ศักยภาพโดยรวมของแต่ละระดับการคัดสรร

(n = 30)

ระดับดาว	จำนวนกลุ่ม	คะแนนศักยภาพเฉลี่ย	ระดับศักยภาพเฉลี่ย
5 ดาว	4	2.00	ปานกลาง
4 ดาว	14	1.85	ปานกลาง
3 ดาว	8	2.00	ปานกลาง
2 ดาว	4	2.00	ปานกลาง

จากตารางที่ 40 แสดงศักยภาพโดยรวมของแต่ละระดับการคัดสรร จะเห็นว่ากลุ่มผู้ผลิต
สิ่งทอพื้นเมืองที่มีการคัดสรรผลิตภัณฑ์ทุกระดับมีศักยภาพในระดับปานกลาง เป็นที่น่าสังเกตว่า
กลุ่มระดับ 4 ดาว มีคะแนนศักยภาพต่ำกว่ากลุ่มระดับ 2 ดาว และ 3 ดาว ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะ
เกณฑ์การคัดสรรผลิตภัณฑ์ OTOP พิจารณาแหล่งที่มาของวัตถุดิบ การขยายแรงงาน กำลังการผลิต
ช่วงระยะเวลาในการผลิต ศักยภาพการผลิตจำนวนมากเพื่อจำหน่าย แหล่งจำหน่ายสินค้า ความ
ต่อเนื่องของตลาด รูปแบบของบรรจุภัณฑ์ ช่องทางการจำหน่าย การพัฒนารูปแบบ สีเส้นของ
ผลิตภัณฑ์ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ และการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ในการ
การผลิต จากผลงานที่ส่งเข้าคัดสรรเป็นรายชิ้น ซึ่งจากการสัมภาษณ์ พบว่า สมาชิกกลุ่มที่ได้รับการ
คัดสรรระดับ 4 ดาวบางคน ที่มีฝีมือการทอผ้าก็จะส่งผลงานของตนเองเข้ารับการคัดสรรในนาม
ของกลุ่มผู้ผลิต แต่การศึกษาศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ครั้งนี้เป็น
การศึกษาศักยภาพของกลุ่มผู้ผลิต ดังนั้นจึงทำให้กลุ่มผู้ผลิตที่ได้รับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ระดับ
4 ดาว มีคะแนนศักยภาพโดยรวมต่ำกว่ากลุ่มระดับ 3 ดาว และ 2 ดาว

ตารางที่ 41 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพโดยรวมของแต่ละระดับการ
กีดสรร

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	3	4.206	.051	.356	.786
ภายในกลุ่ม	26	6.094	.143		
รวม	29	3.867			

ตารางที่ 41 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพโดยรวมของแต่ละระดับการกีดสรร พบว่า กลุ่มผู้ผลิตที่มีระดับการกีดสรรผลิตภัณฑ์ต่างกัน มีศักยภาพโดยรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น สรุปได้ว่าศักยภาพโดยรวม ได้แก่ ศักยภาพด้านการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ การตลาด ความเข้มแข็งของกลุ่ม และการถ่ายทอดภูมิปัญญาของแต่ละระดับการกีดสรร มีศักยภาพไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 42 ศักยภาพด้านการผลิตของแต่ละระดับการกีดสรร

(n = 30)

ระดับดาว	จำนวนกลุ่ม	คะแนนศักยภาพเฉลี่ย	ระดับศักยภาพเฉลี่ย
5 ดาว	4	2.06	ปานกลาง
4 ดาว	14	1.90	ปานกลาง
3 ดาว	8	1.92	ปานกลาง
2 ดาว	4	2.04	ปานกลาง

จากตารางที่ 42 แสดงศักยภาพด้านการผลิตของแต่ละระดับการกีดสรร ทุกระดับการกีดสรรผลิตภัณฑ์มีศักยภาพในระดับปานกลาง

ตารางที่ 43 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการผลิตของแต่ละระดับการ
กัศสร

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	3	.118	.039	.441	.725
ภายในกลุ่ม	26	2.315	.089		
รวม	29	2.432			

ตารางที่ 43 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการผลิตของแต่ละระดับการกัศสร พบว่า กลุ่มผู้ผลิตที่มีระดับการกัศสรผลิตภัณฑ์ต่างกัน มีศักยภาพด้านการผลิตแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น สรุปได้ว่าศักยภาพด้านการผลิต ได้แก่ การจัดหาวัตถุดิบ การผลิตเส้นด้าย การฟอกย้อม การเตรียมเส้นด้าย การทอ การตัดเย็บ ผลิตภัณฑ์ และการผลิตเพื่อจำหน่ายของแต่ละระดับการกัศสร มีศักยภาพไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 44 ศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของแต่ละระดับการกัศสร

(n = 30)

ระดับดาว	จำนวนกลุ่ม	คะแนนศักยภาพเฉลี่ย	ระดับศักยภาพเฉลี่ย
5 ดาว	4	2.16	ปานกลาง
4 ดาว	14	2.02	ปานกลาง
3 ดาว	8	2.16	ปานกลาง
2 ดาว	4	1.83	ปานกลาง

จากตารางที่ 44 แสดงศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของแต่ละระดับการกัศสร จะเห็นว่าทุกระดับการกัศสรผลิตภัณฑ์มีศักยภาพในระดับปานกลาง

ตารางที่ 45 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของแต่ละระดับการคัดสรร

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	3	.360	.120	.598	.622
ภายในกลุ่ม	26	5.214	.201		
รวม	29	5.574			

ตารางที่ 45 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของแต่ละระดับการคัดสรร พบว่า กลุ่มผู้ผลิตที่มีระดับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ต่างกัน มีศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น สรุปได้ว่าศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ การพัฒนาตลาดยลิสันของผลิตภัณฑ์และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ของแต่ละระดับการคัดสรร มีศักยภาพไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 46 ศักยภาพด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของแต่ละระดับการคัดสรร

(n = 30)

ระดับดาว	จำนวนกลุ่ม	คะแนนศักยภาพเฉลี่ย	ระดับศักยภาพเฉลี่ย
5 ดาว	4	2.00	ปานกลาง
4 ดาว	14	1.93	ปานกลาง
3 ดาว	8	2.00	ปานกลาง
2 ดาว	4	1.75	ปานกลาง

จากตารางที่ 46 แสดงศักยภาพด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของแต่ละระดับการคัดสรร จะเห็นว่าทุกระดับการคัดสรรผลิตภัณฑ์มีศักยภาพในระดับปานกลาง

ตารางที่ 47 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของแต่ละระดับการคัดสรร

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	3	.188	.063	.971	.421
ภายในกลุ่ม	26	1.679	.065		
รวม	29	1.867			

ตารางที่ 47 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ของแต่ละระดับการคัดสรร พบว่า กลุ่มผู้ผลิตที่มีระดับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ต่างกัน มีศักยภาพด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น สรุปได้ว่าศักยภาพด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ได้แก่ การรับรองมาตรฐานของแต่ละระดับการคัดสรร มีศักยภาพไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 48 ศักยภาพด้านการตลาดของแต่ละระดับการคัดสรร

(n = 30)

ระดับดาว	จำนวนกลุ่ม	คะแนนศักยภาพเฉลี่ย	ระดับศักยภาพเฉลี่ย
5 ดาว	4	2.00	ปานกลาง
4 ดาว	14	1.92	ปานกลาง
3 ดาว	8	2.06	ปานกลาง
2 ดาว	4	1.75	ปานกลาง

จากตารางที่ 48 แสดงศักยภาพด้านการตลาดของแต่ละระดับการคัดสรร จะเห็นว่าทุกระดับการคัดสรรผลิตภัณฑ์มีศักยภาพในระดับปานกลาง

ตารางที่ 49 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการตลาดของแต่ละระดับการคัดสรร

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	3	.278	.093	.563	.644
ภายในกลุ่ม	26	4.272	.164		
รวม	29	4.550			

ตารางที่ 49 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการตลาดของแต่ละระดับการคัดสรร พบว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองที่มีระดับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ต่างกัน มีศักยภาพด้านการตลาดแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น สรุปได้ว่าศักยภาพด้านการตลาด ได้แก่ ความต่อเนื่องของตลาด แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ รายได้ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา และช่องทางการจัดจำหน่ายของแต่ละระดับการคัดสรร มีศักยภาพไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 50 ศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มของแต่ละระดับการคัดสรร

(n = 30)

ระดับดาว	จำนวนกลุ่ม	คะแนนศักยภาพเฉลี่ย	ระดับศักยภาพเฉลี่ย
5 ดาว	4	2.66	สูง
4 ดาว	14	2.73	สูง
3 ดาว	8	2.91	สูง
2 ดาว	4	2.50	สูง

จากตารางที่ 50 แสดงศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มของแต่ละระดับการคัดสรร จะเห็นว่าทุกระดับการคัดสรรผลิตภัณฑ์มีศักยภาพในระดับสูง เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มระดับ 3 ดาว มีคะแนนศักยภาพสูงกว่ากลุ่มระดับ 4 ดาว และ 5 ดาว ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะกลุ่มผู้ผลิตที่ได้รับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ระดับ 3 ดาว มีกองทุนของกลุ่มมากกว่า 50,000 บาท และมีการบริหารจัดการกลุ่มที่มีผู้นำ มีระเบียบปฏิบัติ และมีโครงสร้างการบริหารกลุ่มที่ดี

ตารางที่ 51 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มของแต่ละระดับการคัดสรร

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	3	.501	.167	1.874	.159
ภายในกลุ่ม	26	2.317	.089		
รวม	29	2.819			

ตารางที่ 51 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มของแต่ละระดับการคัดสรร พบว่า กลุ่มผู้ผลิตที่มีระดับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ต่างกัน มีศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น สรุปได้ว่าศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่ม ได้แก่ การบริหารจัดการกลุ่ม ระยะเวลาจัดตั้งกลุ่มและกองทุนของกลุ่มของแต่ละระดับการคัดสรร มีศักยภาพไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 52 ศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาของแต่ละระดับการคัดสรร

(n = 30)

ระดับดาว	จำนวนกลุ่ม	คะแนนศักยภาพเฉลี่ย	ระดับศักยภาพเฉลี่ย
5 ดาว	4	2.50	สูง
4 ดาว	14	2.14	ปานกลาง
3 ดาว	8	2.56	สูง
2 ดาว	4	2.12	ปานกลาง

จากตารางที่ 52 แสดงศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาของแต่ละระดับการคัดสรร จะเห็นว่าระดับ 3 และ 4 ดาว มีศักยภาพในระดับสูง และระดับ 4 และ 2 ดาวมีศักยภาพในระดับปานกลาง

ตารางที่ 53 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาของแต่ละระดับการคัดสรร

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	3	1.179	.393	1.121	.359
ภายในกลุ่ม	26	9.121	.351		
รวม	29	10.300			

ตารางที่ 53 แสดงผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนของคะแนนศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาของแต่ละระดับการคัดสรร พบว่า กลุ่มผู้ผลิตที่มีระดับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ต่างกัน มีศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้น สรุปได้ว่าศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา ได้แก่ ระบบถ่ายทอดภูมิปัญญา และจำนวนผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาของแต่ละระดับการคัดสรร มีศักยภาพไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 54 ศักยภาพโดยภาพรวมของแต่ละระดับการคัดสรรในแต่ละด้าน

ระดับดาว	ศักยภาพ						รวม
	ด้านการผลิต	ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์	ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์	ด้านการตลาด	ด้านความเข้มแข็งของกลุ่ม	ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา	
5 ดาว	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	สูง	ปานกลาง
4 ดาว	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง
3 ดาว	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	สูง	ปานกลาง
2 ดาว	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	ปานกลาง	สูง	ปานกลาง	ปานกลาง

จากตารางที่ 54 แสดงศักยภาพโดยภาพรวมของแต่ละระดับการคัดสรรในแต่ละด้าน จะเห็นว่าแต่ละระดับการคัดสรรมีศักยภาพในภาพรวมระดับปานกลาง โดยระดับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ 5 ดาว และ 3 ดาว มีศักยภาพด้านการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ และด้านการตลาดในระดับปานกลาง และมีศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่ม และการถ่ายทอดภูมิปัญญาในระดับสูง สำหรับระดับการคัดสรร 4 ดาว และ 2 ดาว มีศักยภาพด้านการผลิต

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ การตลาด และการถ่ายทอดภูมิปัญญาในระดับปานกลาง และมีศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มในระดับสูง

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุป

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ศึกษาลักษณะพื้นฐานของกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองภาคใต้
2. ศึกษาศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของกลุ่มผู้ผลิตภาคใต้ ในด้านต่าง ๆ ดังนี้
  - 2.1 ด้านการผลิต
  - 2.2 ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์
  - 2.3 ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์
  - 2.4 ด้านการตลาด
  - 2.5 ด้านความเข้มแข็งของกลุ่ม
  - 2.6 ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา
3. เปรียบเทียบศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของกลุ่มผู้ผลิตแต่ละจังหวัดของภาคใต้ ในด้านการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ การตลาด ความเข้มแข็งของกลุ่ม และด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา
4. เปรียบเทียบศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของกลุ่มผู้ผลิตที่มีระดับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ต่างกัน ในด้านการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ คุณภาพของผลิตภัณฑ์ การตลาด ความเข้มแข็งของกลุ่ม และด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (purposive sampling) จากกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองที่ได้รับการคัดสรรหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับ 1-5 ดาว ในเว็บไซต์ไทยตำบล ดอท คอม และในรายชื่อผลการคัดสรรสินค้า หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย ปี พ.ศ. 2549 ได้แก่ จังหวัดตรัง นครศรีธรรมราช ปัตตานี พัทลุง สงขลา และสุราษฎร์ธานี จำนวน 30 กลุ่ม เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ลักษณะพื้นฐานของกลุ่มผู้ผลิต

สิ่งทอพื้นเมือง และศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมือง 6 ด้าน คือ ด้านการผลิต ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด ด้านความเข้มแข็งของกลุ่ม และด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา

วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะพื้นฐานของกลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมือง โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ ข้อมูลศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ และค่าเฉลี่ย เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของกลุ่มผู้ผลิตในแต่ละจังหวัด และที่มีระดับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ต่างกัน โดยใช้ค่า F-test และเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย โดยใช้ Least Significant Difference (LSD)

ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มผู้ผลิตส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิก 25 คน หรือต่ำกว่า เป็นกลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้านหรือกลุ่มอาชีพ ระดับผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรรในปี พ.ศ. 2549 ส่วนใหญ่เป็นระดับ 4 ดาว และนับถือศาสนาพุทธ ชนิดของผ้าที่ทอได้ คือ ผ้าพื้น ผ้าทอยกดอก และผ้าตา ไยที่กลุ่มผู้ผลิตนิยมใช้มากที่สุดคือใยประดิษฐ์ ไม่ได้ย้อมสีเอง ก็ทอผ้าที่ใช้เกือบทั้งหมดเป็นที่กระตุก รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจำหน่ายมากที่สุดคือ ผ้าผืนสำหรับตัดเสื้อผ้า

การวิเคราะห์ศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมือง ได้ผลดังนี้

1. ศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้

1.1 ศักยภาพภูมิปัญญาแต่ละด้านของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้ พบว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ มีศักยภาพภูมิปัญญาไทยแต่ละด้านในภาพรวมระดับปานกลาง โดยมีศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มในระดับสูง ส่วนด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การตลาด การผลิต และการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์มีศักยภาพในระดับปานกลาง

1.2 ศักยภาพด้านการผลิต พบว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้มีศักยภาพด้านการผลิตในระดับปานกลาง โดยมีศักยภาพด้านการออกแบบลวดลาย สี สัน และรูปแบบผลิตภัณฑ์ และการเตรียมเส้นด้ายในระดับสูง นอกจากนี้มีศักยภาพระดับปานกลาง ยกเว้นด้านการจัดหาวัตถุดิบมีศักยภาพต่ำ

1.3 ศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ พบว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้มีศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในระดับปานกลาง

1.4 ศักยภาพด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ พบว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ มีศักยภาพด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ในระดับปานกลาง

1.5 ศักยภาพด้านการตลาด พบว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้มีศักยภาพด้านการตลาดในระดับปานกลาง โดยมีศักยภาพด้านความต่อเนื่องของตลาดในระดับสูง ส่วนแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์และรายได้ในการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา มีศักยภาพในระดับปานกลาง และช่องทางการจัดจำหน่าย ในระดับต่ำ

1.6 ศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่ม พบว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้ มีศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่มในระดับสูง

1.7 ศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาของกลุ่มผู้ผลิตในภาคใต้ พบว่ากลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองในภาคใต้มีศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาในภาพรวมระดับปานกลาง

2. ศักยภาพภูมิปัญญาด้านสิ่งทอพื้นเมืองโดยรวมในแต่ละจังหวัดของภาคใต้ พบว่าทุกจังหวัดมีศักยภาพในระดับปานกลาง จังหวัดที่มีคะแนนศักยภาพโดยรวมสูงสุด คือจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดที่มีคะแนนศักยภาพต่ำสุดคือ จังหวัดพัทลุง

2.1 ศักยภาพด้านการผลิต ซึ่งได้แก่ การจัดหาวัตถุดิบ การผลิตเส้นด้าย การฟอกย้อม การเตรียมเส้นด้าย การทอ การออกแบบลวดลาย สีส้น และรูปแบบผลิตภัณฑ์ การตัดเย็บผลิตภัณฑ์ การผลิตเพื่อจำหน่าย พบว่าทุกจังหวัดมีศักยภาพในระดับปานกลาง จังหวัดที่มีคะแนนศักยภาพสูงสุด คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และต่ำสุดคือ จังหวัดพัทลุง

2.2 ศักยภาพด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งได้แก่ การพัฒนาลวดลายสีส้นของผลิตภัณฑ์ การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์และการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ทุกจังหวัดมีศักยภาพในระดับปานกลาง จังหวัดที่มีคะแนนศักยภาพสูงสุด คือจังหวัดปัตตานี และจังหวัดที่มีคะแนนศักยภาพต่ำสุดคือ จังหวัดสงขลา

2.3 ศักยภาพด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ซึ่งได้แก่ การได้รับการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ ทุกจังหวัดมีศักยภาพในระดับปานกลาง จังหวัดที่มีคะแนนศักยภาพสูงสุดคือ จังหวัดตรัง และจังหวัดที่มีคะแนนศักยภาพต่ำสุดคือ จังหวัดปัตตานี

2.4 ศักยภาพด้านการตลาด ซึ่งได้แก่ แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ความต่อเนื่องของตลาด ช่องทางการจัดจำหน่ายและรายได้ จากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา เกือบทุกจังหวัดมีศักยภาพด้านการตลาดในระดับปานกลาง จังหวัดที่มีคะแนนศักยภาพสูงสุด คือจังหวัดตรัง และจังหวัดที่มีคะแนนศักยภาพต่ำสุดคือ จังหวัดปัตตานี

2.5 ศักยภาพด้านความเข้มแข็งของกลุ่ม ซึ่งได้แก่ ระยะเวลาการจัดตั้งกลุ่ม กองทุนของกลุ่มและการบริหารจัดการกลุ่ม ทุกจังหวัดมีศักยภาพระดับสูง จังหวัดที่มีคะแนนศักยภาพสูงสุด คือจังหวัดพัทลุง และจังหวัดที่มีคะแนนศักยภาพต่ำสุดคือ สงขลา

2.6 ศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา ซึ่งได้แก่ ระบบถ่ายทอดภูมิปัญญาและจำนวนผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา เกือบทุกจังหวัดมีศักยภาพในระดับปานกลาง มีเพียง 2 จังหวัดที่มีศักยภาพในระดับสูง คือ จังหวัดตรังและจังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการทดสอบสมมติฐานได้ผลดังนี้

1. กลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองในแต่ละจังหวัดของภาคใต้ มีศักยภาพด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่มีศักยภาพด้านการผลิต ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด ด้านความเข้มแข็งของกลุ่มแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. กลุ่มผู้ผลิตสิ่งทอพื้นเมืองที่มีระดับการคัดสรรผลิตภัณฑ์ที่ได้รับแตกต่างกัน มีศักยภาพด้านการผลิต ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด ด้านความเข้มแข็งของกลุ่ม และด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญาแตกต่างกันอย่าง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา พบว่าระบบการถ่ายทอดและจำนวนผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาของกลุ่มผู้ผลิตมีศักยภาพปานกลาง ควรมีการพัฒนาโดยการจัดฝึกอบรมให้กับผู้สนใจและเปิดสอนหลักสูตรระยะสั้นให้กับเยาวชนเพิ่มเติมหรืออาจจะให้มีการบรรจุในหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปะการทอผ้าพื้นเมืองในท้องถิ่น

2. ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ พบว่าลวดลาย สี สันของผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตมีศักยภาพปานกลาง ควรมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วยในการออกแบบให้เป็นที่ต้องการของตลาดและทันสมัย

3. ด้านการผลิต พบว่าการตัดเย็บเครื่องแต่งกาย ผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอและผลิตภัณฑ์อื่น ๆ มีศักยภาพปานกลาง เนื่องจากมีสมาชิกกลุ่มสามารถตัดเย็บได้เพียงบางส่วน จึงควรมีการพัฒนาโดยการฝึกอบรมด้านการตัดเย็บให้กับกลุ่มผู้ผลิตเพื่อเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์

4. ด้านการตลาด พบว่าแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์และช่องทางการจัดจำหน่ายมีศักยภาพปานกลาง เนื่องจากมีแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์เพียง 2-3 แห่ง โดยมีการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์เอง และผ่านคนกลางเท่านั้น จึงควรมีการจำหน่ายผ่านสื่อต่างๆ เช่น อินเทอร์เน็ต ป้ายโฆษณา แผ่นพับ เป็นต้น เพื่อให้ผลิตภัณฑ์เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษางานหัตถกรรมพื้นเมืองอื่นๆ นอกจากสิ่งทอพื้นเมืองในจังหวัดตรัง นครศรีธรรมราช ปัตตานี พัทลุง สงขลา และจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อรวบรวมหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ในจังหวัดนั้นๆ

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยและปัญหาที่มีผลกระทบต่อสิ่งทอพื้นเมือง ในจังหวัดตรัง นครศรีธรรมราช ปัตตานี พัทลุง สงขลา และจังหวัดสุราษฎร์ธานี เพื่อให้ผู้ผลิตได้มีการปรับปรุงและพัฒนาสิ่งทอพื้นเมืองให้ดีขึ้น

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในการ
ประสานงานเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเป็นการฟื้นฟูศักยภาพของ
ชุมชนให้เป็นที่ยอมรับ

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กิตติ ลิมสกุล. 2545. แนวทางการพัฒนาท้องถิ่นโดยประชาชนมีส่วนร่วม หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. ใน แนวทางการดำเนิน “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” (Online). Available: <http://www.thaitambon.com/OTOP/OTOPprocess/ProcessPage10.htm>, 3 ตุลาคม 2546.

กิตติยาพรรณ โพธิ์ล้ำม. 2548. การติดตามประเมินผลโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์: กรณีศึกษาผ้าไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. 2544. งานของการพัฒนาชุมชนปี 2544. บพิธการพิมพ์ จำกัด, กรุงเทพฯ.

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. 2544. ที่มาและหลักการของ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. อุตสาหกรรมสาร. 44 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2544):4-3.

กรมศิลปากร. 2542. ภูมิปัญญาและเทคโนโลยีท้องถิ่น. บริษัท פרิสเกล จำกัด, กรุงเทพฯ.

_____. 2547. ผ้าทอพื้นเมืองภาคเหนือ(ล้านนา). สำนักพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม, กรุงเทพฯ.

โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. 2546. ผลิตภัณฑ์ที่เข้าร่วมโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์. <http://www.thaitambon.com/OTOP/Product.htm>, 28 ธันวาคม 2548.

เครือข่ายกาญจนาภิเษก. 2543. ภูมิปัญญาไทย. แหล่งที่มา: <http://kanchanapisek.or.th/kp6/BOOK23/chapter1/t23-1-11.htm#sect>, 28 ธันวาคม 2548.

ขจีจรัส ภิรมย์ธรรมศิริ. 2547. เอกสารประกอบการสอนวิชาสิ่งทอพื้นเมือง. ภาควิชาคหกรรมศาสตร์ คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ. (อัดสำเนา)

ขจีจรัส ภิรมย์ธรรมศิริ. กุลขนิษฐา ราชนบุณยวัฒน์, สุธีลักษณ์ ไกรสุวรรณ, รุ่งทิพย์ ลุยเลา และ ชุติมา ชวลิตมณฑะียร. 2552. ศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, น. 48-55. ใน **เรื่องเติมการประชุมทางวิชาการครั้งที่ 47 ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (สาขาส่งเสริมการเกษตรและคหกรรมศาสตร์).** มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ดร.ณ ไกรศรี. 2547. **การพัฒนาศักยภาพ. แหล่งที่มา:**

<http://www.cdd.go.th/creat/november47/4711091.htm>, 14 มีนาคม 2549.

ทักษิณ ชินวัตร. 2544. **สุนทรพจน์: ตุลาคม 2544.** อ้างอิงใน กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. 2544. นายกรัฐมนตรีเผยนโยบายหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์. อุตสาหกรรมสาร. 44 (พฤศจิกายน-ธันวาคม 2544): 4-13

ทบวงมหาวิทยาลัย. 2541. **ลวดลายบนผืนผ้าสืบสานภูมิปัญญาไทย.** ทบวงมหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

นิตยา กมลวัฒน์นิตยา. 2545. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9** กับการแก้ไข ปัญหาความยากจน. **เศรษฐกิจและสังคม.** (กรกฎาคม-สิงหาคม 2545): 72-74

นิตยา บุญสิงห์. 2544. **วัฒนธรรมไทย.** สำนักพิมพ์พัฒนาศึกษา, กรุงเทพฯ.

นุกุล สุวรรณรัตน์. 2547. **ศึกษาวิเคราะห์การถ่ายทอดภูมิปัญญาศิลปะพื้นบ้านการทอผ้าพื้นเมืองภาคใต้.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.

นิรนาม. 2544. **ความเป็นมาของโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. ประวัติความเป็นมา (Online)**
Available: <http://www.thaitambon.com/OTOP/Info/Imfo1AProduct.htm>, 28 ธันวาคม 2548.

นันทวัน เขวงวิศิษฎ์. 2545. ความคาดหวังของประชาชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีต่อโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บุญเรียง ขจรศิลป์. 2545. สถิติการศึกษา I. พิมพ์ครั้งที่ 8. หจก. พี.เอ็น. การพิมพ์, กรุงเทพฯ.

ปกรณ์ พงศ์วราภา. 2545. ผ้าไทย หนังสือในชุด “ภูมิแผ่นดินไทย”. โอ เอสพรีนติ้งเฮ้าส์, กรุงเทพฯ.

ปรีชา พิณทอง. 2532. สารานุกรมภาษาอีสาน - ไทย - อังกฤษ. ด้านสุทธาการพิมพ์ จำกัด, อุบลราชธานี.

เพชรวิ อุ่นศิริ. 2543. ผ้าทอพื้นเมืองกับวิถีชีวิตชาวไทย. อุตสาหกรรม. 43 (กรกฎาคม-สิงหาคม 2543): 31-36

เพียงเพ็ญ อ่อนแก้ว. 2546. การถ่ายทอดความรู้การทอผ้าพื้นเมืองในจังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

มหาวิทยาลัยศิลปากร. 2543. ผ้าทอพื้นเมืองในภาคเหนือ. บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), กรุงเทพฯ.

วิจิตร ศรีสุวิธานนท์, พิชัย แก้วขาว และตีพะลิ อะตะบุ. 2547. ภูมิปัญญาโลหกรรมพื้นบ้าน. อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, กรุงเทพฯ.

วิบูลย์ ลีสุวรรณ. 2531. ผ้าไทย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว กรุงเทพฯ.

วิบูลย์ ลีสุวรรณ. 2540. ผ้าพื้นบ้านปักยี่ต้ออดีต ปัจจุบัน. อนุสาร อสท. 17(10), 102-104.

วิเชียร ณ นคร. 2535. การสัมมนาวิชาการเรื่อง “มรดกผ้า: ภูมิปัญญาไทย” ผ้าในภาคใต้. 26-28 กรกฎาคม 2535. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, กรุงเทพฯ.

วรรณภา วุฒฑะกุล และ ยุรารัตน์ พันธุ์ยุรา. 2537. **ผ้าทอกับวิถีชีวิตชาวไทย**, น. 17 – 29. ใน
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. **ผ้าไทย**. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
กรุงเทพฯ.

วราภรณ์ วงศ์ปลั่งมภ์. 2544. **ความคิดเห็นของอาจารย์สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราชที่มีต่อผ้ายก
เมืองนคร**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

วรวุช สุวรรณฤทธิ์ และคณาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏ. 2546. **วิถีไทย**. โอ เอสพรีนติ้งเฮ้าส์,
กรุงเทพฯ.

ราชบัณฑิตยสถาน. 2546. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. บริษัทนานมีบุ๊คส์พับ
ลิเคชัน, กรุงเทพฯ

รัชณี กัลป์ยามคุณาวุฒิ. 2538. **ผลงานทางวิชาการการเพิ่มพูนความรู้เรื่องผ้าภาคใต้**.
คณะวิทยาการจัดการ, มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

รัชฎา สุขแสงสุวรรณ. 2547. **ผ้าไทล้ง ไทเวียง**. ภูมิปัญญา, กรุงเทพฯ.

สถาพร ศรีสังข์. 2547. **ผ้าทอภาคใต้ (ความงามและภูมิปัญญาเชิงช่างของชาวใต้)**. บริษัทตลาด
พับลิเคชัน จำกัด, กรุงเทพฯ.

สามารถ จันทร์สุรย์. 2534. **ภูมิปัญญาชาวบ้านคืออะไรอย่างไร**, น. 88-89. ใน **รายงานการ
ประชุมสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง “ภูมิปัญญาชาวบ้าน”**. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว,
กรุงเทพฯ.

สามารถ จันทร์สุรย์. 2536. **ภูมิปัญญาชาวบ้าน**. ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท เล่ม 1
มูลนิธิภูมิปัญญาชาวบ้านและมูลนิธิหมู่บ้าน. อัมรินทร์ พริ้นติ้งกรุ๊ป, กรุงเทพฯ.

สุธีลักษณ์ ไกรสุวรรณ, ขจิรัสย์ ภิรมย์ธรรมศิริ, เสาวพร เมืองแก้ว และ รุ่งทิพย์ ลุยเลา. 2549. ศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของภาคกลาง, น. 588-595. ใน **เรื่องเต็มการประชุมทางวิชาการครั้งที่ 44 ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (สาขาคหกรรมศาสตร์)**. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา. 2546. ความหมายของ “ภูมิปัญญา” และ “ครูภูมิปัญญา”. ศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย. แหล่งที่มา: http://www.thaiwisdom.org/p_pum/center_pum/c_pumb.htm, 22 พฤศจิกายน 2547.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. 2545. **ผ้าไทย...สายใยแห่งภูมิปัญญา...สู่คุณค่าเศรษฐกิจไทย**. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, กรุงเทพฯ.

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. 2547. รายงานการสังเคราะห์งานวิจัยผ้าทอพื้นบ้านภาคใต้ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในกิจกรรมส่งเสริมงานวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนามาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์ระดับชุมชนในผ้าทอพื้นบ้านภาคใต้. เค. ที. กราฟฟิค การพิมพ์, กรุงเทพฯ.

สำนักวิจัย สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2541. **คุณภาพชีวิตของคนในเมืองภาคใต้**. ทิพนธ์การพิมพ์, กรุงเทพฯ.

อารอบ เรื่องสังข์, ปรีดา เรื่องสังข์, อารีย์ ปั่นทอง, จุไร ตูलयสุข, อนงค์ ภิรมย์ทอง, สุจินต์ ฤทธิมา, อาพั๊ด ทองแป้น และ สุนทรี สังข์อยู่ทซ์. 2547. **โครงการแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาลายผ่านหมื่นศรี**. สำนักกองทุนสนับสนุนการวิจัย, กรุงเทพฯ.

อุบลศรี อรรถพันธ์. 2529. **การศึกษาเรื่องการทอผ้าไหมพรมเรียง**. สถาบันทักษิณคดีศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา, สงขลา.

อุบลศรี อรรถพันธ์ และ ชัลมา วงศ์สุภรานันต์. 2540. **ผ้าทอพื้นบ้านภาคใต้**. สถาบันทักษิณคดีศึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.

อัญญาพร ทองบริสุทธี. 2547. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลผลิตผ้าจกพื้นเมืองของชุมชนลาวซีและลาว
ครั้ง อำเภอดงหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.

Piromthamsiri, K., Rathanbunyawat, K., Kraisuwan, S., Luilao, R., and Chawalitmontien, C.
2009. Potential of Thai Wisdom Native Textiles Southern Thailand, pp 93. In
**proceeding of the 15th Biennial International Congress of Asian Regional
Association for Home Economics – Social upliftment Through human
Empowerment in Perspective of Home Economics.** 11–15 December 2009, Pune,
India.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
แบบสัมภรณ์ศึกษภาพภูมิปัญญาไทย
ด้านสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้

แบบสัมภาษณ์ศักยภาพภูมิปัญญาไทยด้านสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้

ส่วนที่ 1 ลักษณะพื้นฐาน

1. ชื่อกลุ่ม.....
2. ที่อยู่เลขที่..... หมู่ที่..... ตำบล..... อำเภอ.....
จังหวัด..... โทรศัพท์..... โทรสาร.....
E-mail.....
3. ระดับดาว (OTOP).....
4. สถานภาพของกลุ่ม
 กลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้าน หรือกลุ่มอาชีพ   กลุ่มสหกรณ์
 อื่นๆ เช่น กิจการส่วนบุคคล ฯลฯ (ระบุ.....)
5. ระดับผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรรในปี พ.ศ. 2549
 1 ดาว   2 ดาว
 3 ดาว   4 ดาว
 5 ดาว
6. ศาสนา
 พุทธ   อิสลาม
 อื่นๆ ระบุ.....
7. ชนิดของผ้าที่ทอ
 ผ้าพื้น
 ผ้าตา
 ผ้าริ้ว
 ผ้าหางกระรอก
 ผ้ามัดหมี่
 ผ้าจิด
 ผ้าจก
 ผ้ายกดอก
 ผ้าลายน้ำไหล
 อื่นๆ ระบุ.....

8. รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจำหน่าย

- ( ) ผ้าจีน
- ( ) ผ้าโสร่ง
- ( ) ผ้าขาวม้า
- ( ) ผ้าฝ้ายสำหรับตัดเสื้อผ้า
- ( ) ผ้าห่ม
- ( ) ผ้าพันคอ/ผ้าคลุมไหล่
- ( ) หมอน
- ( ) ผ้าปูโต๊ะ
- ( ) ปลอกหมอน
- ( ) ผ้า màn
- ( ) เสื้อ
- ( ) กระโปรง
- ( ) กระเป๋า
- ( ) อื่นๆ ระบุ

9. ใยที่ใช้ทอผ้า

- ( ) ไหม
- ( ) ฝ้าย
- ( ) ใยประดิษฐ์
- ( ) อื่นๆ ระบุ.....

10. สีที่ใช้ย้อม

- ( ) สีธรรมชาติ
- ( ) สีสังเคราะห์
- ( ) ไม่ทราบ (ไม่ได้ย้อมเอง)

11. กี่ที่ใช้ทอ

- ( ) กี่ทอมือจำนวน.....
- ( ) กี่กระตุก จำนวน.....
- ( ) อื่นๆ ระบุ.....จำนวน.....

ส่วนที่ 2 ศักยภาพด้านสิ่งทอพื้นเมือง

1. ด้านการจัดหาวัตถุดิบ

- 1.1 ไยฝ้าย ( ) ปลูกฝ้ายเอง
 ( ) ซื้อจากแหล่งจำหน่ายภายในจังหวัด
 ( ) ซื้อจากแหล่งจำหน่ายภายนอกจังหวัด/ไม่มีการจัดหา
- 1.2 ไยไหม ( ) ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเอง
 ( ) ซื้อจากแหล่งจำหน่ายภายในจังหวัด
 ( ) ซื้อจากแหล่งจำหน่ายภายนอกจังหวัด/ไม่มีการจัดหา
- 1.3 ไยประดิษฐ์ ( ) ซื้อจากผู้ผลิตโดยตรง
 ( ) ซื้อจากแหล่งจำหน่ายภายในจังหวัด
 ( ) ซื้อจากแหล่งจำหน่ายภายนอกจังหวัด/ไม่มีการจัดหา
- 1.4 สีย้อมธรรมชาติ ( ) ปลูกหรือหาเองได้ในหมู่บ้าน
 ( ) ซื้อจากแหล่งจำหน่ายภายในจังหวัด
 ( ) ซื้อจากแหล่งจำหน่ายภายนอกจังหวัด/ไม่มีการจัดหา
- 1.5 สีย้อมสังเคราะห์ ( ) ซื้อจากผู้ผลิตโดยตรง
 ( ) ซื้อจากแหล่งจำหน่ายภายในจังหวัด
 ( ) ซื้อจากแหล่งจำหน่ายภายนอกจังหวัด/ไม่มีการจัดหา

2. ด้านการผลิตเส้นด้าย

- 2.1 การสาวไหม ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถสาวไหมได้อย่างชำนาญ
 ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถสาวไหมได้ดีปานกลาง
 ( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถสาวไหมได้
- 2.2 การปั่นด้ายฝ้าย ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถปั่นด้ายฝ้ายได้อย่างชำนาญ
 ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถปั่นด้ายฝ้ายได้ดีปานกลาง
 ( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถปั่นด้ายฝ้ายได้

3. ด้านการฟอกย้อม

- 3.1 การฟอกไหม ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถฟอกไหมได้อย่างชำนาญ
 ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถฟอกไหมได้ดีปานกลาง
 ( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถฟอกไหมได้

- 3.2 การฟอกขาวเส้นด้าย ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถฟอกขาวเส้นด้ายได้อย่าง
ชำนาญ
( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถฟอกขาวเส้นด้ายได้ดีปาน
กลาง
( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถฟอกขาวเส้นด้ายได้
- 3.3 การย้อมสีธรรมชาติ ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถย้อมสีธรรมชาติได้อย่าง
ชำนาญ
( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถย้อมสีธรรมชาติได้ดีปาน
กลาง
( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถย้อมสีธรรมชาติได้
- 3.4 การย้อมสีสังเคราะห์ ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถย้อมสีสังเคราะห์ได้อย่าง
ชำนาญ
( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถย้อมสีสังเคราะห์ได้ดีปาน
กลาง
( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถย้อมสีสังเคราะห์ได้
4. ด้านการเตรียมเส้นด้าย
- 4.1 การเตรียมด้ายยืน ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถเตรียมด้ายยืนได้อย่างชำนาญ
( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถเตรียมด้ายยืนได้ดีปานกลาง
( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถเตรียมด้ายยืนได้
- 4.2 การร้อยตะกอลำสำหรับ
ทอลายขัด ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถร้อยตะกอลำสำหรับทอลายขัด
ได้อย่างชำนาญ
( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถร้อยตะกอลำสำหรับทอลายขัด
ได้ดีปานกลาง
( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถร้อยตะกอลำสำหรับทอลาย
ขัดได้
- 4.3 การร้อยตะกอลำสำหรับทอ
ลายสอง ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถร้อยตะกอลำสำหรับทอลายสอง
ได้อย่างชำนาญ
( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถร้อยตะกอลำสำหรับทอลายสอง
ได้ดีปานกลาง

- ( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถร้อยตะกอลำหรับทอลายสองได้
- 4.4 การร้อยตะกอลำหรับทอลายดอก
- ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถร้อยตะกอลำหรับทอลายดอกได้อย่างชำนาญ
- ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถร้อยตะกอลำหรับทอลายดอกได้ค้ำปานกลาง
- ( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถร้อยตะกอลำหรับทอลายสองและทอลายดอกได้
- 4.5 การเตรียมด้ายพุ่งสำหรับมัดหมี่
- ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถเตรียมด้ายพุ่งสำหรับมัดหมี่ได้อย่างชำนาญ
- ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถเตรียมด้ายพุ่งสำหรับมัดหมี่ได้ค้ำปานกลาง
- ( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถเตรียมด้ายพุ่งสำหรับมัดหมี่ได้
- 4.6 การมัดหมี่
- ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถมัดหมี่ได้อย่างชำนาญ
- ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถมัดหมี่ได้ค้ำปานกลาง
- ( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถมัดหมี่ได้
5. ด้านการทอ
- 5.1 การทอลายขัด
- ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอลายขัดได้อย่างชำนาญ
- ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอลายขัดได้ค้ำปานกลาง
- ( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอลายขัดได้
- 5.2 การทอลายสอง
- ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอลายสองได้อย่างชำนาญ
- ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอลายสองได้ค้ำปานกลาง
- ( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอลายสองได้
- 5.3 การทอลายดอก
- ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอลายดอกได้อย่างชำนาญ
- ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอลายดอกได้ค้ำปานกลาง
- ( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอลายดอกได้
- 5.4 การทอลายจก
- ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอลายจกได้อย่างชำนาญ
- ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอลายจกได้ค้ำปานกลาง
- ( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอลายจกได้

- 5.5 การทอมัดหมี ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอมัดหมีได้อย่างชำนาญ
 ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอมัดหมีได้ดีปานกลาง
 ( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอมัดหมีได้
6. ด้านลวดลาย สีเส้นและรูปแบบผลิตภัณฑ์
- 6.1 การออกแบบสีเส้น ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถออกแบบสีเส้น ได้ดีมาก
 ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถออกแบบสีเส้น ได้ดีปานกลาง
 ( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถออกแบบสีเส้น ได้
- 6.2 การออกแบบลวดลายผ้า ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถออกแบบลวดลายผ้า ได้ดีมาก
 ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถออกแบบลวดลายผ้า ได้ดีปานกลาง
 ( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถออกแบบลวดลายผ้า ได้
- 6.3 การออกแบบผลิตภัณฑ์ ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ ได้ดีมาก
 ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ ได้ดีปานกลาง
 ( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ ได้
7. ด้านการตัดเย็บผลิตภัณฑ์
- 7.1 การตัดเย็บเครื่องแต่งกาย ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถตัดเย็บเครื่องแต่งกายได้อย่างชำนาญ
 ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถตัดเย็บเครื่องแต่งกายได้ดีปานกลาง
 ( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถตัดเย็บเครื่องแต่งกายได้
- 7.2 การตัดเย็บผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ (เช่น ปลอกหมอน ผ้าม่าน ฯลฯ) ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถตัดเย็บผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอได้อย่างชำนาญ
 ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถตัดเย็บผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอได้ดีปานกลาง
 ( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถตัดเย็บผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอได้
- 7.3 การตัดเย็บผลิตภัณฑ์อื่นๆ (เช่น กระเป๋า รองเท้า ฯลฯ) ( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถตัดเย็บผลิตภัณฑ์อื่นได้อย่างชำนาญ

( ) มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถตัดเย็บผลิตภัณฑ์อื่น ได้ดีปานกลาง

( ) ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถตัดเย็บผลิตภัณฑ์อื่น ได้

8. การผลิตเพื่อจำหน่าย

8.1 จำนวนแรงงาน

( ) มากกว่า 50 คน

( ) 20 – 50 คน

( ) น้อยกว่า 20 คน

8.2 ความสามารถผลิตซ้ำ

( ) สามารถผลิตซ้ำได้ในคุณภาพเดิม

( ) สามารถผลิตซ้ำได้ในคุณภาพใกล้เคียงของเดิม

( ) ไม่สามารถผลิตซ้ำได้ในคุณภาพเดิม

8.3 ช่วงเวลาในการผลิต

( ) ผลิตได้ตลอดเวลา

( ) ผลิตได้เฉพาะบางฤดูกาล

( ) ผลิตได้เฉพาะช่วงที่ว่างจากงานประจำ

8.4 กำลังการผลิตเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา

( ) มีกำลังการผลิตเพิ่มขึ้น

( ) มีกำลังการผลิตคงเดิม

( ) มีกำลังการผลิตลดลง

8.5 กำลังการผลิตเพื่อสนองตอบความต้องการของลูกค้า

( ) มีกำลังการผลิตที่สามารถสนองตอบความต้องการ

( ) ของลูกค้าได้มากกว่า 70 เปอร์เซ็นต์

( ) มีกำลังการผลิตที่สามารถสนองตอบความต้องการของลูกค้าได้ 50 – 70 เปอร์เซ็นต์

( ) มีกำลังการผลิตที่สามารถสนองตอบความต้องการของลูกค้าได้น้อยกว่า 50 เปอร์เซ็นต์

9. ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์

9.1 การพัฒนาลวดลาย สี สันของผลิตภัณฑ์

( ) มีการพัฒนาต่อเนื่องโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีสมัยใหม่

( ) มีการพัฒนาต่อเนื่องโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

( ) ไม่มีการพัฒนาต่อเนื่อง

9.2 การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์

( ) พัฒนาตามข้อเสนอแนะของลูกค้า

( ) พัฒนาตามแนวคิดของกลุ่ม

- ( ) ไม่มีการพัฒนา
- 9.3 การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ ( ) พัฒนาบรรจุภัณฑ์อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ
( ) เป็นแบบดั้งเดิม ไม่มีการพัฒนา
( ) ไม่มีบรรจุภัณฑ์
10. ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์
- 10.1 การรับรองมาตรฐาน ( ) ได้รับการรับรองมาตรฐาน มอก. หรือมาตรฐานสากล
( ) ได้รับการรับรองมาตรฐาน มผช.
( ) ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน
11. ด้านการตลาด
- 11.1 แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ ( ) มีแหล่งจำหน่าย 4 แห่งขึ้นไป
( ) มีแหล่งจำหน่าย 2 – 3 แห่ง
( ) มีแหล่งจำหน่ายเฉพาะในพื้นที่ที่กลุ่มทำการผลิต
- 11.2 ความต่อเนื่องของตลาด ( ) มีลูกค้าเก่าและลูกค้าใหม่ และมีการสั่งซื้ออย่างสม่ำเสมอ
( ) มีลูกค้าเก่าและลูกค้าใหม่แต่ไม่มีการสั่งซื้ออย่างสม่ำเสมอ
( ) มีเฉพาะลูกค้าใหม่
- 11.3 ช่องทางการจัดจำหน่าย ( ) จำหน่ายเอง ผ่านคนกลาง และผ่านสื่อต่างๆ
( ) จำหน่ายเอง และผ่านคนกลาง
( ) จำหน่ายเองอย่างเดียว
- 11.4 รายได้ในการจำหน่าย ( ) เพิ่มขึ้น
ผลิตภัณฑ์เมื่อเทียบกับปี ( ) คงเดิม
ที่ผ่านมา ( ) ลดลง
12. ด้านความเข้มแข็งของกลุ่ม
- 12.1 กองทุนของกลุ่ม ( ) มากกว่า 50,000 บาท
( ) 30,000 – 50,000 บาท
( ) ต่ำกว่า 30,000 บาท
- 12.2 การบริหารจัดการกลุ่ม ( ) มีผู้นำกลุ่ม มีระเบียบปฏิบัติ และมีโครงสร้างการบริหารกลุ่ม

- ( ) มีผู้นำกลุ่ม แต่ไม่มีระเบียบปฏิบัติ หรือโครงสร้างการบริหารกลุ่ม
- ( ) ไม่มีผู้นำกลุ่ม หรือไม่มีการรวมกลุ่ม

13. ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา

- 13.1 ระบบถ่ายทอดภูมิปัญญา
  - ( ) มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาอย่างเป็นระบบ (มีการฝึกอบรม การสอนอย่างเป็นระบบ)
  - ( ) มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาอย่างไม่เป็นระบบในครอบครัว (เช่น แม่สอนลูก)
  - ( ) ไม่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา
- 13.2 จำนวนผู้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา
  - ( ) คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา
  - ( ) คนในหมู่บ้านส่วนน้อยได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา
  - ( ) ไม่มีคนในหมู่บ้านที่ได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญา

ภาคผนวก ข
เกณฑ์การประเมินศักยภาพภูมิปัญญาไทย
ด้านสิ่งทอพื้นเมืองของภาคใต้

เกณฑ์การให้คะแนนศักยภาพด้านการจัดหาวัตถุดิบ ด้านการผลิตเส้นด้าย ด้านการฟอกย้อม ด้านการเตรียมเส้นด้าย ด้านการทอ ด้านลวดลาย สีสันทและรูปแบบผลิตภัณฑ์ ด้านการตัดเย็บผลิตภัณฑ์ ด้านการผลิตเพื่อจำหน่าย ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์ ด้านการตลาด ด้านความเข้มแข็งของกลุ่มและด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา มีดังนี้

ตารางผนวกที่ ข1 เกณฑ์การประเมินศักยภาพด้านสิ่งทอพื้นเมือง

ศักยภาพด้านสิ่งทอพื้นเมือง	คำตอบ	คะแนน
1. ด้านการจัดหาวัตถุดิบ		
1.1 ไยฝ้าย	ปลูกฝ้ายเอง	3
	ซื้อจากแหล่งจำหน่ายภายในจังหวัด	2
	ซื้อจากแหล่งจำหน่ายภายนอกจังหวัด/ไม่มี การจัดหา	1
1.2 ไยไหม	ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเอง	3
	ซื้อจากแหล่งจำหน่ายภายในจังหวัด	2
	ซื้อจากแหล่งจำหน่ายภายนอกจังหวัด	1
1.3 ไยประดิษฐ์	ซื้อจากผู้ผลิตโดยตรง	3
	ซื้อจากแหล่งจำหน่ายภายในจังหวัด	2
	ซื้อจากแหล่งจำหน่ายภายนอกจังหวัด	1
1.4 สีย้อมธรรมชาติ	ปลูกหรือหาเองได้ในหมู่บ้าน	3
	ซื้อจากแหล่งจำหน่ายภายในจังหวัด	2
	ซื้อจากแหล่งจำหน่ายภายนอกจังหวัด	1
1.5 สีย้อมสังเคราะห์	ซื้อจากผู้ผลิตโดยตรง	3
	ซื้อจากแหล่งจำหน่ายภายในจังหวัด	2
	ซื้อจากแหล่งจำหน่ายภายนอกจังหวัด	1

ตารางผนวกที่ ข1 (ต่อ)

ศักยภาพด้านสิ่งทอพื้นเมือง	คำตอบ	คะแนน
2. ด้านการผลิตเส้นด้าย		
2.1 การสาวไหม	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถสาวไหมได้อย่างชำนาญ	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถสาวไหมได้ดีปานกลาง	2
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถสาวไหมได้	1
2.2 การปั่นด้ายฝ้าย	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถปั่นด้ายฝ้ายได้อย่างชำนาญ	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถปั่นด้ายฝ้ายได้ดีปานกลาง	2
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถปั่นด้ายฝ้ายได้	1
3. ด้านการฟอกย้อม		
3.1 การฟอกไหม(การฟอกขาวไหม)	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถฟอกไหมได้อย่างชำนาญ	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถฟอกไหมได้ดีปานกลาง	2
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถฟอกไหมได้	1
3.2 การฟอกขาวเส้นด้าย	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถฟอกขาวเส้นด้ายได้อย่างชำนาญ	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถฟอกขาวเส้นด้ายได้ดีปานกลาง	2
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถฟอกขาวเส้นด้ายได้	1
3.3 การย้อมสีธรรมชาติ	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถย้อมสีธรรมชาติได้อย่างชำนาญ	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถย้อมสีธรรมชาติได้ดีปานกลาง	2
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถย้อมสีธรรมชาติได้	1
3.4 การย้อมสีสังเคราะห์	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถย้อมสีสังเคราะห์ได้อย่างชำนาญ	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถย้อมสีสังเคราะห์ได้ดีปานกลาง	2

ตารางผนวกที่ ข1 (ต่อ)

ศักยภาพด้านสิ่งทอพื้นเมือง	คำตอบ	คะแนน
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถซ่อมสีสังเคราะห์ได้	1
4. ด้านการเตรียมเส้นด้าย		
4.1 การเตรียมด้ายยืน	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถเตรียมด้ายยืนได้อย่างชำนาญ	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถเตรียมด้ายยืนได้ดีปานกลาง	2
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถเตรียมด้ายยืนได้	1
4.2 การร้อยตะกอลำหรับทอลายขัด	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถร้อยตะกอลำหรับทอลายขัดได้อย่างชำนาญ	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถร้อยตะกอลำหรับทอลายขัดได้ดีปานกลาง	2
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถร้อยตะกอลำหรับทอลายขัดได้	1
4.3 การร้อยตะกอลำหรับทอลายสอง	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถร้อยตะกอลำหรับทอลายสองได้อย่างชำนาญ	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถร้อยตะกอลำหรับทอลายสองได้ดีปานกลาง	2
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถร้อยตะกอลำหรับทอลายสองได้	1
4.4 การร้อยตะกอลำหรับทอยกดอก	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถร้อยตะกอลำหรับทอยกดอกได้อย่างชำนาญ	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถร้อยตะกอลำหรับทอยกดอกได้ดีปานกลาง	2
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถร้อยตะกอลำหรับทอยกดอกได้	1

ตารางผนวกที่ ข1 (ต่อ)

ศักยภาพด้านสิ่งทอพื้นเมือง	คำตอบ	คะแนน
4.5 การเตรียมด้ายพุ่งสำหรับมัดหมี่	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถเตรียมด้ายพุ่งสำหรับมัดหมี่ได้อย่างชำนาญ	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถเตรียมด้ายพุ่งสำหรับมัดหมี่ได้ดีปานกลาง	2
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถเตรียมด้ายพุ่งสำหรับมัดหมี่ได้	1
4.6 การมัดหมี่	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถมัดหมี่ได้อย่างชำนาญ	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถมัดหมี่ได้ดีปานกลาง	2
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถมัดหมี่ได้	1
5. ด้านการทอ		
5.1 การทอลายขัด	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอลายขัดได้อย่างชำนาญ	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอลายขัดได้ดีปานกลาง	2
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอลายขัดได้	1
5.2 การทอลายสอง	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอลายสองได้อย่างชำนาญ	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอลายสองได้ดีปานกลาง	2
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอลายสองได้	1
5.3 การทอขกดอก	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอขกดอกได้อย่างชำนาญ	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอขกดอกได้ดีปานกลาง	2
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอขกดอกได้	1

ตารางผนวกที่ ข1 (ต่อ)

ศักยภาพด้านสิ่งทอพื้นเมือง	คำตอบ	คะแนน
5.4 การทอจก	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอจกได้อย่างชำนาญ	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอจกได้ดีปานกลาง	2
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอจกได้	1
5.5 การทอมัดหมี่	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอมัดหมี่ได้อย่างชำนาญ	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอมัดหมี่ได้ดีปานกลาง	2
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถทอมัดหมี่ได้	1
6. ด้านลวดลาย สี สัน และรูปแบบผลิตภัณฑ์		
6.1 การออกแบบลวดลายผ้า	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถออกแบบลวดลายผ้าได้ดีมาก	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถออกแบบลวดลายผ้าได้ดีปานกลาง	2
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถออกแบบลวดลายผ้าได้	1
6.2 การออกแบบสี สัน	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถออกแบบสี สันได้ดีมาก	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถออกแบบสี สันได้ดีปานกลาง	2
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถออกแบบสี สันได้	1
6.3 การออกแบบผลิตภัณฑ์	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ได้ดีมาก	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ได้ดีปานกลาง	2
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถออกแบบสี สันได้	1

ตารางผนวกที่ ข 1 (ต่อ)

ศักยภาพด้านสิ่งทอพื้นเมือง	คำตอบ	คะแนน
7. ด้านการตัดเย็บผลิตภัณฑ์		
7.1 การตัดเย็บเครื่องแต่งกาย	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถตัดเย็บเครื่องแต่งกายได้อย่างชำนาญ	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถตัดเย็บเครื่องแต่งกายได้ดีปานกลาง	2
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถตัดเย็บเครื่องแต่งกายได้	1
7.2 การตัดเย็บผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอ (เช่น ปลอกหมอน ผ้าปูที่นอน ฯลฯ)	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถตัดเย็บผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอได้อย่างชำนาญ	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถตัดเย็บผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอได้ดีปานกลาง	2
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถตัดเย็บผลิตภัณฑ์เคหะสิ่งทอได้	1
7.3 การตัดเย็บผลิตภัณฑ์อื่นๆ (เช่น กระเป๋า รองเท้า ฯลฯ)	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถตัดเย็บผลิตภัณฑ์อื่นๆได้อย่างชำนาญ	3
	มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถตัดเย็บผลิตภัณฑ์อื่นๆได้ดีปานกลาง	2
	ไม่มีสมาชิกกลุ่มที่สามารถตัดเย็บผลิตภัณฑ์อื่นๆได้	1
8. ด้านการผลิตเพื่อจำหน่าย		
8.1 จำนวนแรงงาน	มากกว่า 50 คน	3
	20 – 50 คน	2
	น้อยกว่า 20 คน	1
8.2 ความสามารถผลิตซ้ำ	สามารถผลิตซ้ำได้ในคุณภาพเดิม	3
	สามารถผลิตซ้ำได้ในคุณภาพใกล้เคียง	2
	ของเดิมไม่สามารถผลิตซ้ำได้ในคุณภาพเดิม	1

ตารางผนวกที่ ข1 (ต่อ)

ศักยภาพด้านสิ่งทอพื้นเมือง	คำตอบ	คะแนน
8.3 ช่วงเวลาในการผลิต	ผลิตได้ตลอดทั้งปี	3
	ผลิตได้เฉพาะบางฤดูกาล	2
	ผลิตได้เฉพาะช่วงที่ว่างจากงานประจำ	1
8.4 ปริมาณการผลิตเมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา	มีปริมาณการผลิตเพิ่มขึ้น	3
	มีปริมาณการผลิตคงเดิม	2
	มีปริมาณการผลิตลดลง	1
8.5 ความสามารถในการผลิตเพื่อสนองตอบความต้องการของลูกค้า	สามารถผลิตเพื่อสนองตอบความต้องการของลูกค้าได้ทุกครั้งที่ถูกคำสั่ง	3
	สามารถผลิตเพื่อสนองตอบความต้องการของลูกค้าได้เป็นบางครั้ง	2
	ไม่สามารถผลิตเพื่อสนองตอบความต้องการของลูกค้าได้	1
9. ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์		
9.1 การพัฒนาลวดลาย สี สัน ของผลิตภัณฑ์	มีการพัฒนาต่อเนื่อง โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีสมัยใหม่	3
	มีการพัฒนาต่อเนื่อง โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น	2
	ไม่มีการพัฒนาต่อเนื่อง	1
9.2 การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์	พัฒนาตามข้อเสนอแนะของลูกค้า	3
	พัฒนาตามแนวคิดของกลุ่ม	2
	ไม่มีการพัฒนา	1
9.3 การพัฒนาบรรจุภัณฑ์	พัฒนาบรรจุภัณฑ์อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ	3
	เป็นแบบดั้งเดิมไม่มีการพัฒนา	2
	ไม่มีบรรจุภัณฑ์	1

ตารางผนวกที่ ข1 (ต่อ)

ศักยภาพด้านสิ่งทอพื้นเมือง	คำตอบ	คะแนน
10. ด้านคุณภาพของผลิตภัณฑ์		
10.1 การรับรองมาตรฐาน	ได้รับการรับรองมาตรฐาน มอก หรือ มาตรฐานสากล	3
	ได้รับการรับรองมาตรฐาน มผช	2
	ไม่ได้รับการรับรองมาตรฐาน	1
11. ด้านการตลาด		
11.1 แหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์	มีแหล่งจำหน่าย 4 แห่งขึ้นไป	3
	มีแหล่งจำหน่าย 2 – 3 แห่ง	2
	มีแหล่งจำหน่ายเฉพาะในพื้นที่ที่กลุ่มทำการผลิต	1
11.2 ความต่อเนื่องของตลาด	มีลูกค้าเก่าและลูกค้าใหม่ และมีการสั่งซื้ออย่างสม่ำเสมอ	3
	มีลูกค้าเก่าและลูกค้าใหม่แต่ไม่มีการสั่งซื้ออย่างสม่ำเสมอ	2
	มีเฉพาะลูกค้าใหม่	1
11.3 ช่องทางการจัดจำหน่าย	จำหน่ายเอง ผ่านคนกลาง และผ่านสื่อต่างๆ	3
	จำหน่ายเอง และผ่านคนกลาง	2
	จำหน่ายเองอย่างเดียว	1
11.4 รายได้ในการจัดจำหน่าย	เพิ่มขึ้น	3
ผลิตภัณฑ์เมื่อเทียบกับปีที่	คงเดิม	2
ผ่านมา	ลดลง	1
12. ด้านความเข้มแข็งของกลุ่ม		
12.1 กองทุนของกลุ่ม	มากกว่า 50,000 บาท	3
	30,000 – 50,000 บาท	2
	ต่ำกว่า 30,000 บาท	1

ตารางผนวกที่ ข1 (ต่อ)

ศักยภาพด้านสิ่งทอพื้นเมือง	คำตอบ	คะแนน
12.2 การบริหารจัดการกลุ่ม	มีผู้นำกลุ่ม มีระเบียบปฏิบัติ และมีโครงสร้าง การบริหารกลุ่ม	3
	มีผู้นำกลุ่ม แต่ไม่มีระเบียบปฏิบัติ หรือ โครงสร้างการบริหารกลุ่ม	2
	ไม่มีผู้นำกลุ่ม หรือไม่มีการรวมกลุ่ม	1
13. ด้านการถ่ายทอดภูมิปัญญา		
13.1 ระบบถ่ายทอดภูมิปัญญา	มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาอย่างเป็นระบบ (มีการฝึกอบรม การสอนอย่างเป็นระบบ)	3
	มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาอย่างไม่เป็นระบบใน ครอบครัว (เช่น แม่สอนลูก)	2
	ไม่มีการถ่ายทอดภูมิปัญญา	1
13.2 จำนวนผู้รับการถ่ายทอด ภูมิปัญญา	คนในหมู่บ้านส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอด ภูมิปัญญา	3
	คนในหมู่บ้านส่วนน้อยได้รับการถ่ายทอด ภูมิปัญญา	2
	ไม่มีคนในหมู่บ้านที่ได้รับการถ่ายทอด ภูมิปัญญา	1

ประวัติการศึกษา และการทำงาน

ชื่อ –นามสกุล	นางสาวอารีนา นามสกุล อีสามะ
วัน เดือน ปี ที่เกิด	27 พฤศจิกายน 2521
สถานที่เกิด	จังหวัดปัตตานี
ประวัติการศึกษา	- ปวช. แผนกวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย วิทยาลัยอาชีวศึกษาปัตตานี สำเร็จการศึกษา ปี พ.ศ. 2541 - ปวส. แผนกวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย สถาบัน เทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคใต้ สำเร็จการศึกษา ปี พ.ศ. 2543 - ครุศาสตร์บัณฑิต (คหกรรมศาสตร์ผ้าและเครื่องแต่ง กาย) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคใต้ สำเร็จการศึกษาปี พ.ศ. 2545
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	อาจารย์จ้างสอนชั่วคราวรายเดือน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย สงขลา